

325.2
Toivio

TVK-KIRJASTO

saap. ____/____ 19 ____

merk. _____

Reino Tuure Antero Elias TOIVIO

VAIKENIJOISTA VAIKUTTAJIKSI - RUOTSINSUOMALAISTA
JÄRJESTÖTOIMINTAA POHJOISMAISTEN TYÖMARKKINOIDEN
AVAUKSESTA MUUTTOVYÖRYYN

Poliittisen historian tutkimus ruotsinsuomalaisesta järjestö-
toiminnasta ja identiteetin kehityksessä sekä suhteista poliit-
tiseen ja ammatilliseen työväenliikkeeseen siirtolaisuuspoli-
tiikan kehitysvuosina 1954 - 1970

POLIITTISEN HISTORIAN

PRO GRADU -TUTKIELMA

HELSINGIN YLIOPISTO

TOUKOKUU 1984

2516
TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO

Tiedekunta/Osasto — Fakultet/Sektion		Laitos — Institution	
Valtiotieteellinen		Poliittisen historian laitos	
Tekijä — Forfattare			
Reino Tuure Antero Elias Toivio			
Työn nimi — Arbets titel			
VAIKENIJOISTA VAIKUTTAJIKSI - RUOTSINSUOMALAISTA JÄRJESTÖTOIMINTAA POHJOISMAIDEN TYÖMARKKINOIDEN AVAUKSESTA MUUTTOVYÖRYYN			
Oppiaine — Läroämne			
Poliittinen historia			
Työn laji — Arbets art		Aika — Datum	Sivumäärä — Sidoantal
Pro gradu -tutkielma		Toukokuu 1984	118
Tiivistelmä — Referat			
<p>Tutkimuksessa on tarkasteltu ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan kehitystä, ruotsinsuomalaisen erityisidentiteetin syntyä sekä vuorovaikutussuhteita poliittiseen ja ammatilliseen työväenliikkeeseen Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan kehitysvuosina 1954 - 1970. Siirtolaisuuspolitiikan kehitystä tarkastellaan aina siirtolaisuuspoliittisten periaatteiden vahvistamiseen valtiopäivillä 1975.</p> <p>Tutkimuksessa on ollut tavoitteena tarkastella toisaalta Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton kehitystä ja sen kykyä toimia yhä kasvavan ruotsinsuomalaisen vähemmistön niin aineellisen kuin henkisenkin hyvinvoinnin turvaajana ja edistäjänä. Toisaalta tavoitteena on ollut tarkastella ruotsinsuomalaista omaehtoista kehitystä ja erityisidentiteetin syntymistä. Lähtökohtana ja tosiasiana tälle kehitykselle on ollut se, että suurin osa siirtolaisista on lähtenyt hakemaan Ruotsista jotain, mitä entisen kotimaan ei katsottu voivan tarjota sekä se, että ruotsinsuomalaisista miltei kaikki kuuluvat työväestöön, joka työskentelee usein raskaimmissa ja vähiten arvostetuissa ammateissa. Siis lähtökohtana tässä identifioitumiskehityksessä on ollut negatiivisen varauksen ja usein heikon itsetunnon omaava ihmisen. Siksi tutkimuksessa on selvitelty muuttoliikkeen taustaa ja vaikutuksia siirtolaiseen itseensä että yhteiskuntaan sekä myös sopeutumiseen vaikuttavia tekijöitä verrattain seikkaperäisesti, jotta voitaisiin ymmärtää paremmin poikkeukselliset olosuhteet ruotsinsuomalaisten identiteettikehityksessä, ja siinä institutionalisoitumisprosessissa, joka on ruotsinsuomalaisten keskuudessa parhaillaan käynnissä. Perimmäisenä tavoitteena tässä prosessissa on tunnustettu vähemmistöasema.</p> <p>Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto ei onnistunut 1960-luvulla toimimaan kasvavan ruotsinsuomalaisten joukon sosiaalisten, kulttuurillisten, koulutuksellisten, taloudellisten ja poliittisten vaikuttamistarpeisiin kohdistuneiden odotusten mukaisesti. Osaltaan tähän vaikutti se, että keskusliiton johto ei katsonut olevan mitään erityistä tarvetta yhteistyöhön ammattiyhdistysliikkeen kanssa, vaikka LO:ssa oli kymmeniätuhansia suomalaisia jäseniä. Yhteiskunnallisten tarpeiden kanavoituminen tapahtuikin muuta kautta. 1960-luvun puolivälissä syntyi suomenkielisiä sosiaalidemokraattisia yhdistyksiä eri puolille maata. Yhteydet poliittiseen työväenliikkeeseen syntyivät ammattiyhdistysliikkeen tuella. Järjestöväen keskuudessa alkoi voimistua käsitys siitä, että keskusliiton oli vaihdettava linjaa ja johtoa. Landskronan liittokokouksessa molemmat tavoitteet toteutuivat. Liitto vaikutti suomalaisen vähemmistön keskeisten etujen ajamiseen ruotsinsuomalaisen työväestön omaehtoiseen ajatteluun ja siihen rakentuvaan omailmeiseen identiteettiin pohjautuvasti.</p> <p>Tutkimuksen viitekehys rakentuu niihin havaintoihin, joita tekijä sai Ruotsissa 1972 - 78. Keskeisen materiaalin muodostavat Hormian, Similän, Tammenoksan ja Yläräkkolan artikkelit, Lehtosen RSKL:n 10-vuotishistoriikki, järjestöjen asiakirjat, LO:n sisäiseen käyttöön tarkoitettu materiaali, henkilöhaastattelut sekä siirtolaisinstituutin ja SAN:n tuottama materiaali siirtolaisuuspolitiikka, perinteet, omaehtoisuus, sopeutuminen, identiteetti, vähemmistö.</p>			
Säilytyspaikka — Förvaringsställe			
Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto			
Muuta tietoja — Övriga uppgifter			

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Yleistä	3
1.2.	Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet	4
1.3.	Ruotsinsuomalaisen siirtolaisuuden tutkimus	8
2.	SIIRTOLAISUUDEN TAUSTATEKIJÖISTÄ	17
2.1.	Suomen talousrakenteen muutokset	17
2.2.	Ruotsiin muuton syyt ja ruotsinsuomalaisen kuva	23
2.3.	Siirtolaisuuden vaikutukset Ruotsin yhteiskunta- ja talous- rakenteessa	33
3.	RUOTSIN SIIRTOLAISPOLIITTISEN AJATTELUTAVAN KEHITYS	36
3.1.	Ammattiyhdistysliikkeen vaikutus maahanmuuttopolitiikan hahmottumiseen	37
3.2.	SAP ja siirtolaiskysymykset	43
3.3.	SAP, LO ja siirtolaiset	48
3.4.	Valtiopäivien päätös 1975 maahanmuutto- ja vähemmistöpoli- tiikan suuntaviivoiksi	49
3.5.	Tiivistelmä Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan kehityspiir- teistä	50
4.	RUOTSINSUOMALAISEN JÄRJESTÖTOIMINNAN ORGANISOITUMINEN JA KEHITYS	54
4.1.	RSKL syntyy	56
4.2.	Järjestölliset ja taloudelliset vaikeudet koettelevat keskusliittoa	59
4.3.	Epäluulot ammattiyhdistysliikkeen ja RSKL:n välillä kasva- vat	67
4.4.	Suomenkielisen poliittisen toiminnan käynnistyminen	71
4.5.	Vähemmistöpuoluehanke kariutuu	76

5.	RUOTSINSUOMALAINEN ERITYISIDENTITEETTI	80
5.1.	Identiteetistä ja sopeutumisesta	80
5.2.	Kulttuurin merkitys siirtolaisen identiteetin muovautumi- seen	84
5.3.	Siirtolaisuuspolitiikan vaikutus ruotsinsuomalaisen eri- tyisidentiteetin syntymiseen	87
5.4.	Kansallinen vai kulttuurivähemmistö	91
6.	RUOTSINSUOMALAIKUUS KIINTEÄ, MUTTA ITSENÄINEN OSA RUOTSALAISTA YHTEISKUNTAA	96
6.1.	Johtopäätöksiä	99
	LÄHTEET	105
	TAULUKOT	115
	LYHENTEET	116
	HENKILÖREKISTERI	117

1. JOHDANTO

Ruotsi on pitkään ollut siirtolaisia vastaanottava maa. Jo 1930-luvulla Ruotsi muuttui luovuttavasta maasta vastaanottavaksi maaksi ja vuoteen 1950 mennessä lähes 300 000 siirtolaista oli saanut uuden kodin Ruotsista.¹ Nämä vähemmistöt ovat ajan myötä vakiinnuttaneet asemansa pysyvänä väestönosana ja samalla alkaneet muistuttaa yhä enemmän vanhoja eurooppalaisia kielivähemmistöjä.² Etnisen tietoisuuden kasvu onkin viime aikoina ollut tunnusomaista monille Länsi-Euroopan alueellisille kielivähemmistöille. Näiden vähemmistöjen keskuudessa on alettu etsiä juuria ja korostaa identiteettiä sekä kulttuuriperinteitä. Monet alueelliset vähemmistöt ovat alkaneet vaatia itsehallintoa tai ainakin joitakin omia sosiaalisia instituutioita.³

Näin voimakas etnisen tietoisuuden voimistuminen on hämmästyttänyt monia yhteiskuntatieteilijöitä, jotka olivat jo tottuneet pitämään kansallisia tekijöitä kehittyneissä maissa jäänteinä menneiltä ajoilta. Etniselle heräämiselle on löydetty erilaisia selityksiä. Jotkut ovat katsoneet vähemmistöjen aseman huonontumisen johtaneen vastareaktioon. Toiset taas löytävät syyn liikehdintään päinvastaisesti vähemmistöjen aseman parantumisesta. Magdalena Jaakkola on kuitenkin todennut, että yhä useammat valtiot ovat alkaneet myöntää varoja moniin vähemmistöjen asemaa helpottaviin uudistuksiin, joita aiemmin on pidetty epärealistisinä.

Välttääkseen ristiriitoja valtiot ovat katsoneet parhaaksi ottaa vähemmistöjen vaatimukset huomioon ja tehdä ainakin jotain myönnytyksiä.⁴ Allardt on kirjoittanut, että "vähemmistöjen vaatimusten täyttäminen maksaa valtioille suhteellisesti ottaen vähän; repiviä konflikteja sen sijaan kannattaa välttää."⁵

1 Widgren 1980, 13.
 2 Jaakkola 1983, 12.
 3 Allardt ja Starck 1981, 15 - 18.
 4 Jaakkola 1983, 9.
 5 Allardt 1981, 16.

Edellä kuvatut eurooppalaiset havainnot koskevat ensisijaisesti kielellisiä vähemmistöjä, jotka ovat historiallisesti sidoksissa tiettyyn alueeseen. Jaakkola on kuitenkin todennut, että niillä on selviä yhtymäkohtia myös voimistuneeseen etniseen liikehdintään Ruotsin siirtolaisväestön keskuudessa. Hän toteaa, että erityisen selvästi etninen mobilisoituminen näkyy ruotsinsuomalaisten järjestötoiminnassa. Kuten muualla Euroopassa, myös Ruotsissa etninen liikehdintä laajeni, kun valtio teki myönnytyksiä ja Euroopan edistyksellisin siirtolaisuuspolitiikka vahvistettiin. Kielellisten oikeuksien lisääntymisen ja äänioikeusuudistuksen lisäksi se vaikutti konkreettisesti siirtolaisten järjestötoiminnan edellytyksiin vuodesta 1975 valtion myöntämänä taloudellisena tukena.¹

1

Jaakkola 1983, 10, 12.

1.1. Yleistä

Tämän tutkimuksen syntyyn on vaikuttanut olennaisesti se, että tekijä asui Ruotsissa vuodesta 1972 lähtien vajaan kuuden vuoden ajan ja osallistui ruotsinsuomalaisten järjestötoimintaan sen eri muodoissa. Kirjoittajan omaksuma rooli oli lähinnä kuitenkin havainnoitsijan ja tarkkailijan eikä niinkään osallistujan tai vaikuttajan.

Opinnäytetyön aihevalinta ei kuitenkaan ollut ongelmaton. Aihepiiri tuntui tutkimuksellisesti vaikeasti lähestyttävältä. Etäisyys asioiden objektiiviseen tarkasteluun ei tuntunut riittävältä, mutta aihe sinänsä tuntui mielenkiintoiselta ja historiankirjoituksenkin kannalta tärkeältä. Laajempaa historiallista tutkimusta ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan eri sektoreista ei ollut tehty ja kirjoittajalle oli kertynyt verrattain runsaasti siirtolaisuutta käsittelevää autenttista aineistoa, joka koski suomalaisten toimintaa Suomi-seuroissa, Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitossa, ammattiyhdistysliikkeessä sekä Ruotsin sosiaalidemokraattisen työväenpuolueen suomenkielisisissä osastoissa.

Ruotsinsuomalaisten laajan omaehtoisen järjestötoiminnan syntyä ja laajenemista ei ole tutkittu historian kannalta laisinkaan, mikä käy ilmi seuraavista luvuista. Miltei yhtä tutkimattomia näyttävät olevan myös niiden eri organisaatioiden vuorovaikutussuhteet, joissa suomalaiset siirtolaiset vaikuttavat. Läheisesti edellä mainittuun kytkeytyvä poliittisen historian kannalta kiintoisa ongelmanasettelu liittyy kysymykseen ruotsinsuomalaisen vähemmistötoiminnan vaikutuksista Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan yleiseen kehitykseen sekä toisaalta kysymykseen omaksutun siirtolaisuuspolitiikan vaikutuksista Suomalaisseurojen Keskusliittoon. Historiallisia tutkimuksia ei mainituista aiheista löydy ja aihepiiristä on alkanut ilmestyä historiatiedettä tukeviakin tutkimuksia vasta aivan viime vuosina.¹

1

Jaakkola 1983 ja Bäck 1983.

Kaikessa laajuudessaan aihe on osoittautunut vaikeasti hallittavaksi. Eri-tyisen ongelmalliseksi asian tekee se, että monissa tapahtumissa vaikuttamisen todelliset motiivit jäävät vielä epäselviksi tai tuntemattomiksi. Tämä ongelma liittyy tietysti aina lähimenneisyyden historiankirjoitukseen.

1.2. Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Tarkasteltaessa aikaisempaa ruotsinsuomalaisuutta koskevaa tutkimusta havaitaan, että on olemassa vain aniharvoja historiatieteen menetelmin tehtyjä tutkimuksia, joissa ruotsinsuomalaisia tarkastellaan omaan asemaansa ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin vaikuttaneesta näkökulmasta, jossa ruotsinsuomalainen yhteisö toimintoineen on tutkimuksen subjekti.

Niissä tutkimuksissa, joita ruotsinsuomalaisesta järjestötoiminnasta on tehty, tutkimuksen käsittelemä ajanjakso on verrattain lyhyt, harvoin muutaman vuoden tarkasteluperiodia pitempi, ja käsiteltävä aihesektori kapea: verrattuna ruotsinsuomalaisen yhteisön eri toimintojen laajuuteen ja toimintaulottuvuuksiin. Ruotsinsuomalaista järjestötoimintaa eri muodoissaan, sen organisatorista vahvistumista sekä eri järjestöorganisaatioiden yhteyksiä ja vuorovaikutuksia ei ole tutkittu laisinkaan. Tutkimatta on jäänyt myös kysymys ruotsinsuomalaisen toiminnan institutionalisoitumisesta. Tästä aihepiiristä tehdään vasta nyt sosiologista tutkimusta.¹ Kuitenkin institutionalisointiprosessi on selvästi näkyvissä ruotsinsuomalaisten erittäin laajassa järjestäytyneessä toiminnassa, mm. omassa etujärjestössä, omakielisissä puolueyhdistyksissä, omissa kulttuuritoimintaryhmissä ja niissä omissa lähinnä ammatillisia etuja valvovissa järjestöissä, joita jo on muutamia olemassa.

1

Helsingin yliopiston vertailevan sosiologian laitos yhdessä Tukholman yliopiston kanssa tutkii EIFO:n (Expertgruppen för invandrarforskning/Arbetamarknadsministeriet) toimeksiannosta ruotsinsuomalaisten järjestäytymistä. Tutkija Magdalena Jaakkolan projektia selvittävä tutkimusraportti julkaistiin kesällä 1983.

Näiden yhteisöjen toiminta on vaikuttanut siihen, että näin muodoin rakentuva ruotsinsuomalaisten sopeutuminen ruotsalaiseen yhteiskuntaan ei näytä toteutuvankaan Ruotsin maahanmuuttajapolitiikan suuntamerkkien viitoittamalla tavalla eikä myöskään kyseisen väestöryhmän ulkopuolelta määräytyvin ehdoin. Ainoakaan tutkija ei ole toistaiseksi uskaltanut paneutua käynnissä olevaan ruotsinsuomalaisten erillistymis- ja itsenäistymisprosessiin tai ylipäättään huomannut prosessin olemassaoloa, vaikka tutkimus on selvittellyt sinänsä hyvin tärkeitä ruotsinsuomalaisuuteen liittyviä peruskysymyksiä.¹ Ruotsin suomalaisväestön demografisia piirteitä, sosioekonomista struktuuria, sopeutumis- ja sulautumisprosessia yms. seikkoja on tutkittu runsaasti pätevin tieteellisin menetelmin.

Tutkimuksessa pyritään selvittämään ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan kehitystä pohjoismaisten työmarkkinoiden virallisesta avautumisesta vuodesta 1954 tämän vuosikymmenen alkuun toisaalta siirtolaismäärän kasvussa tapahtuneiden muutosten ja siitä aiheutuneiden tarpeiden kautta ja toisaalta Ruotsin siirtolaispolitiikassa tapahtuneiden muutosten kautta. Tärkeää on selvittää myös, miten siirtolaisten järjestötoiminta on vaikuttanut Ruotsin siirtolaispoliittisen linjan kehittymiseen.

Tutkimuksen keskeisen osan muodostaa vuonna 1957 perustetun Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton (RSKL) kulloistenkin toimintaperiaatteiden ja suhteiden kehityksen tarkastelu Keskusjärjestö LO:hon ja SAP:hen (Sosialidemokratiska arbetarpartiet). Tutkimuksen käsittävänä ajanjaksona johtava hallituspuolue oli Ruotsin sosiaalidemokraattinen työväenpuolue (SAP), joka oli yhtäjaksoisesti hallituksessa vuoteen 1977 asti. Ammattiliitoista tutkimus koskettaa Ruotsin ammattiliittojen keskusjärjestöä LO:ta (Landorganisationen i Sverige), jossa arvioidaan olevan siirtolaistaustan omaavia jäseniä noin 400 000 sekä metalliliittoa, joka suuren siirtolaisjäsenmääränsä vuoksi on

1

Siirtolaisuustutkimuksia A7, toim. Arja Munter, Turku 1979, professori Osmo Hormian artikkeli Ruotsinsuomalaisten kulttuurisesta sopeutumisesta s. 178 ja professori Vilho Niitemaa seminaarin päätössanoissa s. 241.

aktiivinen siirtolaiskysymyksissä ja niin muodoin merkittävä siirtolaisuuspolitiikan suunnanmäärääjänä myös LO:ssa.

Työväestön osuus suomalaisista siirtolaisista on hieman vaihdellut, mutta pysytellyt reippaasti yli 90 %. Miten tämän väestönosan tarpeet vaikuttivat RSKL:n harjoittamaan järjestöpolitiikkaan ja linjanvetoon ennen ja jälkeen 1970? Vallitsiko RSKL:n harjoittaman järjestöpolitiikan ja siirtolaisten todellisten tarpeiden välillä ristiriita ennen linjanmuutosta vuonna 1970 ja mihin RSKL pyrki 1960-luvun järjestöpolitiikallaan? Nämä ovat kysymyksiä, joihin haetaan vastausta. Liiton puheenjohtaja ja pääsihteeri vaihtuivat 1970 Landskronan liittokokouksessa. Tässä kokouksessa tapahtuneet valinnat olivat ilmeisiä linjavalintoja, mutta valinnoilla osoittautui liiton vastaisessa kehityksessä olleen merkittävä osuus. RSKL alkoi kasvaa todelliseksi etujärjestöksi. Liiton yhteiskunnallisen ominaispainon nousu ja sen vaikutukset loivat uudenlaiset edellytykset ohjata harjoitettua siirtolaisuuspolitiikkaa. Ruotsinsuomalaisessa järjestötoiminnassa vaikuttavien valtasuhteiden tarkastelu on työn kannalta hedelmällistä, joskin moniulotteisina ne ovat vaikea selvityksen kohde.

Ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan kehityksessä voidaan erottaa kaksi erillistä jaksoa, jossa vuosi 1970 toimi vedenjakana. Ennen sitä RSKL:n rooli kattojärjestönä oli suhteellisen näkymätön. Järjestönä vailla periaateohjelmaa RSKL ei pystynyt toimimaan edustamansa ryhmän tarpeiden edellyttämällä tavalla. Siirtolaisryhmän tarpeiden pohjalta syntynyt yhteiskunnallisten tavoitteiden asettelu oli sattumanvaraista. Tälle kaudelle oli ominaista kansallisuusaatteen voimakas korostuminen. Vuoteen 1970 kestänyttä jaksoa voitaneenkin kutsua RSKL:n järjestöhistoriassa kansallisuusaatteen kaudeksi. Vuodesta 1970 alkanut jakso on taas merkinnyt vaihetta, jolloin suomalaisen vähemmistön erileimaisuus, joka perustui osin varmasti elinkeinorakenteen¹ yksipuolisuuteen, ja siihen perustuva toiminnan omaehtoisuus oli tullut karakterisoivaksi. Ns. pakkomuuttajien kohdalla oli helposti ymmärrettävissä, että

1

Mm. SCB:n ja LO:n arvioiden mukaan ruotsinsuomalaisista kuului työväenluokkaan 95 - 96 %. Tarkkoja tilastoja ei ole olemassa. Suomen suurlähetystön työvoima-avustajan laskelmat liikkuvat samoissa lukemissa 1970-luvun alkupuolella.

kansallisuusaatetta kohtaan ei tunnettu mitään kovin voimakasta vetoa. Organisatorisen vahvistumisen ja institutionalisoitumisen kautta ruotsinsuomalaiset näyttävät kulkevan kohti kulttuurisen, kun sana ymmärretään laajassa merkityksessä, erillistymis- ja itsenäistymisprosessin tietä. Mennyt vuosikymmentä voi kutsua RSKL:n ja myöskin ruotsinsuomalaisten kulttuurihistoriassa organisatorisen vahvistumisen ja omaehtoisen toiminnan vuosikymmeneksi.

Ruotsinsuomalaisten poliittista järjestäytymistä on ilmeisesti nopeuttanut se, että RSKL ei pitkään ohjelmattomana ja taloudellisten resurssien puuttuessa pystynyt täyttämään etujärjestölle asetettavia vaateita, joita kasvanut ruotsinsuomalaisten siirtolaisten joukko erilaisine sosiaalisine ongelmineen sille asetti. Näin syntyi painetta ongelmien ratkaisemiseksi muulla tavalla. Teoksessa Ruotsin suomalaiset on todettu, että yhä useampi vastuuntuntoinen seuratoimintaihminen alkoi nähdä, että RSKL:n suunta oli väärä.¹ Ensimmäisen yrityksen poliittisen toiminnan käynnistämiseksi teki södertäljeläinen Jalmar Rantanen - myöhemmin LO:n siirtolaistiedottaja - vuonna 1962. Mutta Ruotsin sosiaalidemokraattiselle työväenpuolueelle SAP:lle tehty aloite ei vielä tuolloin johtanut tulokseen.

Maassa ja erityisesti Tukholman alueella oli kuitenkin niin paljon sosiaalidemokraattisesti ajattelevia suomalaisia, että puolue toiminnan käynnistymisen ennen pitkää oli väistämätöntä. Suomalaisten keskuudessa syntyneet erilaiset sosiaaliset ja yhteiskunnalliset paineet vaikuttivat samansuuntaisesti siten, että niille oli löydettävä kanavoitumismahdollisuus yhteiskunnan päättäjien tietoisuuteen, kun RSKL ei sitä toiminnallaan ilmeisestikään onnistunut tarjoamaan. Lähinnä katseet tässä suhteessa kohdistuivat poliittiseen ja ammatilliseen työväenliikkeeseen. Niinpä poliittinen puolue toiminta suomalaisten siirtolaisten keskuudessa käynnistyi ammattiyhdistysliikkeen kautta talvella 1965.²

1 Ruotsinsuomalaiset, Oulu 1972, Erkki Tammanoksan artikkeli Ruotsinsuomalaisten poliittinen toiminta, s. 49.

2 Ibid. s. 50, ks. myös Aila Aunen lis.työ "De finländska invandrarnas fackliga aktiviteter inom Metallindustriarbetareförbundet, Umeå Universitet 1970.

Tutkimuksessa pyritään löytämään vastaus siihen, miksi RSKL:n toimintalinjojen ja ruotsinsuomalaisten sosiaalisen todellisuuden välillä oli ilmeinen ristiriita. Ammattiyhdistysliikkeen tuki satoine tuhansine siirtolaisjäsenineen on RSKL:n pyrkimyksille ja tavoitteille usein ollut ensiarvoisen tärkeitä. Monet RSKL:n järjestökriisit liittyvät jollain tavalla sen suhteisiin ammattiyhdistysliikkeeseen. Tutkimuksessa selvitetään syitä, jotka ovat johtaneet asiain kehityksen tuohon tilaan.

Tämä työ käsittää vuodet 1954 - 1969. Vuodesta 1970 muodostui ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan käännekohta ja puoliväli nyt kolmen vuosikymmenen ikään ehtineellä järjestötoiminnan saralla. Tämän työn piti alunperin käsittää myös ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan kasvuun 1970-luvulla liittyvä jakso, mutta työn kestäessä teeman käsittelyä tuntui välttämättömältä laajentaa syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseksi, ja niin 1970-luvun käsittävä dispositioluonnos odottaa toteutumistaan tekijän pöydällä.

Tässä yhteydessä on korostettava, että tämä tutkimus ei pyri olemaan RSKL:n historiikki, vaan tutkimuksessa tarkastellaan ruotsinsuomalaisen liikkeen eri toimintoja ja niiden taustoja. Tutkimusta ei myöskään ole rakennettu viitekehykseltään ruotsinsuomalaisen historian sosiaalihistorialliseksi analyysiksi, vaan sen tavoitteena on selvittää riittävässä määrin ruotsinsuomalaisen muuttoliikkeen syitä, väestörakennetta ja Ruotsin siirtolaisuuspoliittisen ajattelutavan kehitystä ruotsinsuomalaisen järjestötoiminnan alkutai-paleella. Ajattelutavan tarkastelu ulottuu siirtolaisuuspoliittisten periaatteiden vahvistamiseen vuoden 1975 valtiopäivillä.

1.3. Ruotsinsuomalaisen siirtolaisuuden tutkimus

Seuraavassa selvitetään Suomen ja Ruotsin väliseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta ja tätä työtä varten kertynyttä lähdeaineistoa välitöntä käyttöä laajemmin. Tämä johtuu siitä, ettei ruotsinsuomalaisten uudempaan historiaan liittyvää tutkimusta juurikaan ole olemassa lukuunottamatta muutamia Suomi-seurojen teettämiä toimintakronologioita.

Vanhempaa, lähinnä 1800-luvun siirtolaisuutta ovat selvitelleet Holger Wester ja Eric de Geer. Tässä yhteydessä ei voi unohtaa ensimmäisen historianopettajani Anna-Leena Toivosen väistökirjaa¹ siirtolaisuudesta valtameren takaisiin maihin, joka tuotti paljon uutta lähdemateriaalia myös Ruotsiin muutosta. Mutta historiatieteellistä kokonaistutkimusta suomalaisen Ruotsiin muutosta ja erityisesti heidän toiminnastaan siellä ei ole olemassa. Historiatieteen kannalta tämä työ on luettava aihepiirinsä perustutkimukseksi. Se ei kuitenkaan asetettujen tutkimustavoitteiden johdosta ja rakenteeltaan nykyisenkaltaisena voi paikata edellä mainittua puutetta.

Ruotsinsuomalaista muuttoliikettä, väestörakennetta sekä sopeutumis- ja sulautumisprosessia on tutkittu runsaasti.² Mielenkiinto väestötutkimusta kohtaan lisääntyi 1960-luvulla. Merkittävimpiä tuolloin valmistuneita tutkimuksia oli Vilho Koirasen väitöskirja vuodelta 1966.³ Tutkimuksessa selvitellään niitä syitä, jotka ovat aiheuttaneet laajamittaisen muuttoliikkeen Suomesta Ruotsiin, ja sitä, millaisissa oloissa naapurimaahan siirtyneet maanmiehemme ovat eläneet.

Muuttoliike Suomesta Ruotsiin voimistui 1960-luvun lopulla ja sai hälyttäviä piirteitä. Vuosina 1969 - 1970 noin 80 000 suomalaista muutti Ruotsiin ja Suomen väkiluku väheni näinä vuosina. Ongelmien ratkaiseminen edellytti siirtolaisuuspoliittisten periaatteiden hahmottamista ja siirtolaisuuspolitiikan luomista. Siirtolaistutkimuksen tarpeellisuus kävi ilmeiseksi ja niin käynnistyi määrätietoinen suunnittelutyö. Siirtolaisuudesta ja siihen sisältyvistä ongelmista ei sanottavasti ollut tietoa. Huhtikuussa 1970 valtioneuvoston kanslia asetti siirtolaitutkimusten ohjelmointitoimikunnan maastamuuttoa, sen syitä ja seurauksia kartoittavan tutkimusohjelman laatimista varten.

1 Toivonen 1963.

2 Siirtolaisuustutkimuksia A7, Turku 1979, Hormia, 1979.

3 Koiranen 1966.

Ohjelman valmistuttua 1971 työvoimaministeriö sai erityisen määrärahan tutkimusohjelman käynnistämiseksi. Tämän tutkimusohjelman puitteissa on julkistettu siirtolaisuuteen liittyviä tutkimuksia yli 30 kappaletta, joista 16 on julkaistu työvoimaministeriön erityisessä sarjassa Siirtolaisuustutkimuksia.¹

Sarjassa julkaistujen tutkimusten yleisenä tavoitteena oli tuottaa tietoa:

1. maastamuutosta, erityisesti viime vuosina Ruotsiin suuntautuneesta muuttoliikkeestä,
2. paluumuutosta,
3. ulkosuomalaisten, erityisesti ruotsinsuomalaisten olosuhteista sekä
4. maassamuutosta ja paikalleen jäävistä siltä osin, kun se vertailuperustan muodostamiseksi siirtolaisuustutkimuksille on välttämätöntä.

Projektin tutkimuksilla pyrittiin viime kädessä käytännöllisiin päämääriin. Tuloksia on käytetty ja käytettäneen hyödyksi siirtolaisuuspoliittisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Tutkimusprojektin puitteissa ei ole voitu selvittää seikkaperäisesti kaikkia kysymyksiä, mutta keskeisimmät asiat - siirtolaisuuden syyt ja seuraukset sekä siirtolaisten olosuhteet - on onnistuttu kartoittamaan. OECD:ssä tehdyissä kansainvälisissä selvityksissä on käynyt ilmi, että Suomesta on nykyisin saatavana enemmän ja tarkempia siirtolaisuustietoja kuin muista lähtömaista.²

Tutkimusprojektiin ei kuulunut ainoatakaan historiallisesta perspektiivistä ruotsinsuomalaista ongelmakenttää lähestyvää tutkimusta. Sarja palvelikin ensisijaisesti päätöksentekoon tarvittavaa akuuttia tiedontarvetta. Toisaalta ruotsinsuomalaisten kulttuurinen identifikaatio, organisatorinen vahvistuminen ja institutionalisoituminen on ollut selvänä havaittavissa vasta

1 Siirtolaisuustutkimuksia A7, Turku 1979, Marketta Rytkösen artikkeli Työvoimaministeriön siirtolaisuusprojekti, 217.

2 Sama, s. 221.

1970-luvun jälkipuoliskolla. Toukokuussa 1978 Turussa pidetyn Ruotsin siirtolaisuuden seminaarin loppupäätelmässä todetaankin tutkimus- ja tiedon-
tarvetta käsitelleessä osassa, että Suomen Ruotsin siirtolaisuus historialli-
sesta näkökulmasta on tutkimatta.¹ Ruotsinsuomalaisten erillistymis- ja
itsenäistymisprosessi on loppupäätelmässä luettu sosiologisen ja psykologi-
sen tutkimuksen alueeseen samoin kuin ruotsinsuomalaisten osallistuminen
ammattiyhdistystoimintaan. Mutta näitä aihepiirejä voidaan yhtä hyvin käsi-
tellä poliittisen historian näkökulmasta, jolloin toiminnan omaehtoisuus,
siihen vaikuttavat erilaiset yhteiskunnalliset funktiot sekä syy- ja seu-
rausilmiöt voivat olla selittämässä tapahtumakulkua.

Historiallisesta näkökulmasta siirtolaisuutta valotti Turun yliopiston ylei-
sen historian laitoksella vuonna 1963 käynnistynyt kaukosiirtolaisuuden
tutkimusprojekti, jonka ensimmäisiä opinnäytetöitä valmistui 1960-luvun
lopulla. Näiden töiden myötä siirtolaisuuskysymyksen monitahoisuus ja ongel-
mien monimuotoisuus alkoi selvitä, samoin kuin se, että yhteiskuntamme päät-
tävillä elimillä ei ollut tarpeeksi tietoa siirtolaisuudesta päätöksentekonsa
pohjaksi.

Suomen ja Ruotsin siirtolaisuutta selvittelevistä tutkimuksista on mainittava
Altti Majavan aiheetta käsitelleet tutkimukset.² Siirtolaisten sopeutumista
ja siihen liittyviä ongelmia on tutkittu runsaasti. Koirasen tekemistä tutki-
muksista jo mainittiin. Sopeutumisen eräänä keskeisenä tekijänä on tulomaan
kielen oppiminen. Erityisesti lasten kieli- ja kouluvaikeuksia koskevat tut-
kimustulokset synnyttivät 1970-luvun alussa keskustelun äidinkielen merki-
tyksestä lasten emotionaaliselle, kognitiiviselle ja kielelliselle kehityk-
selle. Siirtolaisten kielitaitoa ovat tutkineet Sirkka-Liisa Heikkinen

1 Siirtolaisuustutkimuksia A7, Turku 1979, s. 235.

2 Majava, Altti: mm. Migration between Finland and Swden from
1946 to 1974. Lis.työ/Göteborg Universitet, moniste TVM 1975.
Migration Research in Scandivavia. Migration reports nr 4.
Helsinki 1973.

(Kielitaito ja Ruotsin suomalaisten akkulturaatio, Tampereen yliopisto, 1971), Pertti Toukomaa (1973, 1975, 1977) ja Tove Skutnabb-Kangas (1972, 1975, 1976, 1977, 1978, 1981) (ks. Siirtolaisuustutkimuksia A7, 1979) Näiden tutkimusten mukaan on paljastunut, että sopeutumattomuutta koske-
naisiin ongelmiin kielitaidottomuus on ollut usein syistä päällimmäisenä. Merkittäviä sopeutumiseen liittyviä tutkimuksia ovat olleet Elina Haavio-
Mannilan ja Kerstin Steniuksen ruotsinsuomalaisten mielenterveyttä ja
sosiaalipsykologisia häiriöitä koskeneet tutkimukset Helsingin yliopiston
sosiologian laitoksella. Sosiaalipolitiikan laitoksella on valmistunut
opinnäytteenä selvitys ruotsinsuomalaisten ammatillisesta järjestäytymi-
sestä hotelli- ja ravintola-alalla.⁶ Tampereen yliopiston tiedotusopin lai-
toksella on ollut tutkimuskohteena siirtolaisinformaatio.¹

Siirtolaisuuden aiheuttamiin taloudellisiin ongelmiin on kiinnitetty run-
saasti huomiota. Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen,² Elin-
keinoelämän tutkimuslaitoksen³ ja Työväen Taloudellisen Tutkimuslaitoksen
teettämässä tutkimuksissa. Näistä voidaan mainita Turo Bergmanin tutkimus
Maastamuutto ja työvoimapolitiikka.⁴ Kari Hietala on tehnyt monia taloudel-
lisiä tutkimuksia, joissa mm. selvitetään työvoiman ja pääoman liikkuvuutta
pohjoismaisilla työmarkkinoilla.⁵

Suomalaisten siirtolaisten poliittista- ja vaalikäyttäytymistä on viime
aikoina tutkittu verrattain runsaasti molemmissa maissa. Kun eduskuntavaa-
leissa äänioikeus ulkосуomalaisten keskuuteen ensi kerran vuonna
1975, suoritettiin vaalien yhteydessä siirtolaisia koskeva otantapohjainen
kysely. Vastaavanlainen kyselytutkimus tehtiin myös 1979 vaalien yhteydessä.

-
- 1 Hujanen, Taisto 1976.
 - 2 Nyberg, Peter 1980.
 - 3 Edgren, Christian 1974.
 - 4 Bergman, Turo 1974.
 - 5 Hietala, Kari 1978, 1980a, 1980 b.
 - 6 Virtanen, Pirjo 1974.

Tässä tutkimuksessa, joka oli edellistä laajempi, selvitettiin mm. viranomaisten, puolueiden ja tiedotusvälineiden jakama vaali-informaatio sekä Ruotsissa toimineiden vaalitoimitsijoiden raporttien analysointi. Siirtolaisasiain neuvottelukunnan VI osamietintö "Ulkosuomalaisten osallistuminen valtiollisiin vaaleihin" rakentuu tähän tutkimukseen.¹ Hilikka Kotiranta ja Merja Suokas tekivät valtio-opin pro gradu -tutkielman ruotsinsuomalaisten äänestyskäyttäytymisestä vuoden 1975 eduskuntalaaveissa.²

Siirtolaisiin kohdistunut tutkimus käynnistyi Ruotsissa verrattain myöhään - vasta 1960-luvulla - huolimatta siitä, että Ruotsi oli ollut siirtolaisia vastaanottava maa jo toisesta maailmansodasta lähtien ja että siirtolaisuus on ollut merkittävästi vaikuttamassa ruotsalaisten yhteiskunnan rakennemuutoksiin. Varhaisimmat siirtolaisuutta käsittelevät tutkimukset olivat Hilding Eekin siirtolaisten oikeudellista asemaa selvittelevä tutkimus³ sekä Tomas Hammarin väitöskirja vuodelta 1964,⁴ jossa käsitellään Ruotsin siirtolaispolitiikkaa ennen toista maailmansotaa.

1960-luvun puolivälissä käynnistyneen keskustelun kautta siirtolaisten ongelmat tulivat yleisempään tietoisuuteen. Yksi ensimmäisistä ja innokkaimmista osallistujista oli David Schwarz. Hänen toimittamansa Svenska minoriteter (1966) oli ensimmäinen yleisesitys, jossa kartoitettiin Ruotsin vähemmistöryhmiä ja niiden ongelmia.

Nils Erik Hansegård käsitteli 1968 ilmestyneessä tutkimuksessaan⁵ Tornionjoki-Iaakson suomalaisten kieliongelmia, mutta tutkimuksella on ollut yleisempäänkin merkitystä käydyssä keskustelussa äidinkielen merkityksestä identiteetille. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta siirtolaisuuskysymyksiä alettiin selvittää laajemmin vuodesta 1968 lähtien. Voimakkain vaikutin tähän oli, että väkivaltainen sulautumispolitiikka alkoi saada kasvavaa vastustusta.

1 Toivio, Reino 1980.

2 Kotiranta, Hilikka - Suokas, Merja 1977.

3 Eek, Hilding 1955.

4 Hammar, Tomas 1964.

5 Hansegård, Nils Erik 1968.

Kun Ruotsin siirtolaisuuspolitiikkaa asetettiin valmistelemaan komitea, joka sai vuonna 1974 valmiiksi päämietintönsä,¹ käynnistyi myös yhteiskuntatieteellinen siirtolaisuustutkimus. Siirtolaisuuden taloudellisia vaikutuksia tutki Eskil Wadensjö² ja sosiologian sekä psykologian kannalta Arne Trankell³ ja Harald Swedner.⁴ Trankellin johdolla on toiminut siirtolais- ja vähemmistö-tutkimuksen työryhmä IMFO (arbetsgruppen för invandrar och minoritetsforskning) joka on erityisesti paneutunut vähemmistöjen sopeutumis- ja koulutusongelmiin.

Siirtolaisten poliittiseen käyttäytymiseen on paneutunut erityisesti Tomas Hammar. Hän tutki suomalaisten poliittista käyttäytymistä yhdessä Ko-Chih Tungin kanssa. Hammarin tutkimuksiin kuuluu myöskin ensimmäisiä siirtolais-vaaleja koskeva tutkimus⁵ "Den första invandrarvalet" vuodelta 1979. Kuitenkin ensimmäinen suomalaisten siirtolaisten poliittista käyttäytymistä koskeva tutkimus valmistui ruotsinsuomalaisen itsensä tekemänä. Tämä oli nykyisen siirtolaisviraston osastopäällikön Aila Auneen lisensiaattityö Uumajassa 1970. Hän tutki Västmanlantiin muuttaneiden suomalaisten metallimiesten poliittista käyttäytymistä ja totesi poliittisissa näkemyksissä tapahtuneen voimakasta sosiaalidemokratisoitumista.⁶ Samoihin johtopäätöksiin tuli Magdalena Jaakkola vuonna 1973 Västeråsin suomalaisia koskeneessa tutkimuksessaan.⁷

Ensimmäisen siirtolaisvaalin ehdokasasettelua on selvittänyt David Schwarz valtion siirtolaisviraston SIV:n toimeksiannosta.⁸ Schwarz on myös kirjoittanut tutkimuksen Ruotsin sodanjälkeisestä siirtolaisuuspolitiikasta.⁹

-
- 1 Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna SOU 1974:69. Stockholm 1974.
 - 2 Wadensjö, Eskil 1972.
 - 3 Trankell, Arne 1974.
 - 4 Hersigny, Theo, Rehle, Anders, Swedner, Harald 1977.
 - 5 Hammar, Tomas 1974.
 - 6 Hammar, Tomas, Ko-Chih Tung, Roger 1975.
 - 7 Aune, Aila 1970.
 - 8 Jaakkola, Magdalena 1976
 - 9 Schwarz, David 1976.
 - Schwarz, David 1971.

Jonas Widgren on käsitellyt aihepiiriä siirtolaisuuspoliittisten toimenpiteiden ja vaihtoehtojen osalta vuonna 1980 ilmestyneessä teoksessaan.¹ Ruotsin tilastokeskuksesta vaalitutkimuksia ovat tehneet Olof Petersson² ja Bo Swedin. Maritta Soininen on selvittänyt Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton panosta äänioikeusuudistukseen Ruotsissa.⁴ Viimeisin Ruotsin siirtolaisuuspolitiikkaa käsitellyt osamietintö siirtolaisuuspolitiikasta ja sen taustasta ilmestyi 1982.⁵

Suomen ja Ruotsin välisen muuttoliikkeen tasaannuttua ja Suomen muuttotappion pysyessä vuonna 1975 - 1980 lähes vakiona, uutta päätöksentekoa palvelevan siirtolaisuustutkimuksen tarve väheni. Ruotsin vahvistettua siirtolaispoliittiset suuntalinjansa on sielläkin uuden siirtolaistutkimuksen määrä suhteellisesti vähentynyt. Tällä hetkellä, jolloin muuttovirta on kahden viimeisen vuoden ajan ollut päinvastainen, on mm. paluumuutosta valmistunut siirtolaisinstituutissa tutkimus, jonka tekijänä on Jouni Korkiasaari. Ruotsissa taloudelliset vaikeudet ja tästä johtuva työttömyyden kasvu ovat johtaneet siihen, että kantaväestön asenteet siirtolaisia kohtaan ovat kärjistyneet. Tällä lie-
nee ollut vaikutusta mm. siihen, että Ruotsin työmarkkinaministeriön yhtey-
teen perustettu asiantuntijaryhmä EIFO (Expertgruppen för invandrarforskning)
on tehnyt aloitteen tutkia siirtolaisjärjestöjen roolia ruotsalaisessa yhteis-
kunnassa. Ensimmäisenä on tutkimuksen kohteeksi otettu RSKL. Tutkimusprojekti
toteutetaan yhdessä Helsingin yliopiston, EIFO:n ja Ruotsin Invandradpoli-
tiska komittén (IPOK) kanssa.⁶ Magdalena Jaakkolan tutkimusraportti on ilmes-
tynyt aiheesta vastikään.⁷

1 Widgren, Jonas 1980.

2 Pettersson, Olof 1977.

3 Swedin, Bo 1977.

4 Soininen, Maritta 1976.

5 Statens offentliga utredningar 1982:49, 3 Invandringspolitiken. Bakgrund.

6 Arbetsmarknadsdepartement/pressmeddelande KAN:12, 09.02.1982.

7 Jaakkola, Magdalena 1983.

Ruotsin työmarkkinaministeriö teki vuonna 1981 aloitteen Suomen työvoimamisteriölle selvityksen valmistamiseksi niistä tutkimushankkeista, jotka voitaisiin toteuttaa yhteisesti. Suomen puolelta esitetään selvityksen kohteiksi seuraavia aihekokonaisuuksia:

1. Paluumuutto ja sen seuranta
2. Ruotsinsuomalaisten asema työelämässä
3. Ruotsinsuomalaisten elinolosuhteet
4. Nuorisotutkimus
5. Kansalaisuuden vaihdot ja ruotsinsuomalaisten identiteetti
6. Siirtolaisten aikuiskoulutus
7. Siirtolaispoliittisten toimenpiteiden vaikutus
8. Maassamuuton ja siirtolaisuuden yhtäläisyydet ja eroavuudet
9. Siirtolaisuus historiallisena ja erityisesti talous- ja sosiaali-historiallisena ilmiönä.

Esityksen viimeisenä kohtana tuodaan siirtolaisuustutkimukseen mukaan myös historiallinen näkökulma. Tällä hetkellä Siirtolaisasiain neuvottelukunnassa valmisteltavana onkin koko siirtolaisuusproblematiikan kattava tutkimuspoliittinen ohjelma.¹ Ruotsi on puolestaan perustanut humanistis-yhteiskuntatieteellisen tutkimusneuvoston yhteyteen siirtolaisuustutkimuksen ohjelma-komitean (Programkommittén för forskning i invandrarfrågor). Komitean suositus siirtolaisuustutkimusohjelmaksi on tullut hyväksytyksi tiedeneuvostossa.² Pohjoismaissa tehty siirtolaistutkimus on löydettävissä lähdeluettelossa mainituista bibliografioista.

1 TVM kirje n:o 1709/003/82.
2 Invandrare och minoriteter 4/79.

2. SIIRTOLAISUUDEN TAUSTATEKIJÖISTÄ

2.1. Suomen talousrakenteen muutokset

Toisen maailmansodan päättyminen merkitsi Suomessa suurta yhteiskunnallista mullistusta ja elinkeinorakenteen muutosta, joka epäilemättä on ollut Suomen yhteiskuntahistorian rajuin. Kohta sodan jälkeen oli luovutettujen alueiden väestö asutettava ja tuhoutuneet asumukset jälleenrakennettava. Lisäksi oli suoritettava mittavat sotakorvaukset. Näihin ponnistuksiin tarvittiin koko työvoima, eikä mainittavaa maastamuuttopainetta ilmennyt. Ruotsiin muutto oli tuolloin verraten vähäistä siitäkkin huolimatta, että naapurimaan tarjoamat mahdollisuudet olivat sodanjälkeisissä oloissa suhteellisesti katsoen huomattavasti paremmat kuin esimerkiksi 1960-luvulla.

Elinkeinorakenteen muutos kuvastuu siinä, että alkutuotanto työllisti 1940 vielä 64 % väestöstä, mutta 1975 enää 14 %. Maa- ja metsätalouden osuus ammatissa toimivasta väestöstä putosi vuoteen 1975 mennessä kolmannekseen siitä, mitä se oli vuoden 1950 väestölaskennassa. Alkutuotannosta elantonsa saavan väestön vähennys oli lähes 300 000.¹

Toisaalta teollisuudessa ja palveluelinkeinoissa syntyi runsaasti uusia työpaikkoja, mutta ei läheskään samassa tahdissa eikä varsinkaan niille seuduille, joilla alkutuotannosta eniten vapautui työvoimaa. Tämän rakenteellisen paineen ohella voimakkaat suhdannevaihtelut ovat vaikuttaneet työvoimatarpeeseen. Rakenne- ja suhdannetyöttömyys olivat ankarimmillaan 1960-luvun loppuvuosina.

1

Wiman, Ronald 1982, 494.

TAULUKKO 1. Ammatissa toimiva väestö 1950, 1960, 1970 ja 1975, %

	1950 ²	1960 ²	1970	1975
Maa- ja metsätalous yms.	46	35	20	15
Teollisuus ym.	21	22	26	27
Rakennustoiminta	6	9	8	9
Kuljetus ja tietoliikenne	5	6	7	7
Kauppa, ravitsemusliikkeet, rahoitus yms.	10	14	19	19
Palvelukset	11	14	18	21
Tuntematon	1	0	0	2
	100	100	100	100
Yhteensä, 1 000 henkeä	1 984	2 038	2 118	2 121

2 Vuosien 1950 ja 1960 tiedot muutettu siten, että ne vastaavat vuosien 1970 ja 1975 toimialaluokittelua.

Elinkeinorakenteen muutokset ovat osaltaan myötävaikuttaneet maamme nopeaan kaupungistumiseen ja vilkkaaseen maassamuuttoon. Riittämätön asuntotuotanto vaikutti siihen, että maassamuutto muuttui maastamuutoksi etenkin 1960-luvun lopulla, jolloin rakennustoiminta oli verraten vähäistä.

Sodan jälkeen syntyneet ns. suuret ikäluokat tulivat niin työ- kuin avio- liittomarkkinoillekin 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa. Tällä ikä- polvella oli tavallista suurempia vaikeuksia saada työtä ja asuntoja jo edellä mainituista syistä.¹ Koulujärjestelmämme ei myöskään ollut ennakoanut

¹ Hietala 1978, 150 - 163.
² Wiman 1982.

riittävästi tulevaa väestönkehitystä ja niin työmarkkinoille siirtyi ennakko-aikaisesti suuri määrä riittämättömästi koulutettua nuorta työvoimaa erityisesti niiltä alueilta, joissa koulutusmahdollisuudet olivat heikot ja joilla suurten ikäluokkien suhteellinen koko oli suurin.¹

Edellä luetellut maastamuuton taustatekijät ovat selvitettävissä melko hyvin käytettävänä olevien tilastojen avulla. Vaikeampaa on saada selkoa siitä, miten eri yksilöt ja väestöryhmät kokivat nämä hyvinvointiinsa vaikuttaneet seikat. Yhteiskuntarakenteissa tapahtuneet muutokset olivat kuitenkin niin suuria, vaikkakin yleensä asteettaisia, että monet ovat joutuneet toteamaan hyvinvointinsa heikentyneen ainakin suhteellisesti katsoen. Samalla on syntynyt tarpeita korjata tilannetta esimerkiksi muuttamalla ulkomaille.

Eräät toiset maastamuuton taustatekijät ovat vaikeammin arvioitavissa. Sellaisiin kuuluvat mm. maatalouspoliittiset toimenpiteet. Maatalouden ylituotanto-ongelmien lievittämiseksi alettiin vuonna 1969 maksaa palkkioita peltojen paketoinnista ja vuonna 1970 myös lehmien teurastamisesta. Ylituotanto supistuikin hieman, mutta toimenpiteiden sivuvaikutuksena maaseudulle levisi masennusta, joka näyttää lisänneen maastamuuttoalttiutta.² Toimenpide mitä ilmeisemmin vahvisti muiden maastamuuttoalttiutta herättäneiden tekijöiden vaikutusta.

Toinen vastaavanlainen seikka oli syksyllä 1967 toimeenpantu Suomen markan devalvaatio, jonka vaikutus heijastui Ruotsin ansiotasoa koskeviin käsityksiin. Ruotsissa saatavat nimellispalkat nimittäin kohosivat markoiksi muutettuina 31 %. Reaaliansioiden ero pysyi luonnollisesti entisellään. Näin syntyi ns. "rahailluusio", jolla ilmeisesti oli muuttovirikkeitä lisäävä vaikutus jonkin aikaa, kunnes käsitykset reaalistuivat paluumuuton ja tiedoustustoiminnan ansiosta.³

1 Wiman 1982, 500 - 523.

2 Virrankoski 1975, 242 - 248.

3 Hietala 1982, 211 tai Virrankoski 1975, 241.

Monet edellä käsitellyistä maastamuuton taustatekijöistä sattuivat esiintymään tai olivat voimakkaimmillaan 1960-luvun lopulla. Seurauksena oli muuttoaalto, joka sai Suomen väestön kahtena vuotena vähenemään, mitä rauhan oloissa ei ollut sattunut sataan vuoteen. Sen jälkeen maastamuutto väheni jokseenkin yhtä nopeasti kuin oli voimistunutkin. Osittain se johtui Ruotsin työllisyystilanteen heikkenemisestä vuosina 1971 - 1972. Toisaalta muuttovirran kääntymiseen vaikuttivat myös reaalisemmat käsitykset palkka- ja elintasojen eroista, Suomen työllisyystilanteen paraneminen, asuntotuotannon laajeneminen, työkään tulleiden määrän supistuminen ja kenties sekin, että toimeentulo kotimaassa alettiin kokea turvattumaksi kuin 1960-luvulla. Niinpä kun uusi nousukausi alkoi Ruotsissa vuonna 1973, maastamuutto ei enää vilkastunutkaan entiseen tapaan ennen kuin syksyllä 1975, jolloin maamme työllisyystilanne alkoi jälleen heikentyä.¹

Yhteiskunnalliset rakennemuutokset kohdistuvat eri väestöryhmiin eri tavoilla, ja eri väestöryhmät saattavat myös kokea ne toisistaan poikkeavilla tavoilla. Selvänä esimerkkinä tästä ovat maamme ruotsinkieliset asukkaat, joista monet pitävät kielimuuria eli puutteellista suomen kielen taitoaan maassamuuton esteenä. Jo sukupolvien ajan Suomen ruotsalaisväestö on vastaanottanut omakielisiä tietoja naapurimaasta, ja monin paikoin on ainakin jonkin aikaa kestävä työskentely Ruotsissa muodostunut perinteeksi. Suomenruotsalaisten maastamuutto on niin muodoin ollut keskimääräistä huomattavasti voimakkaampaa. Lisäksi ruotsinkielisiltä alueilta tapahtunut maastamuutto on vaihdellut vähemmän kuin koko siirtolaisuus.²

Toisena esimerkkinä voidaan mainita Lappi, jossa rakennustoiminta oli vilkasta sodan jälkeen ja joka sai muuttovoittoa aina 1960-luvun alkuun saakka. Sittemmin voimalaitostyömaat loppuivat ja metsätöitä koneellistettiin. Lapin elinkeinorakenne koki sen takia syvän murroksen 1960-luvulla, mistä aiheutunut

1 Majava 1975, 9.

2 Majava 1979, 24 - 34.

muuttopaine ei purkautunutkaan Etelä-Suomeen, vaan Ruotsiin. Tämä johtui mm. siitä, ettei Lapissa ollut sellaista etelään muuton perinnettä kuin Itä-Suomessa, sekä Etelä-Suomessakin tuolloin vallinneista työllisyys- ja asuntopulmista. Ruotsiin muutto olikin vuosina 1969 - 1970 paikoitellen niin rajua, että se sai jopa joukkoliikehännän piirteitä.

Yleistäen voidaan sanoa maastamuuton olleen voimakkainta alueilta, joille ovat olleet tunnusomaisia pysyvästi korkea työttömyysaste, alhainen tulotaso ja korkea veroäyrin hinta. Jatkuva muuttotappio on puolestaan heikentänyt monin tavoin lähtöalueiden taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edellytyksiä, mikä taas on ylläpitänyt ja vahvistanutkin maastamuuttoalttiutta. Taantuvan kehityksen aiheuttama työttömyyden uhka on kohdistunut erityisen voimakkaana vähän koulutettuihin ja ammattitaidottomiin nuoriin henkilöihin, jotka käsittävätkin valtaosan kaikista maastamuuttajista.¹

Ruotsissa esiintyi työvoiman ylikysyntää erityisesti 1960-luvun puolivälissä ja 1970-luvun vaihteessa. Tähän olivat syynä tuotannon kasvu ja toisaalta sekä aktiivi-ikäisen kantaväestön että työhön osallistuvuuden väheneminen. Ilman ulkomaista työvoimaa Ruotsi olisi joutunut supistamaan tuotantoaan. Ulkomainen työvoima on korvannut Ruotsin omaa työvoimaa aloilla, joissa ammattitaitovaatimukset ovat olleet vähäisemmät ja joiden status on ollut laske-massa. Tämä on koskenut erityisesti teollisuuden suoritusluonteisia tehtäviä. Siirtolaisten osuus onkin teollisuudessa ollut erityisen suuri kantaväestöön verrattuna. Myös suoritusluonteisissa palvelustöissä siirtolaisten osuus on ollut huomattava ja kasvamaan päin.²

Valtaosa sodanjälkeisestä maastamuutostamme on tapahtunut vuonna 1954 luotujen yhteispohjoismaisten työmarkkinoiden puitteissa. Ruotsiin ja muihin pohjoismaihin muuttaneet eivät siten ole kohdanneet mitään muodollisia

1 Majava, Altti 1979, 24 - 34, ks. myös 1981, 68 - 71.
2 Wiman 1975, 70 - 80.

liikkuvuuden esteitä. Ruotsiin muutto on itse asiassa ollut täysin esteettöntä vuodesta 1949 lähtien, jolloin suomalaisia koskenut viisumipakko poistettiin. Koska pohjoismaat soveltavat lähes aina - varsinkin työelämään liittyvissä asioissa - muiden pohjoismaiden kansalaisiin samoja säännöksiä kuin omiinkin kansalaisiinsa, Ruotsiin muutto muistuttaa piirteiltään ja monilta vaikutuksiltaan enemmän maassamuuttoa kuin perinteistä kaukosiirtolaisuutta. Silti Ruotsiin muuttoon liittyy monia ongelmia, joiden merkitystä ei pidä aliarvioida. Kenties huomattavimpia niistä ovat kielipulmat ja lasten koulutusvaikeudet.

Sodanjälkeinen siirtolaisuus on pääosaltaan ollut työvoiman liikkuvuutta. Sen tähden työnvälityksen tehtäväksi on uskottu palvella muihin pohjoismaihin muuttajia, niin että he saisivat riittävästi tietoja muuttopäätöstä harkitessaan ja apua sitä toteuttaessaan. Muuttajien turvaksi solmittiin vuonna 1973 Suomen ja Ruotsin työvoimaviranomaisten ja johtavien työmarkkinajärjestöjen kesken sopimus, joka tähtää siihen, että mahdollisimman moni toisesta maasta työtä hakeva kääntyisi työnvälityksen puoleen. Huomattava osa Ruotsiin muuttajista siirtyy kuitenkin sinne työnvälityksen ohitse, mikä useinkin valitettavasti aiheuttaa ongelmia - eikä vähiten tällaisille siirtolaisille itselleen.¹

Sodanjälkeisen maastamuuton on todettu suuressa määrin riippuneen Ruotsissa tapahtuneista työvoiman kysynnän vaihteluista. Työvoiman kysyntä puolestaan riippuu lukuisista tekijöistä, joita ovat suhdannevaihteluiden ohella mm. ulkomaankauppa ja kansainväliset pääomansiirrot. Näitä kumpaakin voitaisiin periaatteessa käyttää palvelemaan samoja tarkoituksia kuin työvoiman liikkuvuus palvelee. Käytännössä kumpikaan niistä ei ole mainittavasti korvannut siirtolaisuutta, sillä niitä ohjaavat toisenlaiset markkinavoimat ja ne ovat suurempien hallinnollisten rajoitusten kohteena kuin työvoiman muuttoliike.²

1 Hietala 1982, 212, ks. myös 1980 A.

2 Hietala 1982, 212 - 220.

2.2. Ruotsiin muuton syyt ja ruotsinsuomalaisen kuva

Maastamuuttopäätöksen synty on yleensä monien eri tekijöiden yhteisvaikutuksen summa. Niistä osaan siirtolainen itse voi vaikuttaa; mutta osa on hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella. Niinpä siirtolaisuus riippuu mm. siitä, millaisia ovat kahden maan väliset taloudelliset vuorovaikutussuhteet, miten hyvinvoinnin taso ja jakaantuminen eroavat niissä toisistaan, kuinka yhteiskunnalliset olot ovat kummassakin maassa kehittymässä ja missä määrin muuttoliikettä on esiintynyt niiden kesken jo aikaisemmin.

Maastamuuttoon vaikuttavia tekijöitä olisinäin ollen tutkittava samalla kertaa usealla tasolla ja eri näkökulmista, jotta ilmiön syyt voitaisiin tyydyttävästi selvittää. Käytännön tutkimustyössä tähän ei juuri ole päästy: on tutkittu joko muuttoliikkeeseen vaikuttavia yhteiskunnallisia tai rakenteellisia tekijöitä taikka muuttajien motiiveja, mutta perin harvoin molempia yhdessä. Ainakin osaksi tämä johtuu siitä, ettei ole onnistuttu rakentamaan sellaista teoreettista mallia, jonka puitteissa voitaisiin yhteisö- ja yksilötason tiedot yhdistää kätevästi toisiinsa.¹

Siirtolaisuutta koskevat teoriat ovat kuitenkin puutteellisia,² mikä osaltaan haittaa soveltavien tutkimusten suorittamista. Niinpä ei aina osata asettaa kysymyksiä oikein, eikä niihin sitten saada käyttökelpoisia vastauksia. Kaikista vaikuttimistaan ja päätökseensä vaikuttavista seikoista muuttajat eivät ole aina itsekään selvillä eikä heidän ole mahdollista muistaa kaikkia tiedostamiaankaan perusteita jälkeensä.

Muuttoliikettä voidaan tarkastella kolmella tasolla:

- yhteiskunnallisella tasolla
- alueellisella tasolla, jotka muodostavat rakenteellisen tarkastelukulman sekä
- yksilötasolla.³

1 Majava 1981, 68 - 71.

2 Korkiasaari 1983, 4 - 5

3 Sama 1983, 4.

Rakenteellisella tasolla syyt liittyvät niihin mahdollisuuksiin, joita yhteiskunnat ja niiden eri osa-alueet tarjoavat yksilöiden tarpeen tyydytykseen. Yksilötasolla taas on kysymys yksilöiden tarpeista ja niistä resursseista, joilla näitä tarpeita pystytään tyydyttämään.¹ Ympäristön tarjoamat mahdollisuudet määräytyvät viime kädessä yhteiskunnan tuotantotoiminnassa tapahtuvista määrällisistä muutoksista, jotka samalla vaikuttavat myös ihmisten ajattelutapaan ja käyttäytymisen motivaatioperustaan.

Suomen ja Ruotsin välisessä muuttoliikkeessä on siis keskeistä tarkastella maiden välisiä eroja taloudellisissa, sosiaalisissa ja itsensä toteuttamiseen liittyvissä mahdollisuuksissa. Empiiristen tutkimusten perusteella tiedetään, että Ruotsiin muuton syyt ovat useimmilla muuttajilla olleet taloudellisia. Paluun syiden taas on useimmiten todettu olevan muita kuin taloudellisia eli sosiaalisia ja itsensä toteuttamiseen liittyviä. Havainnot ovat varsin luonnollisia siksi, että Ruotsi on taloudelliselta kehitykseltään ollut selvästi Suomea edellä ja tarjonnut näin paremmat edellytykset aineelliseen toimeentuloon.²

Muiden kuin taloudellisten tekijöiden osuus on sen sijaan muutossa Ruotsiin ollut suhteellisen vähäinen. Tämä on ymmärrettävää, koska vieraaseen ympäristöön muutettaessa sosiaalisen kanssakäymisen ja itsensä toteuttamisen mahdollisuudet yleensä heikkenevät. Tällöinhän joudutaan useimmiten täysin vieraaseen kieli- ja kulttuuriympäristöön, jossa ei ole valmiiksi luotuja sosiaalisten suhteiden verkostoja. Nämä tekijät rajoittavat paitsi sosiaalista kanssakäymistä myös itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia, vaikka niitä ympäristössä sinänsä olisikin tarjolla. Yksilön resursseista riippuu tietenkin ratkaisevasti, missä määrin hän pystyy näitä mahdollisuuksia käyttämään hyväkseen.

1 Wiman 1975, 131.

2 Korkiasaari 1983, 11.

Ruotsiin muutetaan kuitenkin myös muista kuin taloudellisista syistä. Näissäkin tapauksissa yksilö luonnollisesti kokee tarpeen tyydytysmahdollisuutensa Ruotsissa paremmiksi kuin Suomessa. Esimerkiksi opiskelu voi olla muuton syynä silloin, kun omassa maassa ei voi suorittaa tietyn alan tutkintoa tai opiskelupaikan saanti on vaikeaa. Samalla siihen liittyy mahdollisuus mm. kielitaidon kehittämiseen, itsensä tuntemuksen lisäämiseen ja kokemusten hankkimiseen. Henkilökohtaisten syiden vuoksi muuttaminen taas voi perustua esimerkiksi haluun irtautua sosiaalisesti vaikeaksi koetuista ihmissuhteista tai ympäristöstä.¹

Yksilötasolla tarkasteltuna muuton syyt ovat luonteeltaan subjektiivisia. Tärkeimpänä vaikuttimena muuttopäätökselle - kuten taulukko 2 osoittaa - näyttää olleen työllisyystilanne lähtö- ja tulomaassa ja sen taustalla olevat rakenteelliset tekijät. Lähes yhtä tärkeä tekijä muuttopäätökseen on ollut maiden välillä vallitsevat palkkatasoterot. Ruotsissa työskentelevät ovat katsooneet jälkimmäisen tekijän jopa tärkeimmäksi muuttopäätökseen vaikuttaneeksi.

Uusin Korkiasaaren tekemä tutkimus osoittaa edelleen Suomen työttömyyden tai sen välittömän uhan olleen tärkein Ruotsiin muuttosyy myöskin vuoden 1980 - 1981 paluumuuttajilla. Sen sijaan Ruotsin korkeampi palkkataso ei Korkiasaaren tutkimuksen kohderyhmällä ollut enää niin merkittävä vetotekijä² kuin aikaisemmat tutkimukset osoittavat. Tämä onkin ymmärrettävää. Suomi on saavuttanut nimellisiansioissa Ruotsin eroa nopeasti kiinni. Kun teollisuustyöntekijän keskimääräinen bruttoansio Suomen työnantajain keskusliiton taloudellisen katsauksen mukaan³ oli vuonna 1970 Ruotsissa 81 % korkeampi kuin Suomessa, arvioitiin eron supistuneen 16 %:iin vuonna 1982. Verotus huomioonottaen ero oli pienempi: 56 % vuonna 1970 ja 5 % vuonna 1982. Nettoansioiden

1 Korkiasaari 1983, 11 - 12.

2 Korkiasaari 1983, 92.

3 STK:n taloudellinen katsaus, elokuu 1982

TAULUKKO 2. Lähtömuuton tärkeimmät syyt vuosina 1974 - 83 valmisteiden tutkimusten mukaan

TUTKIJA (materiaali v.)	KOHDERYHMÄ	MAASTAMUUTON SYYT (%)		
		Työttömyys Suomessa (tai uhka)	Ruotsin korkeampi palkkataso	Muut syyt
Hietala ¹ 1973	Suomessa oleskelevat (muuttopäätös tehty)	26	25	49
Tissari ² 1970	Ruotsiin matkalla olevat (Vojakkalan vastaanottoasema)	35	25	40
Lind ³ 1973	Ruotsissa työskentelevät	32	44	24
Wiman ⁴ 1972	Ruotsissa työskentelevät	25	37	38
Heikkinen ⁵ 1972	Paluumuuttajat ^A vuosilta 1968-69-71	36	21	43
Korkiasaari ⁶ 1980-81	Paluumuuttajat ^A	35	14	51

A) Paluumuuttajien kohdalla kysymys koskee syitä, jotka vaikuttivat aikanaan Ruotsiin muuttoon.

- 1) Hietala Kari: Muuttohalukkuus ja informaatio, TVM, Siirtolais-tutkimuksia 7, Helsinki 1974, 121.
- 2) Tissari Jukka: Ruotsiin muuton motiivit, TVM, Siirtolaistutkimuksia 3. Helsinki 1973, 37.
- 3) Lind Jouko: Suomalaisten työntekijöiden asema ja työolosuhteet Ruotsissa, TVM, Siirtolaistutkimuksia 8. Helsinki 1974, 35.
- 4) Wiman Ronald: Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen mekanismi (ETLA), Julkaisuja B9. Helsinki 1975, 144.
- 5) Heikkinen Sirkka-Liisa: Ruotsista palanneet, Siirtolaistutkimuksia 5, Helsinki 1974, 30 - 31.
- 6) Korkiasaari Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet Siirtolaistutkimuksia A9, Siirtolaisuusinstituutti Turku 1983, 90.

reaalinen ero oli kuitenkin Ruotsin hitaammasta inflaatiosta johtuen 28 %. Vuonna 1970 reaalinen ero oli 56 % ja vielä vuonna 1981 47 %. Elintasoeron supistuminen perustuu osin tuottavuuden ja tuotannon nopeampaan kasvuun Suomessa, mutta toisaalta siihen vaikuttavat myös rahanarvon erilainen kehitys ja vaihtokurssit.

Aikaisemmissa tutkimuksissa muuttajat on jaettu tärkeimmän muuton syyn mukaan pakko, tavoite- tai muusta syystä muuttajiin sen mukaan, onko muuton syynä ollut työttömyys, paremmat tulot vai jokin muu, ei-taloudellinen syy.¹ Muista syistä muuttajat voidaan jakaa useampaan alaryhmään kuten itsensä kehittäjiin (opiskelu-, kieli- jne.), sukulaisuussuhteiden vuoksi muuttajiin ja seikkailumuuttajiin.² Tyypittelyjen lähtökohtana on yleensä ollut Leen esittämä veto-työntö-teoria.³

Korkiasaaren tutkimus perustuu kuitenkin uuteen tyypittelytapaan. Muuttajat on luokiteltu sisäisesti mahdollisimman yhtenäisiksi ryhmiksi eli klustereiksi (ns. cluster-analyysi). Korkiasaaren käyttämät luokat ovat opiskelijat, ylioppilaat, perheelliset, eronneet ja nuoret pakkomuuttajat.⁴

Suomen väestötilastosta on luotettavia siirtolaisuustietoja saatavana vasta yhteispohjoismaisen muuttokirjan käyttöönotosta eli lokakuusta 1969 lähtien. Ruotsin väestötilaston perusteella arvioiden Ruotsiin ja Ruotsista muuttajien määrät olivat 5-vuotiskausittain 1946 - 1979 seuraavat (taulukko 3 ja kuvio 1)

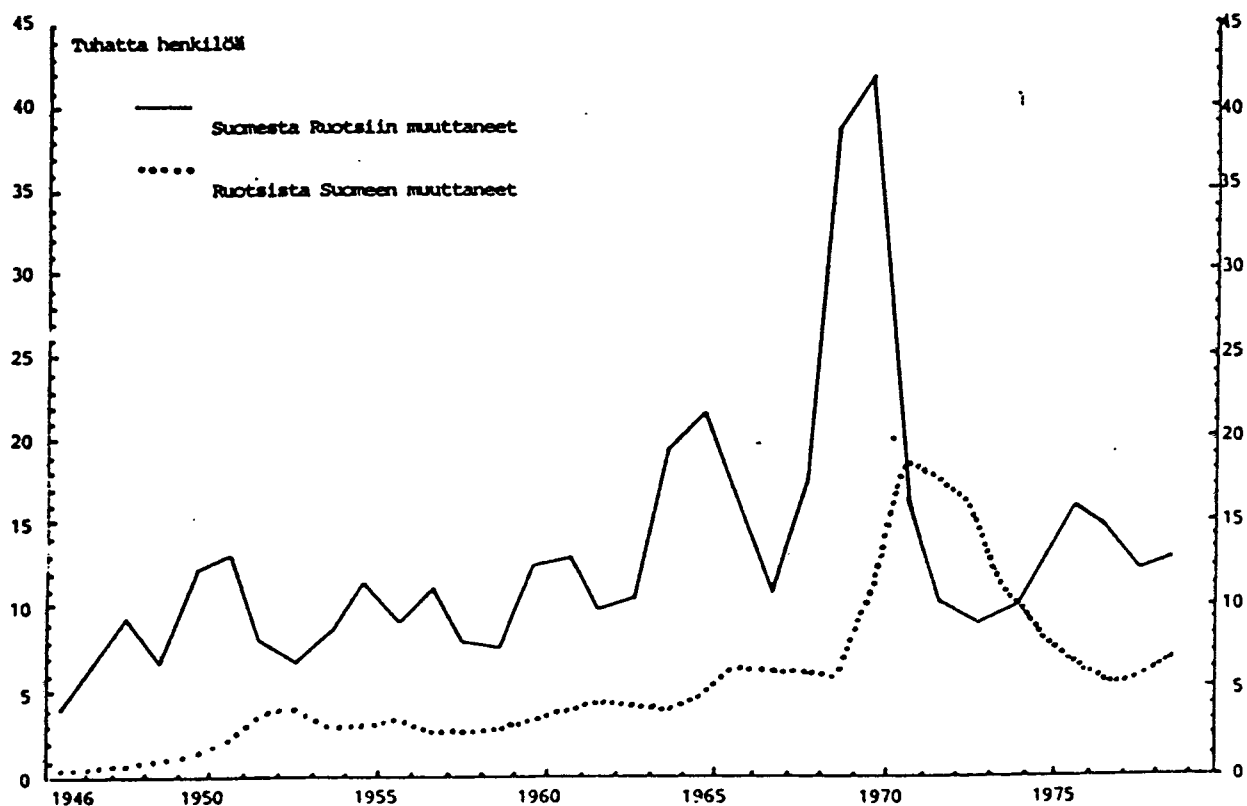
Erityisen vilkasta muutto oli vuosina 1969 ja 1970, jolloin Suomen väkiluku sen takia väheni. Kumpanakin vuonna muutti Ruotsiin noin 40 000 henkilöä. Muuttajista valtasoa on kuulunut ikäryhmään 18 - 29 vuotta. Korkiasaaren mukaan 1970-luvulla keskimäärin 57 % on ollut tähän ikäryhmään kuuluvia.⁵

1 Wiman 1975, 160; Lind 1977, 8.
 2 Heikkinen 1974, 31.
 3 Lee 1969.
 4 Korkiasaari 1983, 95.
 5 Korkiasaari 1983, 52.

TAULUKKO 3. Ruotsiin ja Ruotsista muuttajien määrät 1946 - 1979

	Ruotsiin muuttaneet	Ruotsista palanneet	Nettomuutto
1946-50	30 600	6 900	- 23 700
1951-55	47 700	19 900	- 27 800
1956-60	48 300	18 900	- 29 400
1961-65	75 200	24 400	- 50 800
1966-70	125 600	42 100	- 83 500
1971-75	57 800	64 400	+ 6 600
1976-80	67 500	33 000	- 34 500
1946-80	452 700	209 600	- 243 100

Lähde: Majava 1981

KUVIO 1. Suomen ja Ruotsin väliset muuttovirrat vuosina 1946 - 1979 Ruotsin siirtolaisuustilaston mukaan (Majava 1981)

Majavan mukaan muutto on ollut miesvoittoista aina vuodesta 1955 vuoteen 1981 asti: miesten osuus työikäisistä muuttajista noin 55 %.¹ Vuonna 1981 muuttajista oli naisia 51 %. Lähes puolet (47 %) muuttajista on ollut naimattomia aikuisia, 25 % naimisissa olevia, 6 % eronneita tai leskiä ja 22 % lapsia.²

Tarkkaasuomalaista syntyperää olevien määrää, kun mukaan lasketaan toinen sukupolvi, ei ole tilastollisesti laskettavissa. Majavan laskelmat ovat päättyneet noin 380 000 henkilöön vuonna 1978. Samaan suuruusluokkaan päätyvät tilastokeskuksen arviot.

Suomessa syntyneet			242 000
-	Suomen kansalaisia	146 000	
-	Ruotsin kansalaisia	96 000	
Ruotsissa syntyneitä			137 000
-	Suomen kansalaisia	41 300	
-	Ruotsin kansalaisia		
	- alle 18-vuotiaita	65 700	
	- yli 18-vuotiaita	30 000	
			<hr/> 380 000

Ruotsissa voidaan edellä olevan perusteella nykyisin sanoa asuvan lähes 400 000 suomalaista syntyperää olevaa henkilöä.

Ruotsinsuomalaisista kolmannes oleskelee Tukholman seudulla. Noin 90 % suomalaisista asuu taajamissa. Huomattavia suomalaiskeskuksia ovat seuraavat 12 kuntaa, joissa 1977 asui vähintään 3 000 Suomen kansalaista. Tämän lisäksi tulevat vielä Ruotsin kansalaisuuden ottaneet suomalaiset:³

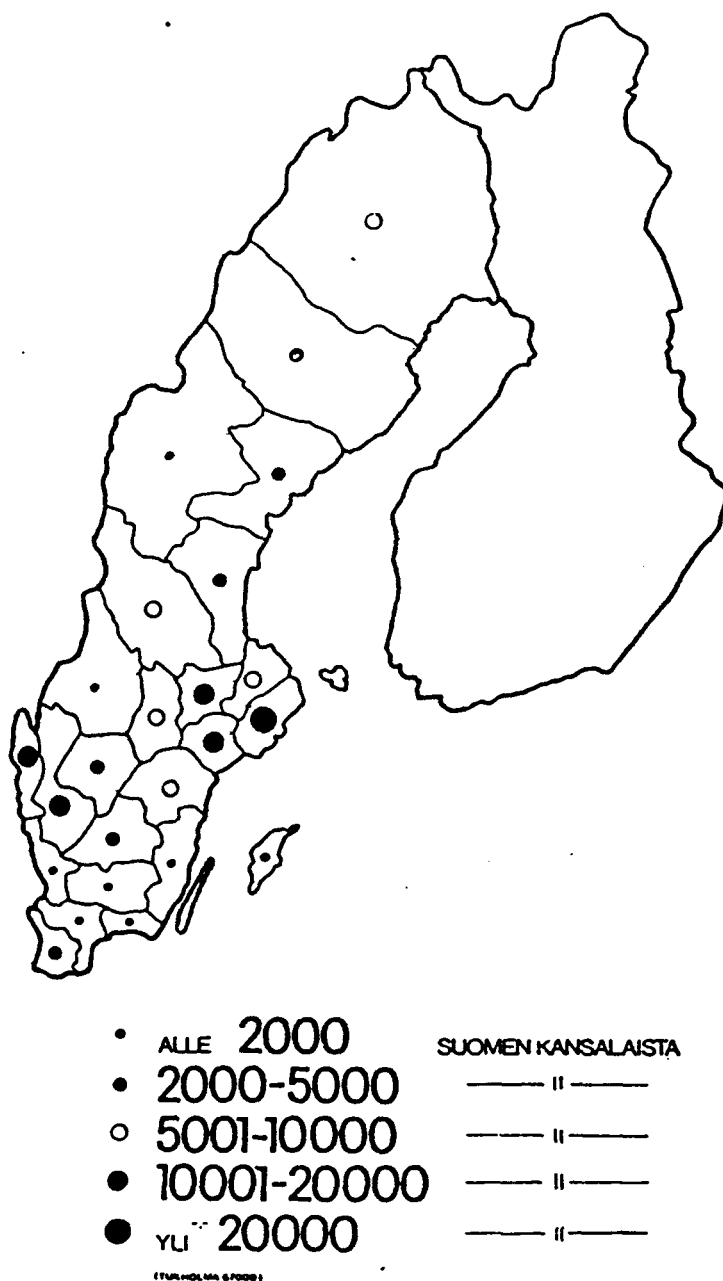
1 Majava 1981, 67.
 2 Korkiasaari 1983, 55.
 3 Majava 1981, 79.

TAULUKKO 4. Ruotsin 12 huomattavaa suomalaiskeskusta

Keskus	Määrä	Osuus väestöstä %
Tukholma	17 957	2.7
Göteborg	14 646	3.3
Södertälje	7 930	10.2
Eskilstuna	7 807	8.5
Botkyrka	6 413	8.7
Borås	6 345	6.1
Västerås	4 959	3.9
Huddinge	3 753	5.8
Haninge	3 503	6.6
Nacka	3 489	6.3
Norrköping	3 429	2.8
Upplands-Väsby	3 418	11.1

Koulutustaso on 1970-luvulla noussut jonkin verran. Ruotsin suomalaisten vaalitutkimuksessa vuodelta 1979, jolloin otos oli 1 045, näyttää koulutusjakauma seuraavanlaiselta:¹

¹ Toivio 1980, 39.

KUVIO 2.

Suomalaisten asuinalueet Ruotsissa vuonna 1978
 (Siirtolaisuus Suomessa Ruotsiin kautta aikojen
 toim. Olavi Koivukangas)

TAULUKKO 5. Suomalaisien koulutusjakauma

		Peruskoulutus ₂	Ammattikoulutus ₂
Kansakoulu	45.5	44	Ei mitään 39
Keskikoulu/peruskoulu	10.9	30	Ammattikurssi tai -koulu 40
Ammattikoulu tai -opisto	20.7		
Ylioppilas	14.5	26	Opisto 13
Korkeakoulututkinto	8.5		8

Ruotsinsuomalaisten elinkeinorakenne on sangen poikkeava, kuten seuraavista prosenttijakaumista ilmenee:

TAULUKKO 6. Ruotsinsuomalaisten elinkeinorakenne (SCB: AKU 1970 - 80, 69)

	Ruotsinsuomalaiset			Ruotsalaiset		
	1970	1977	1980	1970	1975	1980
Maa- ja metsäteollisuus	3.5	2.0	1.3	8.1	5.5	5.6
Teollisuus	65.7	55.1	48.4	28.7	29.0	25.4
Rakennustoiminta	5.8	5.1	4.6	9.4	7.1	6.8
Kauppa	7.5	9.5	9.3	14.8	14.7	13.7
Kuljetus	2.1	3.4	4.1	6.8	6.7	7.0
Rahoitus	1.8	3.0	3.5	5.2	5.5	6.7
Palvelukset	13.6	21.7	28.6	27.0	30.5	34.8

1. Teollisuus 1980: 34

2. Rakennustoiminta 1980: 60

Siirtolaiset osallistuvat suuremmassa määrin työelämään kuin kantaväestö. Vuonna 1978 työikäisestä väestöstä 80 % kuului Ruotsin työvoimaan, kun kanta-
väestöstä siihen kuului 70 % ja Suomessa 63 %. Ero johtui siirtolaisten nuor-
resta ikärakenteesta ja siitä, että siirtolaisnaiset ovat työelämässä. Suo-
malaiset ovat valtaosaltaan työntekijäammateissa, mitä osoittaa sekin, että
90 % työssä olevista Suomen kansalaisista lukeutuu työntekijöitä edustavaan
keskusjärjestöön LO:hon, kun vastaava osuus kantaruootsalaisten keskuudessa
on 55 %.¹

2.3. Siirtolaisuuden vaikutukset Ruotsin yhteiskunta- ja talousraken- teessa

Siirtolaisuus on ollut Ruotsille erittäin kannattavaa näihin päiviin asti. Ruotsin teollisuuden ekspansio oli pitkälle mahdollista ulkomaisen työvoiman johdosta. Tämä koski erityisesti auto-, tekstiili-, laivanrakennus-, teräs- ja kemian teollisuutta 1950- ja 1960-luvuilla.

Maahanmuuton välittömästä taloudellisesta hyödystä vastaanottavalle maalle on olemassa valitettavan vähän tutkimusperäistä tietoa. Göteborgin kunta teki aiheesta 1976 merkittävän tutkimuksen.² Tutkimuksen mukaan kunta hyötyi suoraan työelämään tullutta Göteborgiin muuttanutta siirtolaista kohti vuodessa 4 000 Rkr. Siirtolaisperhettä kohti hyöty oli 1 000 Rkr vuodessa. Etu aiheutuu siitä, että pääosa siirtolaisista menee suoraan tuotantoon maksaen veroa, mutta kunnan ei tarvitse investoida häneen koulutuksen, sairaanhoidon tai lastenhoidon järjestämiseksi. Koska suomalaiset ovat koulutetumpia kuin siirtolaiset keskimäärin, on oletettavissa, että suomalaisten osalta keskiarvot ylittyvät selvästi.

1 Majava 1981, 82.

2 Wadensjö 1976.

Tutkija Jan Ekberg¹ osoittaa, että siirtolaiset käyttävät sosiaaliturvaa hyväkseen vähemmän kuin kantaväestö. Edelleen hän osoittaa, että siirtolaiset eivät vie kantaväestöltä töitä. Maahanmuutto on normaalin suuruista korkeasuhdanteissa, siirtolaisten täyttäessä työmarkkinoilla esiintyvät työvoimakapeikot. Laskusuhdanteessa työttömyys ei kasva siirtolaisuudesta johtuen, koska siirtolaiset ovat lukumäärällään vastaavasti vaikuttaneet julkisten palvelusten (koulu-, sairaala- ja yksityiset palvelukset) kysynnän kasvuun. Kasvaneet palvelut ovat puolestaan tarjonneet kantaväestölle ja myös siirtolaisille uusia työtilaisuuksia. Väitöskirja osoittaa, että työllisyysaste ei mainittavasti siirtolaisuuden johdosta vaihtelee. Siirtolaisten maahanmuutto on teollisuuden korkeasuhdannevuosina mahdollistanut viennin kasvun ja täten välillisesti mahdollistanut myös julkisen sektorin puolella tapahtuneen kasvun.

Ruotsi ei varautunut suurina muuttovuosina siihen, että maahanmuutto synnyttää ns. toisen polven siirtolaisuusongelman, jonka haittavaikutusten minimointi kysyy verovaroja. Ruotsin valtiopäivät vahvisti yksimielisesti vuonna 1975 Ruotsin siirtolaisuuspoliittisiksi päämääriksi tasa-arvon, valinnanvapauden ja yhteistyön. Siirtolaisuus ei tänään ole Ruotsille taloudellisesti yhtä edullista kuin aiemmin. Tämä johtuu mm. siitä, että Ruotsin siirtolaispalvelut lisääntyvät jatkuvasti. Ruotsi on myös sitoutunut ylläpitämään siirtolaispalveluja vähintään viidellä siirtolaiskielellä. Siirtolaisuuden aiheuttamista kustannuksista tulee merkittävämpiä olemaan siirtolaisten koulutuksen lisääminen siirtolaiskielillä, omakielisen aikuiskoulutuksen käynnistäminen siirtolaiskielillä, siirtolaisohjelmien lisääminen Ruotsin television ja radion ohjelmistossa ja tulkki- ja käännöspalvelujen lisääminen työelämässä ja julkisessa hallinnossa.²

1 Ekberg 1978, ks. myös 1977.

2 Wadensjö 1973.

Maahanmuutto vaikuttaa pitkällä tähtäyksellä tuntuvasti Ruotsin väestörakenteeseen ja kulttuurikokonaisuuteen. Joka kuudes ruotsalainen on tänään yli 65-vuotias, mutta ainoastaan joka kuudeskymmenes siirtolainen on sivuuttanut tuon ikärajan. Siirtolaiset synnyttävät suhteellisesti huomattavasti enemmän lapsia kuin kantaväestö, ja siksi Ruotsissa tulee olemaan edelleen huomattavia kansallisia vähemmistöjä, joista suomalainen vähemmistö tulee olemaan lukumääräisesti yhtä suuri kuin muut vähemmistöt yhteensä. Vuonna 2000 arvioidaan Ruotsissa olevan noin miljoona ulkomaalaissyntyistä henkilöä.

3. RUOTSIN SIIRTOLAISPOLIITTISEN AJATTELUTAVAN KEHITYS

Siirtolais- ja vähemmistökysymystä käsiteltiin Ruotsissa vuoteen 1968 asti työmarkkinapoliittisena tai rajoitetussa merkityksessä sosiaalipoliittisena kysymyksenä. Sitä vastoin ongelman sosiokulttuuriset puolet olivat jääneet huomiotta. Siirtolaisten taustaa ja kulttuurisia lähtökohtia ei ollut juuri huomattu eikä myöskään heidän tarvettaan ryhmäyhteyteen. Siirtolaispoliittisessa ajattelussa oli suuntauduttu yksipuolisesti niihin ongelmiin, joita siirtolainen kohtaa siirtymävaiheessa. Varsinainen "törmäys" ruotsalaisen yhteiskunnan kulttuurin ja vähemmistökulttuurien välillä alkaa kuitenkin vasta sitten, kun maahanmuuttanut on oleskellut siellä jonkin aikaa. Hän on oppinut ruotsia, ehkä tullut Ruotsin kansalaiseksi ja huomaa, että yhteiskunta asettaa hänelle joukon velvollisuuksia mutta katsoo, ettei sillä ole velvoitetta huolehtia hänen kulttuurisista ja sosiaalisista tarpeistaan.

Kuitenkin 1960-luvun puolivälin jälkeen joidenkin johtavien poliitikkojen lausunnoista alkoi paljastua, että ei ole mahdollista tarkastella muuttoliikettä ja siirtolaisuusongelmaa näin yksiviivaisesti. Vähitellen alettiin tulla tietoisiksi siitä, että vähemmistöt eivät ole vain työvoimalisä tai matalasuhdanteen aikainen potentiaalinen uhka täystyöllisyystavoitteelle, vaan että on myös otettava huomioon kansallisia, kulttuurisia ja sosiaalisia tekijöitä¹ näiden sitomiseksi ruotsalaiseen yhteiskuntaan.

Suoranaaisena seurauksena siitä, että poliittiset tahot olivat heränneet huomaamaan maahanmuuton aiheuttamat yhä kasvavat ongelmat ja että asiasta käytiin ajoittain vilkastakin keskustelua lehdistössä,¹ asetettiin tammikuussa 1966 siirtolaiskysymysten työryhmä, jonka puheenjohtajaksi tuli Kjell Öberg, sittemmin siirtolaiskeskusviraston ensimmäinen pääjohtaja.

¹ Schwarz 1971, 15.

² Keskustelun aloitti D. Schwarz Dagens Nyheterissä 21.10.1964 artikkelilla Utlännings problem i Sverige, 24.12. DN:n pääkirjoitus käsitteli aihetta Att vara utlänning.

Ulkomaalaismokomitea päätti vuotta myöhemmin työnsä, ja sen mietintö *Invandring-
en* ¹ sai melkoista kritiikkiä, kun se oli käsitellyt pääasiassa siirto-
laisuuteen liittyviä lupa- ja kontrollitoimenpiteitä sen sijaan, että olisi
paneutunut selvittämään, kuinka siirtolainen tulisi ottaa vastaan ja mitä
ongelmia maahanmuuttoon sisältyi ² siirtolaisen omalta kannalta.

3.1. Ammattiyhdistysliikkeen vaikutus maahanmuuttopolitiikan hahmot- tumiseen

1960-luvulta alkaen laajeneva maahanmuutto toi osittain uusia työmarkkina-,
asunto- ja koulutuspoliittisia ongelmia, jotka koskivat yhä enemmän myös
Ruotsin ammattiyhdistysliikettä LO:ta. Ammattiyhdistysliikkeen piirissä
alkoi keskustelu valtiollisen siirtolaispolitiikan päämääristä. Keskeisinä
kysymyksinä olivat, tuleeko siirtolaisuuden olla säädeltyä vai ei ja tuleeko
siirtolaiset katsoa tilapäisiksi vierastyöläisiksi, jotka palaisivat koti-
maahansa ennenpitkää, vai syntyisikö maahanmuutosta pitkäjännitteisempiä
toimenpiteitä vaativa ongelma. Ruotsissa ei ollut selvästi määriteltävää
siirtolaispolitiikkaa.

Keskustelu siirtolaisuuden merkityksestä kävi LO:n piirissä intensiivisem-
mäksi 1961 - 1962, jolloin tilastollinen keskustustoimisto SCB esitti laskel-
man tarvittavasta siirtolaistyövoimasta. Arvio päättyi 10 000 henkilöön
vuosittain 1960-luvulla. LO katsoi arvion olevan noin puolet liian suuri.
LO esitti, että teollisuuden tuli käyttää jo tarjolla olevaa työvoimareser-
viä kuten naisia, vammautuneita ja vanhuksia. ³ Samanaikaisesti käynnistyi
keskustelu Ruotsin mahdollisesta assosioitumisesta EEC:hen. Ulkomaalais-
komitealla, joka asetettiin 1961, oli tärkeimpänä tehtävänä hahmotella
harjoitettavan siirtolaispolitiikan muodot tavoitteena Ruotsin mahdollinen
assosioituminen EEC:hen. ⁴

1 SOU 1967:18.

2 Hammar 1979, 19.

3 Fackföreningsrörelsen nr 31/32 1962, 60 - 61.

4 SOU 1967:19, 15.

Vuosikymmenen puolivälissä siirtolaisuus vilkastui edelleen. Nettosiirtolaisuus kohosi 22 000:een 1964 ja vuotta myöhemmin 35 000 henkilöön.¹

L0:n virallinen lehti Fackföreningsrörelsen aloitti keskustelun siitä, tarvitseeko elinkeinoelämä siirtolaisuutta. Ongelmakysymyksenä oli edelleen, tuliko siirtolaisuuden olla suunnitellumpaa ja valvotumpaa vai voitiinko sen sallia jatkuvan säätelemättömänä. Viimeksi mainittua kantaa edusti SAF, joka katsoi, että siirtolaisuus oli itse itseään säätelevää. Säädellyn siirtolaisuuden puolesta kävi L0:n taloustieteilijä, kansanedustaja Hans Hagnell ankaraan hyökkäykseen hallituksen liian liberaalia siirtolaispolitiikkaa vastaan. Hänen valtiopäivillä joulukuussa 1966 pitämänsä hallituksen siirtolaispolitiikkaa kriittisesti arvioiva puhe johti siihen, että jo kuukautta myöhemmin hallitus asetti siirtolaiskysymyksiä käsittelevän työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää ne sosiaaliset, kulttuuriset ja muut ongelmat, joihin maahanmuuttajat törmäävät muuttaessaan Ruotsiin.² Kuitenkin jo ennen komitean asettamista hallitus oli tehnyt päätöksen, jonka mukaan Pohjoismaiden ulkopuolisen työvoiman muutto asetettiin valvontaan. Päätös tuli voimaan 1.1.1966.³ Käytännössä tämä päätös ei kuitenkaan toiminut.⁴ Maaliskuussa 1967 tuli voimaan työlupamenettely Pohjoismaiden ulkopuolelta tuleville.⁵

Sen enempää Ruotsin hallituksella kuin ammattiyhdistysliikkeelläkään ei ollut selvää määriteltä siirtolais- ja vähemmistöpoliittista ohjelmaa. L0:n siirtolaisjäsenten lukumäärä alkoi kuitenkin kasvaa nopeasti. Tämä asetti uudenlaisia vaatimuksia L0:lle. Vuonna 1973 L0:n kokonaisjäsenmäärästä lähes 10 % oli siirtolaisia.⁶ Siirtolaisia oli jo yhtä paljon kuin valtion työntekijäin liitossa jäseniä (Statsanställdas förbund).

-
- 1 SCB tilasto 1965/66.
 - 2 Schwarz 1971, 20 - 21.
 - 3 Nordisk utredningsserie nr 16/70, 27.
 - 4 Fackföreningsrörelsen nr 23 1966, 279.
 - 5 Fackföreningsrörelsen nr 10 1967.
 - 6 L0:n kysely liitoille 1973

Siirtolaispoliittisissa kysymyksissä kasvoivat vaatimukset LO:ta kohtaan. Vuonna 1967 katsottiin, että LO:n tulisi muodostaa näkemyksensä siirtolaiskysymyksistä laajemminkin.¹ Syynä tähän oli jo aiemmin mainittu ulkomaalaiskomitean mietintö Maahanmuutto,² joka oli lähtenyt lausuntokierrokselle saman vuoden toukokuussa. LO:ssa herätti tyytymättömyyttä se, että mietintö ei sisältänyt minkäänlaisia suuntaviivoja siitä, kuinka siirtolaispolitiikka tulisi vastaisuudessa kehittää. Kuten aiemmin todettiin, mietintö antoi suosituksia ainoastaan organisatorisiksi toimenpiteiksi.³ Kun samana vuonna maaliskuun alusta tulivat voimaan lait maahanmuuton säätelämiseksi, voimistui myös vaatimus, että LO:n piti ottaa selvä kanta siirtolaispolitiikkaan.⁴ Samanaikaisesti päivälehdistössä käytiin tiivistä keskustelua siirtolaispolitiikan tavoitteista, sulautumisesta ja integroitumisesta.

Tämä johti siihen, että Lars Ahlvarsson, vuonna 1965 LO:n ensimmäiseksi siirtolaispoliittiseksi asiamieheksi nimetty henkilö, valmisteli muistion, joka käsiteltiin LO:n hallituksen eli maasihteeristön kokouksessa kesäkuussa 1967. Maasihteeristö antoikin lausunnon vähemmistöpolitiikan suuntaviivoista, jotka perustuivat edellä mainittuun muistioon. Maasihteeristö kehotti maan hallitusta asettamaan vähemmistöpolitiikalle selvät tavoitteet, joissa tunnustettaisiin suoraan vähemmistöjen oikeus kulttuuritoimintaan omalta pohjaltaan. Lisäksi esitettiin parlamentaarisen selvityksen tekemistä vähemmistöjen asemasta sekä kehoitettiin hallitusta järjestämään vähemmistökongresssi. Edelleen edellytettiin, että hallituksen tulisi myöntää varoja siirtolaisten integroitumisongelman tutkimiseen. Muistiossa todettiin, että perinteinen ruotsalainen malli vähemmistöjen sopeutumiseksi ruotsalaiseen yhteiskuntaan on ollut täydellinen sulauttaminen, ja se katsottiin perusteiltaan kestävämmäksi.⁵

1 Nyberg, Jan: Fackföreningsrörelse och invandrarna, 12, LO:n moniste 1978.

2 SOU 1967:18.

3 Fackföreningsrörelsen nr 21/1967, 250, 253.

4 Nyberg 1978, 13.

5 LO:n toimintakertomus 1967, maasihteeristön lausunto.

Maasihteeristön kannanotto aiheutti keskustelua LO:n Fackföreningsrörelse-lehdessä. Esitettiin olettamuksia siitä, että siirtolaisten erityyppisiä etuja ei oteta huomioon. Lehti kirjoitti mm. seuraavaa:

On olemassa merkkejä, jotka viittaavat, että vähemmistöryhmien joukossa on olemassa lisääntyvää tyytymättömyyttä ruotsalaiseen yhteiskuntaan ja siihen, että kontaktit vähemmistöjen ja viranomaisten välillä ovat kovin puutteellisia.

Siirtolaislapsen koulunkäynti ja oikeus säilyttää uskonnollinen omaleimaisuutensa otettiin esimerkiksi ratkaisemattomista vähemmistöongelmista, joiden tulee sisältyä ruotsalaisen siirtolaispolitiikan kokonaisratkaisuun.¹ Lehdessä painotettiin, että piittaamattomasta ja vähättelevästä asennoitumisesta vähemmistöjen vähäisiin vaatimuksiin voisi seurata, että vähemmistöryhmittymät etäännyisivät lisää kantaväestöstä. Lisäksi todettiin riski, että vähemmistön ja enemmistön välille syntyisi jännitteitä ja vastakkainasettelua, jos mainittuja ongelmia ei kyetä ratkaisemaan.

Muistiossa sen enempää kuin artikkelissakaan ei ilmoiteta, mistä tiedot tyytymättömyyden ilmauksista oli saatu, mutta yksi lähteistä oli luultavasti jokin aika sitten pidetty siirtolaiskonferenssi. Se järjestettiin kesäkuussa 1967 Västeråsissa. Osanottajina oli siirtolaiskysymysten työryhmä ja siirtolaisten edustajia.

Lausunnossaan Maahanmuuttomietinnöstä LO käsitteli siirtolaisuuden merkitystä Ruotsin kansantaloudelle. LO kiinnitti huomiota siihen, että oli vaikea arvioida siirtolaisuuden merkitystä Ruotsin yhteiskunnalle ja asetti maahanmuuton ja jo maassa olevan käyttämättömän työvoimareservin keskinäiseen suhteeseen.

LO esitti, että siirtolaispolitiikka täytyy kytkeä luonnolliseksi osaksi muuta politiikkaa:

1

Fackrörelseningsrörelse 14/15 1967, 48.

Tämä sisältää sen, että vallitsevat olosuhteet esimerkiksi asunto-, terveydenhoito- ja koulutussektoreilla tulee ottaa huomioon yhtä merkittävinä työmarkkinanäkökohtina.

LO:n valmistelemat kannanotot perustuivat analyysiin Ruotsin maahanmuutto- ja vähemmistöpolitiikasta, joka on vuoteen 1968 asti perustunut siihen, että maahanmuuttajat piti niin nopeasti kuin mahdollista sulauttaa ruotsalaiseen yhteiskuntaan. LO esitti ensimmäisenä maahanmuuttajille valinnan mahdollisuutta. Sen sijaan, että yksipuolisesti suuntauduttaisiin täydelliseen sulauttamiseen, pitäisi maahanmuutto- ja vähemmistöpolitiikassa ottaa huomioon myös siirtolaisten mahdollisuus säilyttää omaleimainen kulttuurinsa, kielensä ja uskontonsa.

LO jakoi sopeuttamiseen tähtäävät toimenpiteet kahtia. Toisaalta lähtökohdiana oli, että maahanmuuttajille täytyy antaa mahdollisuus säilyttää kulttuurinen omaelämäisyytensä. Toisaalta tuli ottaa huomioon yhteiskunnan voimavarat. Edellä mainitun kaltaiseen sovitteluajatteluun pohjautuivat toisaalta lyhyen aikavälin toimenpiteet, jotka kohdistuvat välittömään tarpeeseen kuten kielenopetuksen aloittamiseen ja toisaalta painotettu pitkäjännitteimpien sopeuttamistoimenpiteiden tarve, niin kuin maahanmuuttomietinnössä annetussa lausunnossa on todettu. LO:n siirtolaispoliittisten kannanottojen kehitys maahanmuuton säätelystä siirtolaiskysymysten kokonaisvaltaisempaan tarkasteluun vahvistettiin toisessa siirtolaiskonferenssissa maaliskuussa 1968.²

Vuoden 1971 edustajakokouksen jälkeen LO päätti asettaa siirtolaisneuvoston, johon jäsenet valittiin LO:n maahanmuuttajavaltaisimmista liitoista. Yhtenä syynä päätökseen oli ilmeinen yhteistoiminnan tarve siirtolaiskysymyksissä LO:n jäsenliittojen kesken.³ Siirtolaisneuvosto on maasihteeristön neuvoa-antava elin siirtolaiskysymyksissä. Neuvostolla on apuelimenään siirtolaisasiain viiteryhmä, jonka edustajat ovat eri siirtolaiskeskusjärjestöistä.

1 LO:n toimintakertomus 1967, 248 - 249.

2 Nyberg 1978, 15.

3 Siirtolaisneuvoston (Indvandrarrådet) pöytäkirja 11.1.1973.

Viiteryhmä kokoontuu päivää ennen neuvoston kokousta. Näin voidaan LO:n siirtolaispoliittiset näkemykset kytkeä liittojen ja eri keskusjärjestöjen näkemyksiin. Menettely takaa sen, että vuorovaikutus säilyy molemminpuolisena.

LO:n edustajakokous päätti 1971, että ammatillisesta opintotoiminnasta tulee tehdä selvitys. Osana tähän valmistelutyöhön sisältyi tutkimus siirtolaisia koskevasta tiedotus- ja koulutustilanteesta ammattiyhdistysliikkeessä. Toimeksiantoon kuului myös esityksen teko epäkohtien parantamiseksi. Joitakin kuukausia ennen kokousta esiteltiin työryhmän esitys, josta siirtolaisneuvosto oli useaan otteeseen keskustellut. Raportista käytettiin nimitystä STULO.¹ Raportissa käsitellään paitsi työpaikkatulkkauksia ja siirtolaisten tiedotustarvetta kaikilla ammatillisilla tasoilla, myös mm. sitä, kuinka informaation tulee olla muotoiltua, kielen merkitystä, tiedotusmateriaalin kääntämisestä, ammattijärjestöjen lehdistöä, paikallislehdistöä, radiota, työympäristöä, työehtosopimuksia.

Raportin johtajatuksena on, että siirtolaisjäsenet rinnastetaan samoin oikeuksin ruotsinkielisiin jäseniin. Siirtolais-STULO korostaa, että ne esitykset, jotka on otettu edustajakokouksesta laaditun raportin ammatillisia opintoja koskevaan osaan, pätevät myös maahanmuuttaneisiin ammattiyhdistysten jäseniin. Tämä on sopusoinnussa raportin sen perusajatuksen kanssa, että siirtolaisia tulee käsitellä kaikissa suhteissa samanarvoisinakin kuin muita jäseniä. Tätä tukee myös ammattiyhdistysten tulkkikysymyksen yhteydessä tehty esitys siitä, että yhdistysten kokouksien muotoja tulisi muuttaa, jotta siirtolaisjäsenten olisi mahdollista osallistua niihin aktiivisesti.²

Vuoden 1976 edustajakokouksessa siirtolaispolitiikan kannalta merkittävin lienee Paperiliiton Hallstavikin osastolta nro 68 tullut aloite. Siinä edellytettiin LO:n laativan siirtolaispoliittisen ohjelman, jonka tuli perustua LO:n maahanmuuttokomitealle jättämään lausuntoon sekä LO:n työmarkkinapoliittiseen ohjelmaan. Edustajakokous hyväksyi aloitteen.³

1 Selonteko siirtolaisopetuksesta, ammatillisesta siirtolaiskoulutuksesta ja siirtolaisinformaatiosta. LO:n edustajakokous 1976, STULO, 1.

2 Invandrar-STULO, 18.

3 Aloite nro 0 - 10, edustajakokousmoniste 1976.

3.2. SAP ja siirtolaiskysymykset

Malmön kunnallisjärjestö ja Malmön sosiaalidemokraattinen opiskelijayhdistys esittivät SAP:n puoluekokoukselle 1964 aloitteen, että puoluekokous edellyttäisi sosiaalidemokraattisen valtiopäiväryhmän ulkomaalaislainsäädännön läpikotaisen tarkistuksen käynnistymisen. Aloitetta perusteltiin sillä, että lisääntyneiden kansainvälisten kontaktien aikana, jolloin työvoiman liikkuvuus ylittää valtiorajat, tulisi ulkomaalaissäädäntöä liberalisoida.¹

Puoluehallitus viittaa lausunnossaan aloitteesta ulkomaalaiskomitean työhön ja esittää, että valtiopäiväryhmä ja puoluehallitus ottaisivat ulkomaalaislainsäädäntöä uudistettaessa huomioon ne periaatteet, joihin aloitteessa vedotaan. Puoluekokous hyväksyi aloitteen puoluehallituksen antaman vastauksen mukaisena, mikä merkitsi käytännössä sitä, että asian vieminen eteenpäin oli puoluehallituksen tulkittavissa.² Varmasti ei voida todeta sitä, vaikutiko aloite ulkomaalaiskomiteaan suoraan.

Aikakauslehti Tideniä pidetään SAP:n aatteellis-teoreettisena keskustelu- ja mielipidelehtenä. Siinä julkaistiin ensimmäinen siirtolaiskysymyksiä käsittelevä artikkeli 1965. Vuosina 1965 - 1969 julkaistiin 10 artikkelia, jotka käsittelivät siirtolaiskysymystä, mutta vuosina 1970 - 1976 ei yhtään.³ Numerossa 6/77 on D. Schwarzin artikkeli "Siirtolaiskysymys - sosiaalidemokratian suuri ongelma". Siirtolaisuutta koskevat artikkelit Tidenissä julkaistiin samaan aikaan, kun Fackföreningsrörelsenissä käytiin keskustelua säädellystä maahanmuutosta. Nyberg ei kuitenkaan katso näiden tiettyä ajanjaksona julkaistujen muutamien siirtolaisaiheisten kirjoitusten olevan mikään mittari sille, kuinka aktiivisesti SAP:n sisällä keskusteltiin. Tällainen näiden lehtien vertailu ei ole muutenkaan mielekäästä, koska Tidenistä ilmensi 10 numeroa vuodessa. LO:n lehteä sen sijaan julkaistiin joka viikko.

1 Aloite nro 29, Puoluekokousraportti 1964, 492

2 Puoluekokousraportti 1964, 493.

3 Nyberg 1978, 75.

Vuonna 1968 SAP:n puoluekokouksella oli käsiteltävänä kaksi siirtolaisaloitetta, jotka olivat kolmen yksittäisen henkilön jättämiä. Molemmat aloitteet käsittelivät periaatteita tulevaksi siirtolaispolitiikaksi ja tulivat Tukholmasta. Aloitteissa edellytettiin monia asioita, mm. sitä, että SAP:n tulisi kehittää pitkän aikavälin siirtolaispoliittinen ohjelma. Kummassakaan aloitteessa ei ilmoitettu, että ne toistavat sanatarkasti LO:n maasihteeristön antamaa lausuntoa. Aloitteissa painotettiin eräitä yksittäisiä toimenpiteitä, eivätkä ne tähdänneet siirtolaispoliittisen ohjelman luomiseen. LO:n piirissä tehdyt aloitteet olivat sitä vastoin painottuneet toisaalta niihin, jotka vaativat pitkäjännitteistä ajattelua, ja toisaalta niihin, jotka vaativat pikaista ratkaisua.¹

Tukholman kunnallisjärjestön edustajisto ei asettunut mainittujen SAP:n puoluekokoukselle tehtyjen aloitteiden taakse.² Kunnallisjärjestö totesi kuitenkin, että aloitteissa oli esitetty monia huomionarvoisia näkökohtia. Se lausui lisäksi, että se tunnustaa kysymyksen merkityksen ja katsoo, että yhteiskunnan eri tahojen tulee helpottaa vähemmistöryhmien nopeaa ja kivutonta sopeutumista ruotsalaiseen yhteiskuntaan. SAP:n puoluehallitus yhtyi kunnallisjärjestön näkemykseen ja katsoi, että aloitteet, LO:n lausunto sekä kunnallisjärjestön esittämät näkökohdat tulee ottaa huomioon tulevassa valmistelutyössä. Kaikki painottivat sitä, että maahanmuuttajan tulee oppia ruotsin kieli mahdollisimman nopeasti.³ Puoluekokous hyväksyi puoluehallituksen tekemän tämänsisältöisen esityksen. Puoluehallitus totesi, että tämä oli ensimmäinen kerta muttei varmastikaan viimeinen, kun SAP:n puoluekokouksessa keskustellaan siirtolaiskysymyksistä.⁴

-
- 1 Aloite 131 ja 132. Aloitteet ja lausunnot. Puoluekokousraportti 1968, 282 - 293.
 - 2 Elin on katto-organisaatio saman kunnan alueella sijaitseville perusyhdistyksille.
 - 3 Aloitteet ja lausunnot vuoden 1968 SAP:n puoluekokoukselle, 293.
 - 4 Puoluekokouspöytäkirja, 366.

Siirtolaiskysymysten käsittely tässä puoluekokouksessa osoittaa, että LO:n maasihteeristön lausunnot suoranaisesti vaikuttivat asian käsittelyyn. Aloitteet olivat suureksi osaksi suoria lainauksia tästä lausunnosta. Mikäli tämä seikka olisi mainittu aloitteissa, mihin ei olisi pitänyt olla ainakaan mitään muodollista estettä, asian käsittely olisi saattanut saada positiivisemman luonteen ja tietoon olisi selvästi tullut LO:n kanta, aloitteen tekijöillä ilmeisesti oli toisenlaiset motiivit.

Vuoden 1969 puoluekokoukselle kertyi yhdeksän aloitetta siirtolaiskysymyksistä. Näistä viisi oli turvapaikkaoikeutta koskevia, eikä niitä käsitelty puoluekokouksessa. Varsinaisissa siirtolaispersoonallisissa aloitteissa oli kysymys siirtolaisten äänioikeudesta, paremmasta yhteiskuntainformaatiosta siirtolaisille sekä siirtolaisopetuksesta. Mikään aloitteista ei johtanut toimenpiteisiin.¹ Puoluehallituksen edustaja loi kuitenkin lyhyen katsauksen niihin toimenpiteisiin, joista oli päätetty. Hän jakoi SAP:n - ja myös hallituksen - siirtolaispolitiikan kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisen vaiheen tuntomerkinä oli, että lainsäädäntöteitse luotiin muodollinen tasavertaisuus siirtolaisten ja muun väestön välille. Toisena vaiheena oli ilmoittaa siirtolaispolitiikan suunnasta määräämällä muista kuin Pohjoismaista saapuville kansallinen kiintiö.² Kolmantena vaiheena oli sopeutumiskysymykset.

Kolmannen vaiheen tuntomerkkeinä olivat myötäeläminen ja solidaarisuus. Alustaja osoitti maahanmuuttokomitean tehtäväksi perustan rakentamisen pitkäjännitteisemmälle sopeuttamispolitiikalle. Samanaikaisesti komitean tehtävänä oli myös antaa esitys konkreettisiksi toimenpiteiksi yksittäisissä siirtolaiskysymyksissä. Keskustelut tässä kokouksessa keskittyivät siirtolaisille jaettavaan yhteiskuntainformaatioon.

Hallitsevaksi siirtolaiskysymykseksi vuoden 1972 kokouksessa tuli ruotsin kielen opetus siirtolaisille. Toinen tärkeä kysymys oli siirtolaisten äänioikeus. Kummastakin kysymyksestä oli kaksi aloitetta. Muut kaksi aloitetta

1 Puoluekokousaloitteet 1969, 313 - 328.

2 Puoluekokouspöytäkirja 1969, 562.

käsittelivät siirtolaisten integroitumista ja SAP:n työtä siirtolaisten keskuudessa. Samassa kokouksessa käytiin siirtolaiskysymyksistä ensimmäistä kertaa yhtenäinen keskustelu, joka keskittyi nimenomaan ruotsin kielen opetukseen. Asiasta käytti puheenvuoron parikymmentä henkilöä, jotka vaativat, että opetuksen tulee tapahtua palkallisella työajalla eikä vapaa-aikana. Tämä ponsi hyväksyttiin.¹

Vuoden 1975 puoluekokouksen-kuten edellisenkin-hallitseva siirtolaiskysymys oli ruotsin kielen opetus. Tällä kertaa ei kuitenkaan ollut kysymys uudistuksen toteuttamisesta vaan siitä, että reformi tuli ulottaa myös kotona työskenteleviin maahanmuuttajanaisiin. Neljä aloitetta seitsemästä käsitteli tätä asiaa. Muut aloitteet koskivat oikeutta kansalaisuuteen, siirtolaisasiain käsittelyä sekä ruotsin kielen opetuksen ulottamista myös Ruotsin kansalaisuuden saaneisiin maahanmuuttajiin.²

Edellisen puoluekokouksen konferenssin jälkeen uudistukset olivat leimaa antavia edustajien käyttäytymiselle siirtolaiskysymyksiä käsiteltäessä. Tärkeä kysymys, josta kokous keskusteli, oli SAP:n oman siirtolaispoliittisen ohjelman aikaansaaminen.³ Edellinen kokous oli jo päättänyt, että tähän kokoukseen tuodaan luonnos ohjelmaksi, mutta näin ei käynyt. Syyksi ilmoitettiin, että SAP:n siirtolaispoliittinen työryhmä oli pannut kaikki voimansa siirtolaiskomitean työhön. Kokous oli yksimielinen SAP:n siirtolaispoliittisen ohjelman tarpeesta, ja valmistelu annettiin työvaliokunnan tehtäväksi. Kokous päätti, että siirtolaispoliittinen ohjelma otetaan puolueen poliittiseen ohjelmaan kohdaksi 24.⁴

Vuosien 1972 ja 1975 puoluekokousten yhteydessä syntyneet päätökset siirtolaispoliittisen ohjelman valmistelemiseksi toteutuivat 1978 kokouksessa. Esitys ohjelmaksi esiteltiin syyskuussa 1977.

1 Puoluekokousraportti 1972.

2 Aloitteet SAP:lle 6-osa, 1425 - 1438.

3 Pikapöytäkirja 6, 821 - 859.

4 Vuoden 1975 puoluekokouksen hyväksymät ohjelma ja säännöt, 42.

Esitys luo lyhyen katsauksen siirtolaispoliittiseen päätöksentekoon vuodesta 1966 alkaen ja siihen, mikä on ollut ratkaisevaa. Ohjelmaesityksessä todetaan, että monia tärkeitä päätöksiä on tehty viimeisten 10 vuoden aikana. Päätöksen siirtolaisuuden säätelystä sanotaan muodostuneen siirtolaispolitiikan kulmakiveksi. Aloite siihen oli tullut ammattijärjestöjen piiristä. Päätös oli ensimmäinen askel SAP:n siirtolaispoliittista linjaa. Toinen menettelytapalinja oli tasa-arvon luominen lainsäädäntöteitse ja kolmas kulttuurinen ja kielellinen tasa-arvo. Ohjelmassa todetaan kuitenkin, että

Sosiaalidemokratian ja työväenliikkeen tehtävänä on antaa tavoite ruotsalaiselle siirtolaispolitiikalle ja antaa sille syvempi sisältö. Todellisuus on kaukana asetetuista päämääristä. Monilla alueilla on jatkuvasti suuria puutteita. Ilman jatkuvaa, koko työväenliikkeen taholta tulevaa aktiivista työtä ei etäinen päämäärä tule toteutumaan.¹

Ohjelmaesityksessä arvioitiin tähän asti harjoitettua siirtolaispolitiikkaa:

Aikaisemmin katsottiin ruotsin kielen tehoharjoittelun ja erilaisten ohjaustoimenpiteiden riittävän siirtolaisten hyväksyttävään erityisiin tarpeisiin.²

Siirtolaispolitiikan kehitys oli saanut LO:n tietoiseksi siitä, että tämän-tyyppiset toimenpiteet olivat riittämättömiä. Tämä kehitys johti siirtolaislapsen kohdistuvien toimenpiteiden muutokseen, joka perustui tietoisuuteen siitä, että

Kaksikielisyys täytyy asettaa tavoitteeksi heidän koulutukseensa. Kaksikielisyys ei ole vain edellytys heidän persoonallisuutensa kehitykselle, vaan myös suuri kansallinen voimavara.³

Esityksestä ei ilmennyt, katsottiinko tämän koskevan kaikkia siirtolaisia vaiko vain siirtolaislapsia.

1 SAP:n siirtolaispoliittinen ohjelmaluonnos, 4.

2 Ohjelmaluonnos, 10.

3 Ohjelmaluonnos, 12.

Esitys käsitteli lisäksi maahanmuuttajanaisten asemaa, maasta- ja maahanmuuttomaiden välistä suhdetta, kantaväestön ja maahanmuuttajien välisiä suhteita, ulkomaalaislainsäädäntöä sekä tarvetta siirtolaisuuden jatkuvaan säätelyyn. Luonnos käsiteltiin vuoden 1978 puoluekokouksessa ja eräiden muutosten jälkeen se hyväksyttiin puolueen siirtolaispoliittiseksi ohjelmaksi.

3.3. SAP, LO ja siirtolaiset

Edellä käsiteltyä

Viidestä SAP:n puoluekokouksesta kahdessa viimeisessä siirtolaispolitiikka tuli merkittävimmin esille. Siirtolaiskysymysten käsittely näissä puoluekokouksissa on oiva esimerkki siitä, mikä merkitys ammattiyhdistysliikkeen poliittisilla kannanotoilla on ollut SAP:lle. LO:n kannanotoilla on ollut suora vaikutus niihin siirtolaispoliittisiin päätöksiin, jotka myöhemmin syntyivät. Ammattiyhdistysliikkeen esittämät, ensisijaisesti Metalliliiton, näkökohdat vaikuttivat suoranaisesti päätökseen muuttaa lakia 240 tunnin ruotsin kielen opetuksesta siten, että se tuli koskemaan myös niitä, jotka olivat muuttaneet maahan ennen lain voimaan tuloa. On kuitenkin huomattava, ettei laki koske Ruotsin kansalaisuuden saaneita.

Puoluekokousten tarkastelu vahvistaa, että LO:n siirtolaispoliittisilla kannanotoilla 1967 on ollut vaikutusta SAP:n siirtolaispoliittisiin kannanottoihin ja siten myös Ruotsin tulevan siirtolaispolitiikan muotoiluun. Väitettä siirtolaispolitiikan lisääntyneestä merkityksestä Ruotsin poliittisessa elämässä ei voi kiistää, sillä yhtä lailla LO kuin SAP:kin ovat tehneet päätöksensä siirtolaispoliittisen ohjelman valmistelusta sen jälkeen, kun valtiopäivät olivat hyväksyneet Ruotsin vähemmistö- ja maahanmuuttopolitiikan suuntaviivat.

3.4. Valtiopäivien päätös 1975 maahanmuutto- ja vähemmistöpolitiikan suuntaviivoiksi

Toukokuussa 1975 valtiopäivät hyväksyi hallituksen esityksen maahanmuutto- ja vähemmistöpolitiikan suuntaviivoiksi, jotka tulevaisuudessa ohjaisivat siirtolaispolitiikkaa.¹ Tavoitteet voidaan lyhyesti ilmaista käsitteillä tasa-arvo, valinnanvapaus ja yhteistyö.

Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että maahanmuuttajien tulee saada samat mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet kuin muidenkin asukkaiden. Esityksessä korostetaan erityisesti, että yhteiskunnan tuen täytyy antaa todelliset edellytykset oman kielen säilyttämiseen - harjoittaa kulttuurista omatoimisuutta ja ylläpitää yhteyksiä lähtömaahan.

Valinnanvapaus tarkoittaa, että kielivähemmistöjen jäsenille täytyy antaa mahdollisuus itse valita, missä määrin he tahtovat säilyttää ja kehittää kulttuuri- ja kieli-identiteettiään. Esimerkkinä mainitaan, että siirtolaisryhmien tulee saada taloudellista ja muuta tukea kulttuurisen omatoimisuuden kehittämiseen.²

Yhteistoiminta tarkoittaa, että "yhteistoimintaa tulee käynnistää maahanmuutto- ja vähemmistöryhmien sekä kantaväestön välillä".³ Lisäksi todetaan, että maahanmuuttajien ja ruotsalaisten välistä ymmärtämystä tulee edistää mm. antamalla siirtolaisille enemmän mahdollisuuksia osallistua poliittiseen ja ammatilliseen työhön. Samanaikaisesti korostetaan kantaväestön tarvetta saada siirtolaisista kertovaa tietoa ehkäisemään kansallisin tai kielellisin perustein syntyviä eturistiriitoja.

1 Lakiesitys 1975:26, 1.

2 Lakiesitys 1975:26, 16.

3 Lakiesitys 1975:26, 16.

Selvitys tavoitteista päättyy toteamukseen:

Joskin joukko pitkälle meneviä toimenpiteitä on jo suoritettu siirtolaispolitiikan alueella, vaaditaan entistä perusteellisempaa panostamista eri yhteiskuntalohkoilla, että nämä kolme tavoitetta voitaisiin saavuttaa.¹

Tarkasteltaessa LO:n siirtolaispoliittista kannanottoa vuodelta 1967 ja valtiopäivien päätöstä maahanmuutto- ja vähemmistöpolitiikan suuntaviivoiksi vuodelta 1975 osoittautuu, että näiden kahden välillä on merkittäviä yhtäläisyyksiä, esimerkiksi siirtolaisen oikeudet, koulukysymys ja maahanmuuton säätely. Tästä ilmenee, että LO:n näkökohdat on otettu huomioon muotoillessa virallista vähemmistöpolitiikkaa.

Tarkastelu ei kuitenkaan osoita, missä määrin maahanmuuttajat itse ovat olleet muotoilemassa ja kehittämässä LO:n siirtolaispolitiikan näkemyksiä kuvattuna ajanjaksona. Myöskään ei käy ilmi, missä määrin LO:n ruotsalaiset jäsenet ovat osallistuneet tämän politiikan muotoiluun. Tarkastelu ei osoita konkreettisesti myöskään sitä, ovatko LO:n näkemykset siirtolaiskysymyksiin muuttuneet samana aikana tai kuinka ammatillis-poliittinen työväenliike on tarkastellut kehitystä.

3.5. Tiivistelmä Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan kehityspiirteistä

Ruotsissa ei käyty minkäänlaista siirtolaisuuspoliittista keskustelua vuoteen 1963 mennessä, olipa kysymys sitten siitä, kuinka suuren siirtolaismäärän Ruotsi kykeni tai sen olisi pitänyt kyetä ottamaan vastaan tai kuinka jo maahan muuttaneita olisi tullut kohdalla. Esimerkiksi väestönlaskennoissa nettosiirtolaisuus laskettiin erikseen vasta vuodesta 1960 alkaen. Silloin Ruotsi oli ollut siirtolaisia vastaanottava maa jo kolmen vuosikymmenen ajan.

1

prop (lakiesitys) 1975:26, 16.

1930-luvulla maahanmuuttajavirta oli ollut vähäinen. Muuttajat olivat pääasiallisesti palaavia amerikanruotsalaisia.¹

1940-luvulta alkaneeseen siirtolaisuuteen oli kolme syytä. Humanitaareja muuttosyyt olivat Ruotsin sotaa käyvistä naapurimaista muuttaneiden pakolaisien näkökulmasta. Baltian maista, Norjasta ja Tanskasta saapui kymmentuhantien joukko pakolaisia sekä lisäksi Suomesta 90 000 sotalasta. Väestöseikat olivat syynä 1940-luvun puolivälistä alkaneeseen siirtolaisvirtaan.² Tämä johtui siitä, että 1930-luvulla Ruotsin syntyvyys oli alhaisimmillaan (14 ‰) ja työvoimasta tuli pulaa 1940-luvun loppupuolella huolimatta siitä, että työmarkkinoille siirtyi entistä runsaslukuisemmin naisia ja että maataloudesta siirtyi väestöä joka vuosi 2 % teollisuuden piiriin. Kolmanneksi siirtolaisuuden kasvuun vaikuttivat taloudelliset tekijät.

Sodanjälkeinen korkeasuhdanne jatkui 1960-luvulle asti. Se loi edellytykset laajoihin yhteiskunnallisiin, lähinnä sosiaalista turvallisuutta koskeneisiin uudistuksiin. Ne puolestaan kasvattivat julkista sektoria, jolle lasketaan syntyneen 500 000 uutta työpaikkaa vuosina 1955 - 1970. Kaikki tämä johti työvoiman maahantuontiin, jota jatkui 1960-luvun loppuun. Selvittämättä oli, millaisen työvoimatarpeen aiheuttivat työajan lyhentäminen 48:sta 40:een tuntiin, oppivelvollisuuskoulun uudelleenjärjestely, muun koulutuksen uudistaminen sekä sosiaali- ja terveydenhoidon uudistus. Riittikö käytettävissä oleva työvoima tähän kaikkeen?

Jonas Widgrenin, 1968 asetetun parlamentaarisen maahanmuuttokomitean sihteerin,³ mielestä tärkein syy siihen, että Ruotsia ei nähty maahanmuuttajamaana, oli, että se itse oli ollut muutamia vuosikymmeniä aiemmin maastamuuttajamaa. Ilmeisesti valtion johdon oli vaikea mukautua ajatukseen. Tätä vuoteen 1963 jatkunutta jaksoa voitaisiin kutsua "siirtolaisuudeksi vailla siirtolaispolitiikkaa". Maahanmuuton ohjaajana olivat suhdanteet ja muutto oli vapaata. Keskustelua maahanmuuton tarkoituksesta ei käyty.

1 Nyberg Jan: Fackföreningsrörelse och invandrarna, 85.

2 Nyberg, 85 - 86.

3 Jonas Widgrenin haastattelu/Jan Nyberg 15.2.1978.

Toinen jakso voitaisiin määritellä siirtolaispolitiikan läpimurroksi vuosina 1963 - 1973 ja nimittää "sosiaalisen sopeuttamisen jaksoksi" vailla muita vaihtoehtoja.¹ Peruskysymyksenä oli, kuinka suureksi maahanmuuton olisi sallittava kasvaa ja missä muodoissa sen tulisi tapahtua. Etelä-Euroopasta vuodesta 1965 lähtien erityisen voimakkaana jatkunut siirtolaisvirta johti 1967 Pohjoismaiden ulkopuolisen siirtolaisuuden säännöstelyyn. Toisena tämän vaiheen tärkeänä kysymyksenä oli, kuinka siirtolaisia tuli kohdella. Kuinka oli meneteltävä, ettei heitä häikäilemättömästi käytettäisi hyväksi ja että he saisivat tietoa yhteiskunnasta eli miten tuli toimia siirtolaisten sopeuttamiseksi. Samanaikaisesti tulivat ajankohtaisiksi pitkän aikavälin kysymykset. Tuleeko yhteiskunnan sallia siirtolaisten säilyttää tietyt kulttuuriset erityispiirteet ja oma kielensä vai ei? Näiden kymmenen vuoden tapahtumat olivat eräänlaatuista heräämistä ja tiedostamista. Kaikki siirtolaisuudesta syntyneet ongelmat uskottiin voitavan ratkaista

1. jakamalla riittävästi tietoa yhteiskunnasta omalla kielellä tai tulkkaamalla
2. opettamalla ruotsin kieli sekä
3. suomalla siirtolaisille samat oikeudet lain edessä kuin kantaväestöllekin.

Huomaamatta kuitenkin jäi, mitä seuraisi tämän jälkeen. Oliko näiden suurten uusien väestöryhmien mahdollista sulautua huomaamattomasti muuhun väestöön vai oliko olemassa riski, että ne kehittyisivät sosiaalisesti ja taloudellisesti erilleen muusta väestöstä. 1970-luvun alussa huomattiin siirtolaisten sopeutumisen olevan hyvin pitkällinen prosessi, mieluummin vuosisatoja kuin vuosikymmeniä kestävä.

Vuodesta 1974 alkoi kolmas vaihe. Silloin tunnustettiin virallisesti, että maahanmuutto erittäin todennäköisesti jatkuu pitkälle tulevaisuuteen ja että sitä on suunniteltava maahanmuuttajille yhtäläisten oikeuksien näkökulmasta.

¹ Nyberg, 86 - 87.

Ruotsin kansaan yksinkertaisesti lähdettiin iskostamaan vähemmistö-käsitettä. LO:n suomenkielinen toimitsija Jalmar Rantanen totesi haastattelussa elokuussa 1978, että ammattiyhdistysliike ja ennen kaikkea sosiaalidemokraatit tekivät kohtalokkaan arviointivirheen lyödessään aikanaan laimin mielipiteen muodostamisen siirtolaisuudesta. Jälkeenpäin asiaa on ollut vaikeata korjata.²

Vuotta 1974 voidaan pitää rajavuotena Ruotsin virallisessa siirtolaispoliittisessa asennoitumisessa. Silloin valmistui kuusi vuotta valmisteilla ollut maahanmuuttoasiain komitean päämietintö. Sen pohjalta valtiopäivät hyväksyi toukokuussa 1975 yhteiskunnan siirtolaispolitiikkaa suuntaavan ohjelman, jonka pääperiaatteet ovat:

- tasa-arvoisuus, ts. kaikille siirtolaisille taataan sama kohtelu kuin kantaväestöllekin
- valinnanvapaus, ts. kaikki siirtolaiset saavat itse valita, haluavatko he ruotsalaistua vai säilyttää alkuperäisen identiteettinsä
- yhteistyö siirtolaisten ja kantaväestön kesken kaikilla tasoilla.¹

Tätä kolmatta jaksoa kutsutaan "vähemmistöjen läpimurron kaudeksi" tai "moni-arvoisuuden kaudeksi". Sille on ominaista, että maahanmuutosta syntyneiden tarpeiden määräämät toimenpiteet eivät ole lyhytaikaisiksi ratkaisuiksi laadittuja, vaan pitkälle tulevaisuuteen ulottuvia ja väestöllisen, sosiaalisen, taloudellisen, poliittisen sekä kulttuurisen kehityksen huomioon ottavia.

¹ SOU 1974:69, 19 - 22.

² Jalmar Rantasen haastattelu 1978

4. RUOTSINSUOMALAISEN JÄRJESTÖTOIMINNAN ORGANISOITUMINEN JA KEHITYS

Ruotsissa asuneilla suomalaisilla on ollut järjestötoimintaa jo vuodesta 1830 alkaen. Mainittuna vuonna perusti Kaarle Aksel Gotlund "Tukhulmin suomalaiskunnan". Seuran toiminta jäi kuitenkin hyvin lyhytaikaiseksi.¹

Seuraava yritys suomalaisseuran perustamiseksi tehtiin Tukholmassa vuonna 1859. Perustettu seura sai nimekseen Finska Gillet. Perustajana mainitaan suomalaissyntyinen Gustaf Adolf Montgomery, joka toimi Jämtlannin ja myöhemmin Västerbottenin läänin maaherrana. Ruotsinsuomalaisten varsinaisen seura- ja järjestötoiminnan syntyvuonna voidaan kuitenkin pitää vuotta 1894, jolloin perustettiin Tukholman suomalainen seura.² Tämä seura osoittautui elinvoimaiseksi ja on tätä nykyä Ruotsin suurin suomalaisseurat lähemmäs kolmituhansine jäsenineen.

Nykyisen järjestötoiminnan juuret suomalaisten siirtolaisten keskuudessa yltävät 1950-luvun alkuun, jolloin muuttajien määrä Suomesta kasvoi. Käännepäivänä muuton vilkastumiselle voidaan pitää vuotta 1954, jolloin solmittiin sopimus yhteispohjoismaisista työmarkkinoista.

Vuoden 1954 jälkeen muuttovirta Suomesta kasvoi tasaisesti aina vuosiin 1969 - 1970, jolloin muuttajien määrä ylsi lähemmäs 80 000 henkeen. Tosi-asiallisesti edellä mainittu työmarkkinasopimus vain virallisti jo valinneen tilanteen. Ruotsi oli poistanut työlupapakon muista Pohjoismaista muuttavilta jo vuonna 1943. Vuonna 1949 poistettiin suomalaisia koskenut viisumipakko ja viimeinen muuttoa jossain määrin jarruttanut este - passi- ja viisumipakko - poistettiin Pohjoismaiden väliltä vuonna 1953.³

¹ Yläraakkola 1974, 12 - 13.

² ibid 14 - 17; 1972, 11; de Geer 1981, 49, 57.

³ Majava 1975, 9.

Suomalaisten siirtolaisten määrän kasvaessa Ruotsissa heräsi tarve erimuotoisiin yhtenäisiin toimintoihin. Vuonna 1951, jolloin Tukholman suomalaisen seuran jälkeen ensimmäiset Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton (RSKL) nykyisistä seuroista perustettiin, oli suomalaisia työssä Ruotsissa 27 816 henkeä. Määrä oli kasvanut puolentoista vuoden aikana 12 000 suomalaisella siirtolaisella, ja suomalaisista oli tullut suurin siirtolaisryhmä. Ensimmäiset toisen maailmansodan jälkeen perustetut suomalaiset seurat olivat Kolsvassa, Köpingissä ja Karlstadissa. Vuosina 1952 - 1953 perustettiin suomalaisia yhdistyksiä Böråsiin, Borlängeen ja Kiirunaan.¹

Ruotsin suomalaisyhdistysten rakenne ja toiminta perustui Suomen nuorisoseurojen tarjoamiin malleihin. Koska Ruotsissa ei ole lakia aatteellisista yhdistyksistä, syntyivät suomalaiset seurat enimmäkseen sen mukaan, minkälaisia kokemuksia ja esimerkkejä oli niillä Suomesta muuttaneilla henkilöillä, jotka olivat seuroja perustamassa. Kun alkoi näyttää ilmeiseltä, että osa suomalaisista siirtolaisista tulisi jäämään Ruotsiin pidemmäksi aikaa tai pysyvästi, alettiin myöskin yhdistystoiminta nähdä tarpeellisena ja se sai kiinteämpiä muotoja.

Ajatus keskusliitosta, joka yhtenäistäisi ja tehostaisi ympäri maata hajallaan olevien suomalaisséurojen toimintaa, syntyi varsin varhain. Ensimmäisen esityksen keskusjärjestön perustamisesta teki vuonna 1954 Tukholman suomalaisen seuran johtokunnan jäsen toimittaja Toivo Heino. Oli tavallaan luonnollista, että keskusliittoajatus lähti Tukholmasta, jossa oli maan vanhin suomalainen seura ja henkilöitä, joilla oli järjestökokemusta. Heino esitys johti 27.3.1954 Tukholmassa pidettyyn perustavaan kokoukseen, jossa olivat läsnä Boråsin, Vesteråsin ja Tukholman suomalaisséurojen edustajat.² Yksimielisyyteen ei asioista kuitenkaan vielä päästy ja keskusliiton perustaminen siirtyi kahdella ja puolella vuodella eteenpäin.

1 Osmo Hormian arkisto: PM/RSKL:n synty ja varhaisvaiheet. Muistio 14.11.1982

2 Lehtonen 1967, 10 ja Jensen 1972, 30.

4.1. RSKL syntyy

Seuraava yritys keskusliiton perustamiseksi tehtiin Tukholmassa 28.10.1956, jolloin 13 suomalaisen seuran edustajat olivat saapuvilla. Yleisesti ottaen edellytykset keskusliiton perustamiselle näyttivät nyt paremmilta kuin aikaisemmin. Suomalaisten siirtolaisten määrä oli kasvanut ja uusia suomalaisia yhdistyksiä oli perustettu jatkuvasti. Mutta tämäkään yritys keskusliiton perustamiseksi ei johtanut tulokseen. Kokouksessa asetettu väliaikainen toimikunta alkoi valmistella uutta kokousta seuraavana keväänä maisteri Anna-Lovisa Inkisen johdolla. Tämä nykyisen keskusliiton perustava kokous kutsuttiin koolle Tukholman suomalaisen seurakunnan tiloihin 24.11.1957. Kokouksessa johti puhetta metsäteknikko W. J. Karjalainen Hagforsin Suomi-seurasta. Hänet valittiin myös Keskusliiton ensimmäiseksi puheenjohtajaksi.¹

Lehtonen mainitsee keskusliiton alkuperäisenä tarkoituksena olleen toimia keskuselimenä Ruotsin suomalaisille aatteellisille yhdistyksille, joiden toimintaan kuuluivat pääasiassa suomalaisten kulttuuriperinteiden harrastus ja vaaliminen sekä tanssitilaisuudet ja viihdetoiminta.² Tärkeimmäksi tehtäväksi perustavassa pöytäkirjassa kuitenkin mainittiin "työskenteleminen niiden epäkohtien poistamiseksi, joita täällä olevat siirtolaiset joutuvat kohtaamaan". Näistä mainittiin mm. "sellaisien aineksien Suomesta Ruotsiin tulon estäminen, jotka pilaavat täällä olevien suomalaisten maineen". Liiton toimintaperiaatteita koskevat pöytäkirjalainaukset kertovat, että liiton tarkoituksiin kuului lähinnä toimia seuratoiminnan koordinaattorina ja katto-organisaationa. Ruotsissa asuvien suomalaisten etujärjestöpoliittinen rooli ei järjestön toimintasuunnitelmissa ollut näkyvä. Toimintaohjelmaan sisältyi kuitenkin jo alkuvaiheessa Anna-Lovisa Inkisen tekemä ehdotus suomenkielisen kouluopetuksen järjestämiseksi lapsille.³

1 RSKL:n perustavan kokouksen pöytäkirja 24.11.1957. Pöytäkirja ei ole kokonaisuudessaan käytettävissä, vaan osa siitä on joutunut kadoksiin, RSKL:n arkisto/Tukholma ja Jensen 1972, 31 - 32.

2 Lehtonen 1967, 26 ja Koiranen 1966, 46.

3 Osmo Hormian haastattelu 1978 sekä Anna-Lovisa Inkisen haastattelu 1977.

Ensimmäisten vuosien saavutukset RSKL:n toiminnassa eivät näytä muodostuneen kovin merkittäviksi. Käyttövaroista oli kova pula. Liiton jäsenmaksu oli määrätty lähes muodolliseksi. Tähän päädyttiin siksi, että jäsenmaksuin ei kuitenkaan olisi onnistuttu peittämään liiton menoja. Varat liiton toimintaan oli hankittava muilla keinoin.¹ Perustava kokous oli antanut työvaliokunnalle sellaisia toimintaohjeita, että ne epärealistisuudessaan asettivat vastaperutetun keskuliiton johtoelimen vaikeiden tehtävien eteen. Kun lisäksi liiton puheenjohtajan ja sihteeristön välille syntyneet toimivaltaerimielisyydet johtivat siihen, että liiton sihteeri ja rahastonhoitaja erosivat tehtävistään, jäivät liiton toiminnalliset tulokset varsin vaatimattomiksi ensimmäisenä toimintavuonna. Tästä oli seurauksena, että myöskin puheenjohtaja joutui jättämään paikkansa ensimmäisessä vuosikokouksessa ja liiton uudeksi puheenjohtajaksi valittiin kapteeni Jorma Nurmi Eskilstunan Suomi-seurasta.²

Liiton toisen toimintavuoden (27.4.1958 - 10.5.1959) toimintakertomuksessa mainitaan, että liiton tarkoituksena on julkaista neuvoja mm. työmarkkina-asioista yhteistyössä työmarkkinahallituksen ja Ruotsin ammattiliittojen keskusjärjestön LO:n kanssa ja osittain näiden kustantamana. LO ei kuitenkaan kuulunut niihin kansalaisjärjestöihin tai laitoksiin, joihin RSKL toimintansa laajentamiseksi ja tukemiseksi oli luonut kiinteät suhteet. Sen sijaan RSKL on pyrkinyt rakentamaan suhteita Ruotsin ja Suomen kummikuntatoiminnan liittoihin, Norden-yhdistyksiin, Suomen Kulttuurirahastoon, Suomalaisuuden Liittoon, Suomi Seuraan ja Suomen Kirkon seurakuntatyön keskusliittoon. Toimintakertomuksessa todetaan, että "yhteistyö näiden järjestöjen kanssa on jo sinänsä arvokas tuki RSKL:lle ja on omansa yhtenäistämään Ruotsissa asuvien suomalaisten hyväksi harjoitettua toimintaa".³

Maahanmuuttajista valtaosa työskenteli teollisuuden palveluksessa ja lähes poikkeuksetta raskaimmissa ja heikoimmin arvostetuissa ammateissa. Se, että LO ei sisältynyt järjestöihin, joihin RSKL katsoi tarpeelliseksi kehittää

1 Anna-Lovisa Inkisen haastattelu 1977.

2 Lehtonen 1967, 30.

3 RSKL:n toimintakertomus 1958 - 1959.

suhteita toimintansa ensi vaiheissa, olikin osaltaan vaikuttamassa siihen, että alkuvuodesta 1959 perustettiin uusi keskusjärjestö nimeltään Ruotsin-suomalaisten työntekijäin liitto (RSTL).¹ Uuden liiton perustajat katsoivat, että keskusliitto ei ollut saanut aikaiseksi mitään merkittävää, vaikka perustamisesta oli kulunut jo toista vuotta.²

Uuden liiton perustaminen ajankohtana, jolloin suomalainen seuratoiminta haki muotojaan, johti voimien hajaantumiseen. Erimielisyydet tuntuivat sovittamattomilta. RSKL suuntasi katseensa Suomeen päin, mutta varsin laihoin tuloksin. RSTL:n tarkoituksena oli lisätä Ruotsin olojen tuntemusta jäseniensä keskuudessa kuten sääntöjen 1. §:ssä sanottiin. Uudelle liitolle oli näennäisesti merkittävää, että aikoinaan ensimmäisen aloitteen RSKL:n perustamisesta tehnyt toimittaja Toivo Heino ja Suomalaisten Uutislehti asettuivat tukemaan työntekijäin liittoa.

Vilho Koiranen, keskusliiton ensimmäinen toiminnanjohtaja, mainitsee liittojen vastakohdista, että keskusliiton toiminta näytti saaneen korkeaisänmaallisemman luonteen, jos sitä verrataan työtätekevien liiton toimintaan. Hän on todennut myöskin liittojen jäsenkunnan enemmistön olleen sosiaaliselta rakenteeltaan likipitään samanlaista; ruumiillista työtä tekevät muodostivat jäsenistön valtaosan. Koirasen mukaan RSKL:oon ovat liittyneet ne suomalaisseurat, jotka hyväksyvät suomalaisen yhdistyslain hengen.³

Keskusliiton johdossa mielipiteet kävivät ristiin siitä, tuliko RSKL:n kanssa ryhtyä neuvotteluihin liittojen yhdistämiseksi. Keskusliiton hallitus, joka valittiin vuoden 1959 vuosikokouksessa, antoi Emil Asikaiselle ja Osmo Hormialle kuitenkin valtuudet neuvotella työntekijäin liiton edustajien kanssa. Työntekijäin liittoa edustivat Veikko Rosenqvist ja Leo Sauhke.

1 Ruotsin suomalaiset, Oulu 1972, Hilja Jensenin artikkeli Suomalaista seuratoimintaa Ruotsissa, 32.
 2 Veikko Rosenqvistin haastattelu 1976.
 3 Koiranen 1966, 46.

Nämä neuvottelut eivät johtaneet varsinaiseen tulokseen, vaan Työntekijäin liiton sisäinen organisaatio mureni vähitellen.¹

Ruotsinsuomalaisten työntekijäin liiton toiminta jäi kokonaisuudessaan vähäiseksi, milteipä merkityksettömäksi. Sen synty ja alkuvaiheessaan saama tuki voidaan tulkita eräänlaiseksi työväenluokan haasteeksi RSKL:n toimimattomuudelle ja linjattomuudelle.

4.2. Järjestölliset ja taloudelliset vaikeudet koettelevat keskusliittoa

Tarkasteltaessa keskusliiton kolmatta toimikautta 1959 - 1960 ja saavutettuja näkyviä työtuloksia voidaan todeta niiden jääneen melko vaatimattomiksi. Merkittävin liittoa koskenut organisatorinen muutos oli edellisessä vuosikokouksessa tehty päätös hallituksen valitsemiseksi liitolle, jolloin liiton johto oli tullut vakavammalle ja kestävämmälle pohjalle. Toimikaudelle osuneena merkittävimpanä asiana voidaan pitää sitä, että liitto oli teettänyt tutkimuksen oman sanomalehden tarpeesta. Lehti todettiin varsin tarpeelliseksi. Toiminnan vähäisyyteen löytyi yksinkertainen selitys liiton heikosta taloudellisesta tilasta. Yhdeksän vuosikokouksessa edustettuna olleen seuran edustajat jaksoivat kuitenkin uskoa keskusliiton tulevaisuuteen.²

Vuoden 1960 vuosikokouksessa liiton puheenjohtaja vaihtui. Uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Oiva Arsela Norsbergistä. Hallituksen kokoonpano vaihtui lähes tyystin: 3/4 jäsenistä oli uusia. Näiden vaalien tuloksiin oli voimakkaasti vaikuttamassa liiton heikko taloudellinen tila.³ Kysymys oli siitä, kenestä saataisiin kyllin pystyvä ja tarmokas puheenjohtaja, jonka johdolla keskusliitto voisi selviytyä taloudellisista ongelmistaan. Oiva

1 Osmo Hormian 1978 ja Veikko Rosenqvistin haastattelut 1976.

2 RSKL:n vuosikokouspöytäkirja 1960.

3 Toimintakertomus 1950 - 60.

Arselan toivottiin olevan tämä henkilö. Lehtonen mainitsee, että Arselan viisi vuotta kestäneen puheenjohtokauden aikana keskuliitosta kehittyi koko maan käsittävä suomalaisten yhdistysten keskusjärjestö. Keskusliiton uuden hallituksen ensimmäisessä kokouksessa valittiin liiton varapuheenjohtajaksi silloinen Tukholman Korkeakoulun lehtori Osmo Hormia.¹

Kuvaavaa liiton heikolle taloudelliselle tilalle oli, että puheenjohtaja Arselä joutui lainaamaan omia varojaan liitolle, jotta vuosikokouksen luentoym. kulut saatiin maksetuksi.²

Vuonna 1961 pidettiin Kärrgruvanissa keskusliiton talvipäivät ja ylimääräinen liittokokous. Kokouksessa hyväksyttiin liitolle uudet säännöt. Talvipäivien juhlapuhujaksi oli Suomesta kutsuttu kenttärovasti Rolf Tiivola.³ Vuoden 1961 aikana toteutui pari liiton tekemää esitystä. Ruotsin radio ilmoitti aloittavansa suomenkieliset 20 minuutin pituiset lauantailähetykset, jotka sisältäisivät viiden minuutin pituisen jakson Ruotsin yhteiskuntaelämää ja työoloja koskevia neuvoja, ja 15 minuutin pituisen jakson ruotsin kielen alkeisopetusta. Toinen liiton edellisessä vuosikokouksessaan esittämistä toivomuksista toteutui, kun LO julkaisi suomenkielisen painoksen tiedotuskirjasesta "Dettä är LO". Näin LO ensimmäisenä noudatti liiton toivomusta saada suomenkielisiä pikkukirjasia, jotka esittelisivät Ruotsin yhteiskunta- ja työoloja.⁴

Keskusliiton neljännen toimivuoden huomattavimmaksi tapahtumaksi kohosivat kuitenkin ensimmäisen kerran järjestetyt henkiset kilpailut.⁵ Tämä myöhemmin kulttuuripäivien nimen saanut tapahtuma on kasvanut monipäiväiseksi ja tärkeäksi ruotsinsuomalaisen kulttuurin katselmustilaisuudeksi, jolla on huomattava merkityksensä keskusliiton tämänpäiväisessäkin toiminnassa.

1 Lehtonen, 55.

2 ibid, 55.

3 Toimintakertomus 1960 - 61.

4 Lehtonen, 62.

5 Lehtonen, 64.

Keskusliiton aloittaessa viidettä toimikauttaan Ruotsi eli taloudellista nousukautta ja lisääntynyt työvoiman kysyntä elvytti Suomesta Ruotsiin suuntautunutta muuttoliikettä. Työmarkkinahallituksen tilaston mukaan maassa oli 1.6.1961 työhön ilmoitettuja Suomen kansalaisia 48 358.¹ Tilastoissa ilmoitetut luvut eivät kuitenkaan antaneet lähimainkaan oikeata kuvaa suomalaisten todellisesta määrästä. Ruotsin kansalaisuuden ottaneiden suomalaisten asenteissa ei useinkaan tapahtunut mitään muutosta suomalaisuuteen tai suomenkieleen nähden, vaan juuri heidän joukostaan oli lähtöisin aktiivisin ja kokemusta omaavin järjestötyöntekijäainek.

Vuodelta 1961 on kirjattava eräs huomionarvoinen edistysaskel keskusliiton pyrkimyksissä. Ruotsin valtio myönsi varat ns. leirikoulujen suomenkielen opettajien palkkaukseen. Tällä leirikoulutoiminnallaan RSKL pyrki edesauttamaan suomalaisten lasten suomenkielen säilyttämistä ja kehittämistä. Tämä olikin ensimmäinen kerta, kun Ruotsin valtiovalta myönsi varoja suomenkielistä opetusta varten suomalaisten siirtolaisten lapsille.²

Merkittävänä tapahtumana vuodelta 1961 on myös kirjattava, että keskusliiton ja Ruotsin työväen sivistysliiton ABF:n välillä saatiin aikaan yhteistyösopimus.³ Kuitenkin vasta toistakymmentä vuotta myöhemmin - 1973 - RSKL:sta tuli ABF:n jäsenjärjestö, vaikka RSKL koulutuksessaan tukeutui sen palveluksiin koko ajanjakson. Kun liiton hallitus luopui siitä ajatuksesta, että liiton kurssitoiminta vastedes pyrittäisiin järjestämään omin voimin, ja valitsi yhteistyön ABF:n kanssa, otti liiton sihteerin A-L. Inkinen yhteyttä ABF:n opintosihteerin ja opintorehtoriin.⁴ Näiden neuvottelujen pohjalta Inkinen laati muistion liiton puheenjohtajalle.

1 Arbetsmarknadstatistik/AMS 1961.

2 Osmo Hormian arkisto. Muistio 1962.

3 Anna-Lovisa Inkisen haastattelu 1977.

4 Anna-Lovisa Inkisen haastattelu 1977.

1. Sekä keskusliiton jäsenseurat että ABF:n samoilla paikkakunnilla toimivat osastot valitsevat yhdyshenkilöt, joiden nimet ja osoitteet kumpikin liitto toimittaa toiselle. Varmistaudutaan siitä, että suomalaiset yhdysmiehet saavat ystävällisen vastaanoton kääntyessään ABF:n puoleen.
2. ABF:n kustannuksella suomennetaan ja monistetaan ohjekirjanen, jossa selvitetään opintokerhotyön periaatteita ja niitä vaatimuksia, jotka opintokerhon tulee täyttää saadakseen valtionapua Ruotsissa.
3. Opintokerhojen järjestäminen keskusliiton jäsenseuroissa ABF:n kanssa yhteistyössä aloitetaan ruotsinkielien kerhoista ja näytelmäkerhoista (joista annetaan tarkka selostus oppikirjoja myöten).
4. Järjestetään keskusliiton jäsenseurojen ehdottamalle korkeintaan kolmellekymmenelle henkilölle ruotsinkielien opintokerhojen ohjaajien kurssi, joka pidetään jossakin ABF:n oppilaitoksessa Tukholman lähellä ja joka on osanottajille täysin maksuton matkakustannuksia myöten. Kurssin rahoittamiseksi on ABF jo anonut kouluylihallitukselta apurahaa.
- 5 - 6. Kansantanhukerhoja voidaan järjestää (apua opintosuunnitelman laatimisessa on luvattu Suomen Nuorison Liitosta), näytelmäohjaajia varten voidaan saada tiettyä valtionapua.

Puheenjohtajalle lähettämässään selostuksessa A-L. Inkinen lopuksi painottaa sitä, että koska tämä kurssitoiminta ABF:n ja keskusliiton yhteistyönä on jäsenseuroille taas aivan uusi asia, olisi se selostettava näille hyvin seikkaperäisesti. Asiasta, jota ei juurta jaksain selitetä, ei kokemuksen mukaan oikein tahdo tulla hyviä tuloksia.

Kouluhallitus myönsikin ABF:n anoman apurahan, ja syksyllä 1961 pidettiin suomenkielinen maksuton keskusliiton ja ABF:n yhteinen kurssi, jonka aihe oli kerhotyö, erityisesti ruotsin kielen kurssin.¹

¹ RSKL:n toimintaa koskeva muistio 14.11.1962, Hormian arkisto.

Keskusliitto paini edelleen suurten taloudellisten vaikeuksien kanssa. Taloudelliset vaikeudet kävivät ilmi mm. liiton varapuheenjohtaja Hormian puheenjohtajalle osoittamasta kirjeestä vuodelta 1962. Hormia toimi silloin liiton henkisten kilpailujen päävastuullisena organisoijana. Hormian kirjeestä ilmeni harmistuneisuus ja väsymys keskusliiton toimintaan nähden yleensä. "Keskusliitto kulkee tappiosta ja epäonnistumisesta toiseen", mainitsi Hormia kirjeessään. Puheenjohtajien toimesta laadittiin jäsenyhdistyksille kiertokirje, jossa ilmoitettiin, ettei nykyinen hallitus löydä keinoja Boråsissa 7. - 8.4.1962 järjestettäväksi tarkoitettujen henkisten kilpailujen taloudelliseksi läpiviemiseksi ja oli valmis "jättämään paikkansa täytettäväksi milloin tahansa tai viimeistään tulevassa vuosikokouksessa". Tilanne kuitenkin ratkesi, kun Suomi-Seura ry. ja eräät yksityiset auttoivat keskuliittoa taloudellisesti ja Boråsissa aiotut kilpailut voitiin järjestää.¹

Keskusliiton kuudennen toimikauden (1963 - 64) merkittävin tapahtuma liiton toiminnan kannalta oli Tukholman suomalaisen seuran eroilmoitus keskusliitosta. Tapahtuma juonsi alkunsa siitä, että keskuliiton hallitus päätti äänin 7 - 4 valita liitolle sihteeristön, jonka valintaa koskeva hallituksen kokouksen pöytäkirjan 5 § kertoo seuraavaa:²

"Perusteellisen keskustelun jälkeen valittiin Keskusliitolle sihteeristö seitsemällä äänellä neljää vastaan, johon tulivat kuulumaan fil.maist. Anna-Lovisa Inkinen sihteerinä, fil.tri Osmo Hormia, fil.maist. Mauno Inkinen, ekonomi Toini Saviharju, rouva Maj-Lis Schwela ja insinööri Olli Tiinus apulaissihteerinä."

Edellisen hallituksen sihteerin, Tukholman suomalaisen seuran edustaja hallituksessa, oli kieltäytynyt jatkamasta. Sihteerin työmäärän todettiin kasvaneen niin huomattavaksi, että Tukholmassa asuvan sihteeristön perustamista pidettiin välttämättömänä. Uusi sihteeristö kuului kokonaisuudessaan

1 Hormian arkisto 1962. Muistio 1962
2 RSKL:n hallituksen pöytäkirjat 1962.

edellisen kauden lopussa keskusliiton jäseniksi hyväksyttyyn Keskusteluseura -62:een. Tukholman suomalaisen seuran johto ei kuitenkaan hyväksynyt valitun sihteeristön kokoonpanoa. Keskusteluseura -62:n jäsenistön muodostavat pääosaltaan henkilöt, jotka kuuluivat pääkaupungin suomalaisen siirtokunnan eturiviin toimensa tai virkansa perusteella. Lehtonen mainitsee, että heille oli suoranaisesti jo leipätyönsäkin takia välttämätöntä pitää itsensä ajan tasalla yhteiskunta- ja kulttuurielämän tapahtumien ja kehityksen suhteen. Hän jatkaa toteamalla, että myönteisempien olojen vallitessa olisi Keskusteluseura -62:n toiminta ehkä voitu sovittaa Tukholman suomalaisen seuran puitteisiin.¹

Keskusliiton puheenjohtaja Arsela sai vastaanottaa 26.7.1962 päivätyn seuraavan sisältöisen kirjeen Tukholman suomalaiselta seuralta:²

Oheistaen otteen Tukholman suomalaisen Seuran 3. päivänä kesäkuuta 1962 pidetyn yleiskokouksen pöytäkirjasta, ilmoitamme täten seuramme päättäneen erota RSKL:sta. Helsingin Suomi-Seuran taholta tehdyn toivomuksen mukaan TSS antoi kuitenkin johtokunnalle valtuudet jättää eroamispäätös toteuttamatta, jos ne neuvottelut, jotka Suomi-Seura ehdotti pidettäväksi TSS:n ja KL:n edustajien välillä, johtavat positiiviseen tulokseen. Suomi-Seura on ilmoittanut olevansa halukas lähettämään kyseiseen neuvotteluun oman puolueettoman edustajansa puheenjohtajaksi.

TSS:n johtokunta ehdottaa mainittuja mahdollisia neuvotteluja pidettäväksi elokuussa Fagerstan elojuhlien yhteydessä 18.8.-62 tai 19.8. Fagerstassa. Seuran edustajiksi niihin johtokunta valitsi puheenjohtajan, rva Leila Sundberg, sihteerin Jaakko Hintukaisen ja herra Matti Halisen, varalle herra Ville Haanvaon.

Seuramme eroamisen syynä ovat pääasiassa ne KL:n keväällä valitsemien hallituksen päätökset, jotka koskevat KL:n Tukholmassa toimivaa sihteeristöä. Koko Keskustelukerho -62:n perustamiseen ja kiireelliseen jäseneksi ottamiseen KL:oon liittyy seuramme käsityksen mukaan KL:n sääntöjen hengen vastaisia piirteitä.

Tukholman Suomalainen Seura

Leila Sundberg
Puh.joht.

Jaakko Hintukainen
Siht.

¹ Lehtonen 1967, 78.

² Osmo Hormian arkisto, RSKL:n toimintaa käsittelevä muistio 14.11.62.

Kirjeessä esitetyt Fagerstan neuvottelut eivät johtaneet tulokseen. Lehtonen katsoo, että todellinen syy TSS:n ja RSKL:n välien kärjistymiseen oli järjestöjen johtoon kuuluvien henkilöiden henkilökohtaisissa ristiriidoissa ja RSKL:n sihteeristön valinnasta muodostui vain muodollinen syy välien katkaisemiseen.¹ 31.10.1962 päivätyllä keskusliiton hallitukselle osoitetulla kirjeellä Tukholman suomalainen seura ilmoitti eroavansa keskuliiton jäsenyydestä.

Tukholman suomalaisen seuran ero ei ilmeisesti kuitenkaan vaikuttanut keskusliiton toimintaan siinä määrin kuin keskusliiton johto oli pelännyt. Uusia suomalaisseuroja hakeutui liiton jäseneksi, ja sen vuoksi liiton toiminta laajeni, joskaan ei erityisemmin voimistunut.²

Keskusliiton johdolle tarjoutui tilaisuus vuoden 1962 lopulla pariin otteeseen tavata Suomen tasavallan presidentti ja informoida häntä suomalaisten siirtolaisten tarpeista ja keskusliiton pyrkimyksistä.³ Tällä tapahtumasarjalla oli monitahoinen merkitys liiton ulkoisten suhteitten kehitykseen. Työntekijäin liiton perustaminen oli vaikuttanut siten, että virallisen tahon oli tähän asti ollut vaikea ottaa kantaa kumpaankaan liittoon nähden. Syntyneestä hajaannuksesta ja toisen liiton perustamisesta seurauksena ollut varovainen asennoituminen kumpaankin järjestöön mm. Suomen suurlähetystön taholta on tätä taustaa vasten ymmärrettävissä. Keskusliiton käytännön toiminta, josta näkyvänä merkinä olivat leirikoulut, henkiset kilpailut ja Suomen kielen aseman parantaminen, osoitti kuitenkin virallisellekin taholle Keskusliiton tarkoitusperät ja pyrkimykset. Suurlähettiläs Sakari Tuomiojan antama tuki merkitsi käännettä keskusliiton tunnustamisessa ruotsinsuomalaisten etujärjestönä. Tämä ilmeni mm. edellämainitun tasavallan presidentin vastaanoton järjestämisenä, jolloin RSKL:n edustajilla oli ensimmäisen kerran mahdollisuus Suomen valtion päämiehen informoimiseen.⁴

1 Lehtonen 1967, 90.

2 Jensen 1972, 38.

3 Lehtonen 1967, 101.

4 Lehtonen 1967, 101.

Keskusliiton jäsenseurojen määrä kohosi jatkuvasti. Toimikauden 1963/64 aikana oli keskusliittoon liittynyt 10 uutta seuraa,¹ mikä osoitti, että luottamus liittoon oli yleisesti kasvanut, Tukholman suomalaisen seuran eroamisesta huolimatta. Vuoden 1963 vuosikokoukseen Hässelbyn linnassa Tukholmassa oli osallistunut 54 jäsenseurojen edustajaa² ja liittoon kuului kolmisenkymmentä jäsenyhdistystä.

Keskusliiton jäsenpohjan kasvaessa, yhä kipeämmin paljastui se puute, ettei liitolla ollut omaa toimistoa ja vakinaista henkilökuntaa. Niin ikään liitto ei ollut saanut perustetuksi itselleen äänenkannattajaa, jonka puute koettiin kentällä kipeänä vajavuutena tiedonvälityksessä. Taloudellisten resursien vähäisyys oli keskeisin syy edellä mainittuihin puutteisiin. Näihin puutteisiin saatiin korjaus, kun Suomen Työnantajain Keskusliiton toimitusjohtaja Päiviö Hetemäki RSKL:n sihteeristön suorittaman informaatiomatkan jälkeen lupasi perehtyä asiaan ja ottaa suurlähettiläs Sakari Tuomiojaan yhteyttä erään matkansa aikana. Näiden eri tapaamisten seurauksena STK lahjoittikin 24 000 mk liiton toimiston perustamista varten. Erilaisista teknisistä vaikeuksista johtuen voitiin liiton toimisto avata vuoden 1965 alusta.³ Kuitenkin jo keväällä 1964 vuosikokousta edeltäneessä hallituksen kokouksessa oli RSKL:oon palkattu ensimmäinen päätoiminen henkilö. Samassa hallituksen kokouksessa esiteltiin myös liiton tiedotuslehden näytenumero.⁴

Valitun toimistonhoitajan osoittauduttua sopimattomaksi tehtävänsä oltiin vaikean ongelman edessä. Liiton puheenjohtaja joutui ottamaan väliakaisesti tehtävät hoitaakseen. Toimistonhoitajan eroamisesta löytyi myöskin aihe puheenjohtaja Arselan vastaisen opposition heräämiseen, ja se johti 1965 liittokokouksessa hänen eroonsa. Keskusliiton toiminnanjohtajaksi kuuden kuukauden ajaksi 1.2.1965 lähtien ja samalla Suomi-Seura ry:n asiamieheksi, tuli Vilho A. Koiranen. Hänen palkkansa maksoivat keskusliitto ja Suomi-Seura ry. puoliksi. Koirasen nimittämistä toiminnanjohtajaksi ajoi nimenomaan

1 Toimintakertomus 1963 - 64.

2 ibid.

3 Lehtonen, 141.

4 RSKL:n hallituksen pöytäkirjat 1964.

Suomi-Seura ry., jolla oli hyvät siteet mm. Tukholman suomalaiseen seuraan (TSS). Tällä seikalla oli merkitystä, kun TSS pyrki uudelleen liiton jäseneksi. Vuoden 1965 alkaessa voitiin todeta, että monet RSKL:n asettamista aiemmista toimintavoitteista oli nyt saavutettu, kun liitto vuoden 1965 alusta oli onnistunut vuokraamaan huoneiston Riddarsgatan 19:stä¹ ja kun liiton toimintaa johtamaan oli onnistuttu palkkaamaan päätoiminen henkilö. Myös liiton äänenkannattaja alkoi ilmestyä monistettuna kerran kuussa loka-kuusta 1964 lähtien.

Tukholman suomalaisen seuran taholta otettiin 6.2.1965 yhteyttä keskusliittoon tarkoituksena liittyä takaisin liiton jäsen seuraksi. Käyty neuvottelu, jossa TSS:n edustajina olivat puheenjohtaja Leila Sundberg ja Pertti Pitkänen sekä keskusliiton edustajina puheenjohtaja Arsela ja toiminnanjohtaja Koironen, sujui leppoisassa hengessä.² Sundberg ilmoitti tässä kokouksessa, että hän jättää puheenjohtajan tehtävät kymmenvuotisen puheenjohtajuuden jälkeen. Tukholman suomalainen seura hyväksyttiin uudelleen keskusliiton jäseneksi kuuden muun seuran kanssa liiton hallituksen kokouksessa 26. - 27.3.1966. Tällä välin Leila Sundberg oli luopunut seuran puheenjohtajuudesta ja Artturi Similä oli valittu uudeksi puheenjohtajaksi. Similästä oli tullut edellisenä vuonna keskusliiton varapuheenjohtaja.³

4.3. Epäluulot ammattiyhdistysliikkeen ja RSKL:n välillä kasvavat

Kun suomalaisten siirtolaisten määrä jatkuvasti kasvoi, kärjistyivät myöskin monet maahanmuutto-ongelmat. Ruotsin maahanmuuttopolitiikka ei tässä vaiheessa näyttänyt tiedostavan kaikkia uuteen yhteiskuntaan muuttamisen yhteydessä syntyviä erilaisia sopeutumisvaikeuksia,⁴ jotka olivat siirtolaisten ja kantaväestön yhtäläisten elinmahdollisuuksien esteinä. Keskusliiton

1 Lehtonen 1967, 141.

2 RSKL:n toimintakertomus 1964 - 65.

3 Lehtonen 1967, 142 ja 155.

4 Siirtolaisuuteen liittyviä sopeutumisvaikeuksia ja ruotsinsuomalaista identiteettiä käsitellään seuraavassa luvussa.

olemassaolon ja organisatorisen kasvun turvaaminen taloudellisesti oli siinä määrin liiton johdon huomiota ja työpanosta vaatinut tehtävä, ettei myöskään keskusliiton taholta oltu kyetty kiinnittämään tarpeellista huomiota niihin epäkohtiin, jotka suomalaisten siirtolaisten keskuudessa vallitsivat - saati, että olisi annettu taloudellisia ja muita voimavaroja muutosten aikaansaamiseksi. Tästä johtuen suomalaiset siirtolaiset alkoivat hakea poliittisia kanavia siirtolaisten ongelmien voimaperäisemmäksi selvittämiseksi yhteiskunnan päätöksentekijöille.

Keskusliiton puheenjohtajaksi vuoden 1965 vuosikokouksessa oli valittu Leevi Luotsinen, jonka katsottiin suhtautuvan myötoimielisesti työväenliikkeen pyrkimyksiin ja päämääriin. Varapuheenjohtajaksi valittiin liiton lehden päätoimittaja dos. Similä, josta varsin nopeasti tuli liiton vahva mies. Uusi puheenjohtaja näytti kyllä tiedostavan siirtolaisten keskuudessa vallinneen poliittisen liikehdinnän ja myöskin kasvaneet sosiaaliset ongelmat. Niinpä liiton hallitus, jossa oli vain kolme vanhan hallituksen jäsentä, oli ottanut yhdeksi ensisijaisista tehtävistään läheisemmän kosketuksen saamisen Ruotsin ammattiyhdistysliikkeeseen.¹

Keskusliiton kokoonkutsumana pidettiinkin LO:n koululla Akers Runössä 9. - 10.10.1965 konferenssi, johon osallistuivat LO ja sen liitoista Puutyöväen liitto, Metalliliitto, Rakennus-, Tehdas- ja Vaatetustyöläisten ammattiliitot, Norden-yhdistys, ABF, FCO, keskusliiton hallitus sekä lehdistön ja radion edustajia.² Konferenssissa piti keskusteltaman sovitun työjärjestyksen mukaan järjestöjen ja RSKL:n välisen yhteistyön kehittämiskysymyksistä, mutta tapahtumien kulku muodostui toiseksi. Heinäkuussa 1965 Ruotsin suomalaisseurojen keskusliiton molemmat puheenjohtajat Leevi Luotsinen ja Aatto Koivumäki ottivat yhteyden ammattiyhdistysliikkeen edustajaan Jalmar Rantaseen. He esittivät tällöin, että olisi löydettävä käytännöllinen tie suhteiden solmimiseen ruotsalaisten järjestöjen kanssa tarkoituksena saada aikaan yhteistyötä. Tässä vaiheessa oli ensi kädessä kysymys suhteiden järjestämisestä

¹ Ruotsin Suomalainen, elokuu 1965, ks. myös Lehtonen 1967, 148 - 154
² Lehtonen 1967, 157.

työväen sivistysliiton ABF:n kanssa. Koska ehdotus oli varsin tärkeä ja kysymystä kohtaan tunnettiin kiinnostusta myöskin ABF:ssä, saatiin ensimmäinen neuvottelukosketus RSKL:n ja ABF:n välillä nopeasti aikaan. RSKL:n puolelta osaa ottivat molemmat puheenjohtajat ja ruotsalaisia järjestöjä edustivat Bengt Johansson (ABF) ja ammattijärjestöjä Sigurd Klockare ja Jalmar Rantanen. Tässä neuvottelussa sovittiin siitä, että tultaisiin järjestämään viikonloppukonferenssi, jossa mukana olisi koko RSKL:n hallitus ja teemana mainittu asia. Rantanen sai tehtäväkseen käytännön järjestelyt. Työmarkkinahallituksen pääjohtaja Bertil Olsson lupasi Rantasen kanssa käymissään neuvotteluissa avustaa taloudellisesti seminaaria edellyttäen, että ammattiliitot ovat myös mukana. Seminaari järjestettiin Runön koululla lokakuussa 1965. Paikalla olivat aiemmin mainitut ammattiliitot, järjestöt ja RSKL:n hallituksesta kaikki muut paitsi Erkki Aho Fagerstasta. Valmistelukeskustelujen aikana oli selvästi määriteltä, millä pohjalla kokoonnutaan tähän tilaisuuteen.

Päätehtäväksi oli asetettu yhteisen toimintaohjelman aikaansaaminen. Tarkoituksena oli löytää yhteinen pohja ruotsalaisjärjestöjen ja RSKL:n välisen yhteistyön kehittämiseksi. Neuvottelujen aikana liikuttiin sellaisillakin alueilla, mitkä eivät ollenkaan kuuluneet kokouksen työohjelmaan.

Eräiden RSKL:n jäsenseurojen taholta alettiin levittää kuitenkin sellaista käsitystä, että neuvottelut olisi kutsuttu kokoon RSKL:n jäsenlehden Ruotsin Suomalaisen taloudellisen aseman parantamiseksi. Lehden taloudellinen asema oli sen verran seminaarissa esillä, että toisena kokouspäivänä Artturi Similä selosti lyhyesti lehden taloutta ja sitä merkitystä, mikä lehdellä on jäsenjärjestön keskuudessa. Asiasta ei käyty mitään keskustelua.¹

Lehtikysymys muodostui kuitenkin araksi asiaksi. Ruotsalaisesta aloitteesta oli perustettu vuonna 1964 suomenkielinen lehti "Ruotsin Uutisia", joka katsottiin olevan lähellä ammattiyhdistysliikettä. Lehden toimittajana toimi Jalmar Rantanen. RSKL:n eräiden piirien kohdalla lehti nähtiin Ruotsin Suomalaisen kilpailijaksi ja sen aatteellisen linjan rakentuvan toiselle pohjalle kuin Ruotsin Suomalaisen päätoimittajanaan Artturi Similä.

Konferenssissa asetettiin RSKL:n ja järjestöjen välinen pysyvä yhteistyökomitea. Komiteassa käsiteltiin Ruotsin Uutisten syntymistä sekä niitä kannottoja, joita keskusliiton taholta asiassa oli otettu. Molemmat keskusliiton edustajat puheenjohtaja Luotsinen ja varapuheenjohtaja Koivumäki selittivät, ettei heillä ole mitään lehteä vastaan, vaan että sen syntyminen oli heille yllätys. Saatuaan kuulla todelliset seikat lehden syntymisestä, vakuuttivat molemmat RSKL:n edustajat, että oli syntynyt joukko väärinkäsityksiä, jotka he lupautuivat korjaamaan seurojen piirissä.¹

Tilaisuus, joka osaltaan oli myöskin tarkoitettu korjaamaan ammattiyhdistysliikkeen piirissä RSKL:oa ja sen johtoa kohtaan tunnettua epäluuloa, ei tilannetta tässä suhteessa parantanut. Huolimatta puheenjohtajien vakuutuksista, että edellä mainitut väärinkäsitykset korjataan, julkaisi liiton äänenkannattaja Artturi Similän pääkirjoituksen tammikuussa 1966. Siinä hän tiukkasanaisesti arvosteli sanomalehti Ruotsin Uutisia. Kirjoitus johti siihen, että Metallarbetaren-lehti kävi ankaraan hyökkäykseen Similää ja keskusliittoa vastaan.² Syytös koski kiihkosuomalaista oikeistolaisuutta keskusliiton johdossa. Pääkirjoitus vahvisti ammattiyhdistysliikkeen keskuudessa olleita epäluuloja, joita liiton toimintalinjaa kohtaan oli tunnettu.

Liiton edustajat neuvottelivat myöhemmin LO:n puheenjohtajan Arne Geijerin kanssa, mutta näissäkään neuvotteluissa ei saavutettu mitään konkreettisia tuloksia LO:n ja keskusliiton yhteistyön kehittämiseksi.³ Similän näkemysten nähtiin johtavan kansallispainotteiseen vähemmistöpolitiikkaan ja siirtolaisien arvomaailman ohjaamiseen tavalla, joka oli vierasta ammatilliselle työväenliikkeelle. Tämä taas sai aikaan Metallarbetaren-lehden kiivaan hyökkäyksen.

Suomalaisten ammattiyhdistysliikkeen aktiivien keskuudessa nähtiin yhä selvemmin, ettei RSKL:n omaksuma linja kyennyt vastaamaan niihin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin haasteisiin, joita voimakkaasti kasvava suomalaisten

1 Jalmar Rantasen haastattelu 1978 sekä Ruotsin Uutisia nr 11 21.3.1966.

2 Metallarbetaren 1966 nr 10, ks. myös Tammenoksa 1972, 52.

3 Lehtonen 1967, 158.

siirtolaisten joukko odotti etujärjestöltään mm. vaikuttamisessa Ruotsin siirtolaisuuspoliittisten linjojen kehittämiseen.

Keskusliiton harjoittamasta politiikasta syntyi keskustelua, johon osallistuivat poliittinen ja ammatillinen työväenliike yhä painokkaammin. Kun keskustelu koveni, kovenivat otteetkin. Aina ei välttytty edes iskuilta vyön alle.

4.4. Suomenkielisen poliittisen toiminnan käynnistyminen

Ristiriidat ammattiyhdistysliikkeen ja RSKL:n välillä ja työntekijäinliiton perustamisyrietykset jo osoittavat, että RSKL ei ollut onnistunut kanavoimaan yhä suurenevan suomalaisten maahanmuuttajajoukon sosiaalisia, taloudellisia, kielellisiä ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen tarpeita, joita syntyi kasvavassa määrin.

Kuvaavaa sille, miten RSKL:n johto suhtautui Työntekijäin Liiton poliittis-sävyiseen toimintaan, on kirjoitushetkellä vielä tulevan puheenjohtajan Oiva Arselan kirje istuvalle puheenjohtajalle kapteeni Jorma Nurmelle:

"... Karvanväriltään Työntekijäinliitto näyttää olevan vahvasti punainen. Ja toiminnaltaan politikoiva, repivä ja hajoittava kuin kokoava ja rakentava puhumattakaan suomalaisuuden, suomalaisen kulttuurin vaalimisesta siirtokunnan keskuudessa.

... Paljon puhuttu kristillinen työ lieneekin heidän esiliinansa, peittämässä todellisen toiminnan, jonka esiliinan kannattajaksi on saatu hyväuskoinen papistomme..."

Kärrgruvan 8.11.-59

Oiva Arselan¹

1

Oiva Arselan kirje RSKL:n puheenjohtajalle Jorma Nurmelle, RSKL:n arkisto.

Kun keskusliitto vuosikokouksessaan Hoforsissa 19.6.1965 vaihtoi puheenjohtaja Oiva Arselan Leevi Luotsiseen 48 äänellä 24 vastaan, uskottiin tuulen suunnan kääntyvän,¹ mutta näin ei käynyt. Luotsisen rinnalle vahvaksi mieheksi kohosi liiton varapuheenjohtajaksi valittu Artturi Similä. Luotsista pidettiin aluksi itsenäisenä ja vasemmistoystävällisenä. Ennen pitkää kuitenkin osoitautui, että Similä oli saanut Luotsisesta yliotteen. Jensen toteaa, että monessa sellaisessa ratkaisuvaiheessa, jossa liitosta yritettiin kehittää ruotsinsuomalaisten etujärjestöä, Luotsinen asettui Similän kannalle tukemaan liiton "suomalaista itsenäisyyttä" eli työväenliikkeen vastaisuutta. Liitossa alkoivat puhaltaa ennen näkemättömän voimakkaat "sinivalkoiset tuulet", kirjoittaa Jensen.²

Ruotsinsuomalaisen seuratoiminnan kentässä tapahtui ratkaiseva muutos keväällä 1970. Valitsematta jääneet puheenjohtaja Luotsinen ja varapuheenjohtaja Similä palkittiin Landskronan kokouksessa kultaisilla ansiomerkeillä. Näillä merkeillä, kirjoittaa Jensen, päätettiin keskusliiton lyhyen historian aikakirjoihin jäävät sinivalkoisten tuulten kaudet.

Tosiasiaksi tuossa kokouksessa jäi, että jäsenistön ja uuden johtoportaan välille oli syntynyt tasapaino. Häviävän pieni osa ruotsinsuomalaisista kuuluu muuhun kuin työväenluokkaan.³ Mutta jo ennen tätä vaihetta oli ehtinyt tapahtua poliittisella rintamalla jotain uutta. RSKL:n kykyyn ja tahtoon saada aikaan muutos ei kaikkialla jaksettu uskoa.⁴

Erkki Tammenoksa toteaa ruotsinsuomalaisten poliittista toimintaa koskevassa selvityksessään, että Ruotsiin siirtynyt suomalaisväestö on ollut valta-osaltaan sitoutumatonta maalaisväestöä. Tästä johtuen hän pitää luonnollisena, että politisoituminen on ollut varsin hidasta. Suomalaiset eivät läheskään aina ymmärtäneet, että he olivat siirtyneet maahan, jossa ammatillinen järjestäytyminen katsottiin yhteiskunnan toiminnalle välttämättömäksi. Jäsenmaksut jäivät usein suorittamatta tai järjestäytyminen tunnettiin pakkona.⁵

1 Vuosikokouksen pöytäkirja 1965.

2 Jensen 1972, 40 - 41; tai Kekkonen - Paajanen 1970, 148.

3 Jensen, 42.

4 Kekkonen ja Paajanen 1970, 149.

5 Tammenoksa 1972, 47.

Vaikeudet eivät kuitenkaan johtuneet yksinomaan siitä, että ammattiyhdistystietous oli erityisen heikko pääasiallisilla muuttoalueilla Suomessa, vaan myöskin siitä, että epäpoliittisuus oli Suomessa porvarillisen indoktrinaation vuoksi yleisesti myönteinen iskusana ja myöskin siitä, että Suomen ammattiyhdistyliike näinä aikoina oli rikkinäinen. Ruotsalaiset pitivät aluksi riittävänä sitä, että suomalainen työvoima ylipäättään saadaan ammattiliittojen jäseniksi. On huomattava, että monien kollektiivisesti puolueeseen kuuluvien osastojen suomalaiset jäsenet vallitsevan käytännön mukaan usein joutuivat tietämättään sosiaalidemokraattisen puolueen jäseniksi.

Ammatillisesti ja poliittisesti aktiivisen järjestäytymisen sijasta muutto liikkeen alkuvaiheissa voitti alaa seuratoiminta, jonka ensisijaisena tarkoituksena oli tanssien järjestäminen rahan ansaitsemiseksi. Jotta toiminnalla olisi edes näennäisiä aatteellisia tunnuksia, ohjenuoraksi otettiin puolueettomuus. Vedottiin kansallisiin tunteisiin ja huolehdittiin siitä, ettei kiinnostus Ruotsin yhteiskuntaa kohtaan päässyt jäsenjoukoissa heräämään.¹ Ruotsalaisten panetteleminen kuului suosittuihin ajanvieteisiin. Yhä useampi vastuuntuntoinen seuratoimintaihminen alkoi nähdä, että suunta oli väärä. Puolueeton porvarillisuus, keinotekoinen isänmaallinen maaotteluhenki, kansantänhuilu ja suomalaisperinteiden säilöntä johtivat suomalaisseurat henkiseen paitsioon, Tammenoksa kirjoittaa.

Merkit olivat hälyttäviä, kun noin 95 % ruotsinsuomalaisista kuului työväestöön. Monet työväenliikkeeseen juurtuneet ruotsinsuomalaiset alkoivatkin etsiä keinoja olojen muuttamiseksi. Ruotsin suomenkieliset sosiaalidemokraatit oli saatava järjestäytymään. Suunnitelman kehittäminen johtikin siihen, että Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen puolue toimikunnassa katsottiin mahdolliseksi perustaa suomenkielinen alaosa Ruotsiin. Ajatus ei kuitenkaan saanut vastakaikua Ruotsin puolueen taholta. Pidettiin suotavana, että suomalaiset toimisivat SAP:n sisällä.²

1 Tammenoksa 1972, 48.

2 ibid, 49.

Koska suomalaiset sosiaalidemokraatit asuivat hajallaan eri puolilla maata, toiminnan aloittaminen oli vaikeaa. Tukholman alueella puolue toiminta kuitenkin Södertäljessä asuneen Jalmar Rantasen toimesta käynnistyi. Hänen aloitteestaan SAP:n johdolle lähetettiin kirjelmä, jossa tähdennettiin suomenkielisten siirtolaisten tarvetta saada järjestäytyä puolueen piirissä äidinkielistä puolue toimintaa varten. SAP:n johto suhtautui asiaan myönteisesti, ja puolueen toimesta lähetettiin työpaikoille 2 500 kirjettä, jossa sosiaalidemokraattisesti ajattelevia suomalaisia kutsuttiin kokoon. Työ tapahtui Tukholman alueella ja sen tukena olivat ruotsalaiset sosiaalidemokraattiset yhdistykset. Ensimmäinen tilaisuus pidettiin talvella 1965 Tukholmassa ABF:n talossa. Paikalla oli sekä Suomen että Ruotsin veljespuolueiden edustajia. Tammenoksa toteaa, että mukana olleet muistaväertäisesti Suomen Sosialidemokraatin silloisen päätoimittajan Erkki Raatikaisen optimismin Suomen vuonna 1966 pidettyjen eduskuntavaalien alla. Perustava kokous pidettiin Tukholman Folkets Husin Heden-salissa 9.3.1965. Tilaisuus oli historiallinen, sillä SAP:n organisaatioon liitettiin nyt tietyvästt ensimmäisen kerran puhtaasti suomenkielinen yhdistys. Yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Jalmar Rantanen.¹ Perustettu yhdistys sai nimekseen Tukholman suomenkielinen ammattiyhdistysväen sosialidemokraattinen kerho. Tänä päivänä suomenkielisiä yhdistyksiä on jo yli 80.² Kekkonen ja Paaianen ovat todenneet, että "sillä kourallisella sosiaalidemokraatteja, joka on vallannut kaikki strategiset paikat Tukholmassa (1970), on hyviä mahdollisuuksia riittäisyyksien loputtua lievitää siirtolaisten ongelmia. Muiden maiden kokemukset kertovat, että sopeuttaminen tapahtuu parhaiten uskonnollisia ja poliittisia kanavia pitkin".³

Asenteet suomalaisia kohtaan eivät aina olleet edes ruotsalaisten sosiaalidemokraattien taholla myönteisiä. Kärjistettynä esimerkkinä sitä kuvaa tapaus, jossa eräs sosiaalidemokraattien naisedustaja Trollhättanin tasarvopaneelissa oli todennut suomalaisten olevan loisia. Vastareaktio oli nopea. Nainen erotettiin yhdistyksestä. Yhdistyksen puheenjohtaja myönsi,

1 Tammenoksa 1972, 50.

2 V. 1982 jäsenjärjestöjä oli 82 kpl, SAP/puolue toimisto.

3 Kekkonen - Paaianen 1970, 149 - 150.

että monet ruotsalaiset tuntevat vastenmielisyyttä suomalaisia kohtaan - heillä on se virheellinen käsitys, joka tuli paneelissa ilmi.¹

Kuvaavaa oli, että suomenkielisen sosiaalidemokraattisen toiminnan käynnistyttyä porvarilliset tahot ryhtyivät hyökkäämään kerhon puheenjohtajaa Jalmar Rantasta vastaan yrittäen todistella hänen toimintaansa ja kannanottojaan suomalaisetujen vastaiseksi kuten aiemmissa luvuissa on voitu huomata. Kävi selväksi, että porvarilliset suomalaispiirit katsoivat kerhon pelkällä olemassaolollaan haittaavan kansallisten arvojen varjolla perinnäisesti harjoitettua, ihmisiä yhteiskunnasta vierottavaa suomalaisseuratoimintaa. Vastakkaisuudet osoittivat, että yhdistyksellä oli alusta lähtien vaikutusta, joka periaatteessa ulottui koko suomalaiskenttään.²

Yhdistys osallistui alusta alkaen aktiivisesti monenlaiseen toimintaan, mm. kulttuuriyhteistyöhön ABF:n ja TSL:n kanssa. Vuonna 1967 yhdistys laati kirjelmän, jossa todettiin tavattomat vaikeudet asioiden hoidossa. Yhdistys ehdotti, että Suomen Tukholman suurlähetystöön olisi palkattava työvoima-avustaja, jota ei rasittaisi diplomatian ylimääräinen työtaakka. Näin tapahtuikin vuonna 1970, kun lähetystöön palkattiin ensimmäiseksi työvoima-avustajaksi Risto Laakkonen. Samoin yhdistys kiinnitti huomiota suomenkielisten radio- ja TV-ohjelmien määrän ja tasoon, jossa myös saatiin korjausta aikaan. Koulutus- ja kielikysymykset olivat alusta alkaen esillä.³ Vuonna 1969 lähetettiin sekä LO:lle että ammatilliselle paikallisjärjestölle FCO:lle kirjelmä, jossa todettiin suomalaisen ammattiyhdistystietouden olevan heikkoa ja patistettiin ammattiyhdistysliikettä muutenkin toimiin siirtolaisten asioiden ajamisessa. Yhä selvempiä merkkejä alkoi näkyä siitä, ettei maahanmuuttoa enää nähty niin suuressa määrin kuin 1960-luvun alussa pelkkänä työvoimakysymyksenä, vaan laajana sosiaali-, koulu-, talous- ja kulttuuripoliittisena kokonaisuutena.

1 Kekkonen - Paajanen 1970, 31.

2 Tammenoksa, 52.

3 Tammenoksa, 54.

Yhdistyskin pyrki kiirehtimään ammattiyhdistysliikkeen toimenpiteitä asioissa, ennen kuin ne ryöstäytyisivät käsistä. Kekkonen - Paajanen katsovat, että näkemysten avaajana toimi lakko.¹ Ruotsissa 1969 - 70 sattunut lakkoaalto ennen kaikkea siirtolaistyöpaikoilla Göteborgin satamassa, Kiirunassa, Volvon tehtailla, Elektroluxilla, Asealla, Saabilla, SKF:lla jne. olivat epäilemättä väkevä avaus 1970-luvun siirtolaisuuspoliittiselle keskustelulle. Lakoista puhuminen siirtolaisongelmien yhteydessä saattaa tuntua irralliselta, mutta ruotsalainen yhteiskunta piti lakkoja hyvin pitkälle hälytysmerkkinä hoitamattomasta siirtolaisongelmasta.¹

Tukholman ammattiyhdistysväen kerho pyrki jäämään niin paljon kuin mahdollista keskusliiton piirissä vallitsevien riitaisuuksien ulkopuolelle. Joissakin tapauksissa se ei kuitenkaan onnistunut. Eräs sellainen hanke oli keskusliiton taholta syntynyt vähemmistöpuolueajatus. Mutta yhteistyökykyisyytensä kerho osoitti jäsenensä Tammenoksan kautta parlamenttaarisen siirtolaisuustutkimuskomitean yhteyteen 1969 perustetussa siirtolaiskysymyksiä tutkivassa työryhmässä. Työryhmän puheenjohtajana toimi Osmo Hormia. Työryhmässä olivat edustettuna myös RSKL ja Ruotsin suomenkielisen seurakuntatyön keskus. Ruotsin suomalaiskentän eheytymiseen viittaavien tapahtumien joukossa työryhmän perustaminen oli tärkeimpiä.² Tuloksekas toiminta osoitti, että vanhoista, kangistuneista asenteista voitiin päästä ja voimia pystyttiin kokoamaan kaikille ruotsinsuomalaisille yhteisten ongelmien selvittämiseen. Työryhmä julkaisi mietintönsä kirjana.³

4.5. Vähemmistöpuolue henke kariutuu

Poliittisen toiminnan käynnistyminen sosiaalidemokraattien taholla oli ilmeisesti jonkinlainen virikkeenantaja vähemmistöpuoluehankkeen herättämiseen. Ajatus sinänsä ei ollut uusi. Sitä olivat hautoneet mm. balttilaiset

1,1

1 Kekkonen - Paajanen 1970, 35; ks. myös Hedberg 1973, 196 - 203.

2 Tammenoksa 1972, 60 -61.

3 Ruotsin suomalaiset, Nykyhetki ja tulevaisuus, 1972.
Työryhmän muut jäsenet olivat Erkki Tammenoksa,
Martti Pöysälä, Paavo Lounela ja Jaakko Launikari.

ryhmät monien vuosien aikana. He eivät kuitenkaan yksinään katsoneet olevansa riittävän suuri ryhmä ajatusta toteuttamaan. Tässä mielessä nämä ryhmät kääntyivät Artturi Similän puoleen. Similä otti yhteistyötarjouksen vastaan. Hän julkisti hankkeen kirjoittamalla Ruotsin Suomalaisessa¹ otsikolla Perustetaanko Ruotsiin vähemmistöjen puolue? Vähemmistöhanke sai laajaa huomiota osakseen myös Suomessa ja mm. Helsingin Sanomat haastatteli Similää.² Haastattelussa Similä mm. totesi Ruotsin muiden vähemmistöjen kiinnittävän varsin paljon toiveita nimenomaan suomalaisten myötävaikutukseen pyrkimyksessä hoitaa vähemmistöjen etuja ruotsalaisella maaperällä. Edelleen hän mainitsi aloitteentekijöiden huolestuneisuuden siitä, että heidän kielelliset ja kulttuuritarpeensa eivät ehkä jatkuvasti tule riittävästi huomioituksi Ruotsissa. Similä mainitsi myös tähänastisissa kaavailuissa lähdetyn siitä, että vähemmistöpuolue, jos sellainen perustetaan, keskittyisi yksinomaan vähemmistöjen intressien hoitamiseen ja pyrkisi irti ruotsalaisten puoluepolitiikasta.

Keskustelu oli innokasta myös Tukholmassa. Similä kävi esittelemässä ajatustaan mm. Keskusteluseura -62:ssa.³ Karlskogalainen Usko Friman kirjoitti asiasta myöskin Ruotsin Suomalaisessa.⁴ Hän viittasi kirjoituksessaan mm. Undénin traktaattiin, joka kieltää ulkomaalaisten poliittisen toiminnan Ruotsissa. Friman leimaa Similän kannanoton poliittiseksi mielipiteeksi. Hän toteaa, että "sen mukaan mitä julkisuuden tietoon on tullut, esitettiin KAK:n huoneistossa pidetyssä keskustelutilaisuudessa, jossa mm. Suomen suur-lähettiläs oli läsnä, että perustettava puolue tulisi olemaan oppositio-puolue ja että maan keskusta- ja kansanpuolueen taholta oli luvattu tukea puolueen alkuunpanolle. Edelleen saivat em. keskustelutilaisuudessa mukana-olleet sen käsityksen, että RSKL ja sen jäsenseurat tulevat antamaan moraalisen tukensa uuden puolueen toiminnalle".

1 Ruotsin Suomalainen n:o 2 - 3/1967.
 2 Helsingin Sanomat 18.1.1967.
 3 Keskusteluseura -62:n kokouspöytäkirja.
 4 Ruotsin suomalainen 5/1967.

Friman ja Similä kävivät RS:n palstoilla vuoropuhelun, joka ei asiaan valoa tuonut. Similä oli jo ennen tätä vuoropuhelua kirjoittanut asiasta artikkelin,¹ joka päättyi toteamukseen: "On siis korkea aika suunnitella niitä välttämättömiä toimenpiteitä, joita Ruotsin hyvinvointivaltiossa tarvitaan tämän vähemmistön kielellisten tarpeiden ja kulttuuritarpeiden kohtuulliseksi tyydyttämiseksi."

Ministeri Lindeman (sd.) vieraillessaan Västmanlandin suomalaisseuroissa maaliskuun vaihteessa 1967 varoitti suomalaisia työläisiä mihinkään vähemmistöpuolueen perustamiseen ryhtymisestä täällä Ruotsissa. Hän piti suunnitelmaa valitettavana ja kehotti suomalaisia sen sijaan liittymään Ruotsissa jo olemassa oleviin ammatillisiin ja poliittisiin järjestöihin. Tällä lausunnolla oli Arvo Yläräkkölään mukaan selvästi tunteita jähdyttävä ja mielialoja tasaannuttava vaikutus.²

Keskusliiton vuosikokouksessa 3.6.1967 Jalmar Rantanen kysyi Similältä, mikä on Keskusliiton osuus vähemmistöpuoluehankkeessa, kun liiton varapuheenjohtaja on asiasta kirjoitellut ja esitelmöinyt. Similä vastasi, ettei liitto ole ottanut virallista kantaa. Ruotsin balttilaiset ovat ottaneet yksityishenkilönä yhteyttä häneen. Tammenoksan arvion mukaan kokouksen osanottajista noin 70 % oli hanketta vastaan ja loput puolesta.³

Pyrkimykset asian edistämiseksi olivat saaneet uuden suunnan ja harkittiin painostusryhmien perustamista Suomiseurojen yhteyteen. Näiden toivottiin vaikuttavan seuraavissa kunnallisvaaleissa ja valtakunnan tason keskustelussakin.⁴

Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton hallitus käsitteli vähemmistöpuoluehenkettä kokouksessaan 29.4.1967. Asian esitteli Similä. Similä halusi pöytäkirjaan merkittäväksi seuraavat sanat: "Todettiin, että keskustelu vähemmistöpuolueen perustamisesta on saanut puolueet osoittamaan mielenkiintoa

1 Ruotsin Suomalainen 4/67.

2 Yläräkkölä 1972, 84.

3 Tammenoksan kirje Erkki Raatikaiselle.

4 Yläräkkölä 1972, 85.

vähemmistöjen asiaa kohtaan."¹ Pöytäkirjan tarkastajana toiminut Vilho Suonvieri ei kuitenkaan hyväksynyt merkintää, koska oli esityksen itse torjunut.

Ruotsin vähemmistöpuoluehanke jäi idean asteelle, eikä muuttunut todellisuudeksi. Ruotsin suomenkielinen työväestö ei sitä hyväksynyt. Ruotsin-suomalainen identiteetti oli lähtenyt kasvamaan omaehtoisesti rakentuvasta kulttuurista ja ylipäätään omaehtoisesta toiminnasta.

¹ RSKL:n hallituksen pöytäkirja 29.4.1967.

5. RUOTSINSUOMALAINEN ERITYISIDENTITEETTI

5.1. Identiteetistä ja sopeutumisesta¹

Identiteetti ja sen johdokset on eräs tämänhetkisen siirtolaisuuskeskustelun muotisanoista. Termi on kuitenkin aiheuttanut jonkin verran sekaannusta. Toisaalta sanan merkitys on vaihdellut tieteenalasta riippuen, toisaalta se on saanut vaihtelevia merkityksiä myös sosiologien eri koulukuntien kielenkäytössä. Syynä tähän on ennen kaikkea ollut se, että kyseinen ilmiö tai ominaisuus ei ole kouriintuntuva, käsin kosketeltava tai edes yksiselitteisesti mitattavissa oleva suure. Tämä puolestaan on aiheuttanut sen, että termin ympärille on muodostunut jossakin määrin jopa mystinen ilmapiiiri ja joskus saattaa saada vaikutelman, että kysymys on ainoastaan siirtolaisille tyypillisestä ominaisuudesta.

Voidaan todeta, että niin identiteetti kuin identiteettikriisit ja -ristiriidatkin ovat varsin inhimillisiä ja jokapäiväisiä ilmiöitä. Yksinkertaisemmin voitaisiin sana identiteetti korvata sanalla minäkuva. Tähän minäkuvaan liittyy samankaltaisuuden ja yksilöllisyyden tunne, pystyvyyden ja kehittymisen tunne sekä ennen kaikkea tarve vakuuttua omasta arvosta ihmisenä, jonkin ihmisryhmän edustajana ja yksilönä. Jokapäiväisissä tilanteissa ihmiset hyväksyvät toinen toisensa minäkuvan ja ovat valmiit jopa vahvistamaan sitä tiettyyn pisteeseen saakka. Näin turvataan sosiaalinen sujuvuus, päämäärien kitkattomampi saavuttaminen ja välttytään turhilta aggressioilta. Kitkaa saattaa luonnollisesti syntyä, mutta harvemmin tämä kitka koetaan niin syvästi, että minäkuva olisi vaarassa.

¹ Tämä luku perustuu lähinnä seuraaviin teoksiin: Kuusela, Jorma: Sex slags liv. Ett försök till systematisk analys av invandrarnas anpassning. Sociologiska institutionen vid Stockholms Universitet. Stockholm 1974; ^{Finnar, Sverige} En studie av assimilation och anpassning. Sociologiska institutionen vid Stockholms Universitet, C-uppsats 1973; ³⁰⁻⁴⁵ Westin Charles: Existens och identitet, Göteborg 1973.

Tilanne on kuitenkin huomattavan vaikea siinä tapauksessa, että henkilöllä on jokin ominaisuus, jonka perusteella hänet luokitellaan poikkeavaksi, vajavaiseksi ja mahdollisesti läpikotaisin moraalisesti tuomittavaksi. Tällaista ihmisen minäkuvan ja hänen sosiaalisen identiteettinsä välistä ristiriitaa on nimitetty stigmaksi. (Sosiaalinen identiteetti on se kuva, jonka muut muodostavat ihmisestä ja jonka mukaan he arvostavat ja kohtelevat tätä.)

Stigma saattaa olla fyysinen vamma, moraalisesti tuomittava luonteenpiirre tai kuuluminen johonkin ryhmään, kansallisuuteen tai rotuun. Olennaista on kuitenkin se, ettei ole kysymys mistään ominaisuudesta sinänsä, vaan tämän ominaisuuden suhteesta ympäristöön. Se mikä yhdessä sosiaalisessa ympäristössä katsotaan stigmoittavaksi ominaisuudeksi, saattaa toisessa ympäristössä olla täydellisen hyväksymisen ja ryhmään kuulumisen ehto.¹

Koska stigmoitunut henkilö joutuu varsin vaikeaan tilanteeseen, jossa hän kokee itse itsensä "tavalliseksi" ihmiseksi ja muut kohtelevat häntä monessa suhteessa ikäänkuin hän ei tällainen olisi, joutuu hän usein turvautumaan erilaisiin menetelmiin selviytyäkseen tilanteestaan. Nämä menetelmät voivat kohdistua minäkuvaan, sosiaaliseen identiteettiin tai ilmetä itse ristiriidan kieltämisenä.

Kun siirtolainen tulee uuteen maahan, hänen minäkuvaansa liittyy monenlaisia arvoja ja arvostuksia, joita hänelle on annettu ja joita on usein perusteltu sananlaskuihin, historiaan, uskontoon tms. nojautuen. Pahimmassa tapauksessa hän saattaa huomata, että entiset arvot ovat menettäneet merkityksensä tai että ne on korvattu toisilla - uuden yhteiskunnan kannalta tärkeillä arvoilla. Tällaisen kultturellisen vierauden kokemisen lisäksi siirtolainen joutuu usein huomaamaan, että hän on uudessa ympäristössään saanut uuden sosiaalisen identiteetin. Toisaalta tähän siirtolaisen sosiaaliseen identiteettiin vaikuttaa kielitaidottomuus, toisaalta taas

¹ Kreitor, Nikolaj-Klaus, Stigma och identitet, kirjoitus Invandrare och minoriteter -lehdessä 1978.

siirtolaisiin kohdistuvat kielteiset ennakko-odotukset. Maan kieltä osamatonta kohdellaan toisinaan kuin täyttä ymmärrystä vailla olevaa henkilöä, joskus taas kuin yhteiskunnan vihollista. Sillä useissa tapauksissa siirtolaiseen kohdistetaan enemmistön taholta kielen oppimisen moraalinen velvoitus. Tämän velvollisuuden täyttämättä jättäminen merkitsee useissa tapauksissa kantaväestön silmissä samaa kuin kulttuuriarvojen kieltäminen.¹

Siirtolaisiin kohdistuvat ennakkoluulot puolestaan saattavat ilmetä verratien harmittomina tyyppiajatteluina, outouden pelkona tai joko todellisen tai kuvitellun kilpailutilanteen herättämänä käsityksenä siitä, että jo siirtolaiseksi ryhtyminen on maan kantaväestön kannalta moraalisesti tuomittava teko.

Ennakkoluuloja ja niihin liittyvää moraalista tuomiota kuvastavat sanaliittymät saattavat olla jopa niin vakiintuneet arkipäiväiseen kielenkäyttöön, etteivät sen enempää tällaisten nimitysten käyttäjät kuin niiden kohteetkaan ajattele sanojen varsinaista sisältöä, joka saattaa olla mitä karkein vertaus (esim. finnjävel, djävul: paholainen, piru).

Siirtolaisilla on, kuten muihinkin stigmoittuneisiin ryhmiin kuuluvilla, käytettävissään erilaisia ratkaisuyrityksiä, jotka voidaan jaotella kolmeen ryhmään.² Ensimmäisenä voidaan mainita luopuminen alkuperäisestä identiteetistä. Siirtolainen voi pyrkiä omaksumaan mahdollisimman nopeasti uuden kotimaansa tavat ja kielen ja vastaavasti luopumaan entisistä tottumuksistaan. Hän voi yrittää saavuttaa hyväksymisen "hyvänä" siirtolaisena tai jos hän huomaa, ettei tällainen onnistu, kieltää koko menneisyytensä ja "vaihtaa leiriä". Toisin sanoen hän saattaa yrittää olla maan kanta-asukas. Ellei hänen ulkonäkönsä aseta tässä suhteessa rajoituksia, on seuraavana "paljastavana" tekijänä kieli. Hän siis luopuu entisestä kielestään ja pyrkii omaksumaan maan kielen niin, ettei häntä pystytä tunnistamaan

¹ Kreitor, Nikolaij: Mitä on olla siirtolainen, HS 1977.

² Schwarz 1971 B. ja Kuusela 1974 ja 1973.

poikkeavaksi ääntämistavan perusteella. Kieli saattaa tällöin menettää alkuperäisen merkityksensä tietojen ja tunteiden välittäjänä; tärkeää on sen sijaan, että osataan lausua vaikka suppeakin sanavarasto puhtaasti ääntäen. Kieli asettaa tässä suhteessa joka tapauksessa esteen useimman aikuisena muuttaneen leirin vaihtamiselle, mitä voidaan pitää onnena, sillä tällainen sopeutuminen ei ole missään mielessä suositeltavaa. Sitä seuraa krooninen ahdistus ja epävarmuus. Oman ryhmän kieltämisestä seuraa häpeän tunne, joka puolestaan saattaa aiheuttaa uuden häpeän tunteen. Aggressiot kohdistetaan usein omaan ryhmään, omaan perheeseen tai omaan itseensä sen sijaan, että ne kohdistettaisiin siihen yhteiskuntaan, joka ei ole valmis hyväksymään ihmistä sellaisena kuin hän on. Jos ulkonäön ja kielen tuottamat vaikeudet on voitettu, onkin edessä nimen muuttaminen joko virallisesti tai epävirallisesti kuten sellaisissa tapauksissa, joissa aitosuomalainen Matti haluaa itseään kutsuttavan Mattsiksi.

Toisena mahdollisuutena on, että siirtolainen säilyttää alkuperäisen identiteettinsä. Tämäkään tilanne ei ole ongelmaton, varsinkin jos identiteetin säilyttämisen syynä on epäonnistunut identiteetistä luopumisyritys. Siirtolainen vetäytyy helposti irti sosiaalisista yhteyksistään maan kantaväestöön. Saattaapa olla, että näin muodostuu kansallisia "ghettoryhmiä", joiden yhteisenä nimittäjänä on maan kantaväestöä kohtaan suunnattu aggressio. Tämä saattaa ilmetä leikinlaskuna, eräänlaisena näennäis-intellektuaalisena analyysinä tai avoimena aggressiona. Vihamielisyyksien alkusyitä ei useinkaan tiedosteta, vaan syyksi katsotaan kantaväestön moraalinen alempiarvoisuus.

Myös suhde omaan ryhmään saattaa muodostua ongelmalliseksi. Näin käy varsinkin silloin, kun siirtolainen kokee ryhmänsä muodostuneeksi enemmän tai vähemmän epäonnistuneista ihmisistä. Oma ryhmä luo kuitenkin mahdollisuuksia myös itsensä toteuttamiseen ja jos siirtolainen saavuttaa oman ryhmänsä parissa sellaisen aseman, että maan kantaväestön edustajat pitävät häntä ryhmänsä virallisena edustajana, liittyy tähän asemaan arvonto myös heidän taholtaan.

Kolmantena mahdollisuutena voidaan mainita ristiriitojen kieltäminen. Kiusaus tähän on suuri, koska maahanmuuttajan minäkuvaan kuuluu myös käsitys siitä, minkälainen on hyvä siirtolainen. Tähän kuvaan liittyy suuressa määrin ongelmattomuus. Toisaalta ei myöskään maan kantaväestöön kuuluva myönnä sosiaalista eriarvoisuutta ja siitä aiheutuvia ristiriitoja mielellään todeksi. Tärkeää on kuitenkin huomata, että vaikka ongelmat koetaan hyvin henkilökohtaisina, on kysymys kuitenkin pikemminkin yhteiskunnan rakenteellisista ja yleisinhimillisistä kuin yksilöllisistä ongelmista.

Jossakin suhteessa, vaikkapa kielensä puolesta, poikkeavien ihmisten osa on monesti hyvin vaikea, muttei suinkaan toivoton. On kuitenkin kamppailtava monella rintamalla. Ongelmia on pyrittävä ratkomaan sekä ryhmätasolla, mikä puolestaan edellyttää ryhmätietoisuuden vahvistumista, että henkilökohtaisella tasolla. Kysymys ei suinkaan ole yksinomaan vähemmistöjen kamppailusta ihmisoikeuksiensa puolesta, vaan myös enemmistöön kuuluvien tulisi tarkastella tilannetta rehellisesti ja kysymyksen tunnepitoisuudesta huolimatta kiihkottomasti. Hyvän lähtökohdan antanee kuitenkin se tosiasia, ettei kysymys suinkaan ole mistään todellisesta eturitiriidasta, vaan piemminkin yhteisestä edusta.¹

5.2. Kulttuurin merkitys identiteetin muovautumisessa

Siirtolaisten tilanteelle on tunnusomaista hiljaisuus ja sen seurauksena mykkyys. Ei sen takia, ettei hän voi saada itseään ymmärretyksi, vaan sen takia, että häneltä puuttuu kuuntelijoita. Sanomaton jää usein sanomatta siksi, ettei siirtolainen edellytä itsellään olevan kuuntelevia lähimmäisiä,² sanoo Westin väitöskirjassaan, joka perustuu Ruotsissa asuvien siirtolaisten kirjeisiin ongelmistaan sopeutua ruotsalaiseen yhteiskuntaan.

¹ Schwarz 1971 (B), Kuusela 1973, Kuusela 1974.
² Westin 1973.

Ihminen on sitä mitä hänen sosiaaliset suhteensa ovat. Niiden puitteissa hän hankkii ja säilyttää inhimillisen identiteettinsä ja käsityksen itsestään. Hänen ymmärtämisensä edellyttää niin ollen hänen sosiaalisten suhteitensa ymmärtämistä. Ihmiset saavat ne sosiaaliset roolit, jotka yhteiskunta heille jakaa. Eräs niistä on siirtolaisen rooli. Yhteiskunta ei ainoastaan päättä, mitä siirtolainen tekee, vaan myös, miten hän itsensä käsittää. Identiteetti katsottuna sosiaalisesta ja poliittisesta näkökulmasta on yhteiskunnalta saatu, yhteiskunnan ylläpitämä ja yhteiskunnan muovaama. Niinpä yksilön identiteettikuvaa pitävät yllä sosiaaliset suhteet, joiden vallitessa toiset suostuvat tunnustamaan hänen identiteettinsä. Jos tämä tunnustaminen lakkaa, ei tavallisesti kestä kauan, ennen kuin minäkuva särkyä. Identiteetin muuttuminen aivan samoin kuin sen synty ja voimassa pysyminenkin on sosiaalinen prosessi. Jokainen uusi menneisyyden tulkinta, jokainen identiteettikuvan vaihdos vaatii ryhmää tai ympäristöä, joka myötävaikuttaa muutokseen sekä aikaisemman identiteetin kieltämiseen. Siirtolaisen identiteetti ei enää ole luja, tilanteesta toiseen liikkuva, vaan sitä luo uudelleen alituisesti jokainen siirtolaisen kohtaama sosiaalinen tilanne.

Jokainen yhteiskunta valitsee toimintaan tarvitsemansa henkilöt, antaa heille tietyt roolit ja samalla identiteetin niin, että ne sopivat yhteiskunnan tarkoituksperiin. Jokainen yhteiskunta tuottaa tarvitsemansa henkilöt. Sosiologi ja siirtolaistutkija Nikolaj-Klaus von Kreitor kutsuu tätä siirtolaisia erityisen kovasti koettelevaa tuotantoa identiteettiteollisuudeksi.¹

Ilmaisu "minä olen siirtolainen" on roolikäsitys ja siis identiteetin määritelmä. Käsitteellä tahdotaan ilmaista etäisyyttä toisiin. Ulkomaalainen on joku muu. Westin toteaa, että kun yksilö alkaa pitää itseään ulkomaalaisena, tämä sisältää sen, että hän on omaksunut toisten katsantokannan.

¹ von Kreitor: Stigma och identitet. Invandrare och minoriteter 1978.

Toisten käsitys hänestä erottaa siirtolaisen hänen vanhasta identiteetistään. Kun hänen vanhan identiteettinsä tunnustaminen on radikaalisesti lopetettu, jää jäljelle vain toisten antama identiteetti - ulkomaalaisen kielteinen rooli.

Tämän seurausta on siirtolaisen persoonallisuuden rikkoutuminen ja muuntuminen ainoaan sallittuun ja sosiaalisesti lailliseen rooliin, ulkomaalaisen rooliin, johon hänet on pakotettu ja joka peittää vain vähäisen osan hänen inhimillisistä ominaisuuksistaan. Ihmisen täytyy elää toisten ihmisten tietoisuudessa, hänen täytyy tulla nähdyksi, jotta hän voisi säilyttää oman kuvansa itsestään. Ihmisen omakuva muotoutuu ympäristön ja toisten ihmisten kautta. Tämän vuoksi ympäristön ennakoluulot ovat ratkaisevan tärkeitä siirtolaiselle.¹

Onnettominta ennakoluuloissa on, että ihmisellä on taipumus tulla juuri siksi, mitä ennakoluuloinen kuva väittää hänen olevan. Siirtolaisten, jotka elävät ennakoluuloisessa ympäristössä, täytyy kamppailla, jotta he eivät alkaisi yhä enemmän muistuttaa ennakoluulojen stereotyyppiä. Ihmisarvo on viime kädessä luottamuskysymys.

N. K. Kreitor on kuvannut siirtolaisuuden seurauksena olevan sen, että kollektiiviset sosiaaliset kokemukset käyvät siirtolaisille vähitellen epätodellisiksi ja vieraiksi. Siirtolaiset vajoavat siihen, mitä brasilialainen pedagogi P. Fereira sanoo "hiljaisuuden kulttuuriksi".

Siirtolainen huomaa, ettei häntä hyväksytä yksilönä huolimatta hänen yritystään sulautua uuteen maahan. Sen sijaan hänet lukitaan yhteen ainoaan rooliin, jolla on kielteinen arvovaraus ympäristön silmissä: pysyvän siirtolaisen rooliin. Tämä johtaa hänen inhimillisen kokonaisuutensa väheksymiseen ja siten hänen olemassaolonsa kieltämiseen. Hänet on tuomittu hiljaisuuteen ja sosiaaliseen näkymättömyyteen.

1

Eskola, Antti: Vuorovaikutus, muutos ja merkitys. *Helsinki 1982*

Eräs mahdollisuus muuttaa hiljaisuuden kulttuuria on rohkaista siirtolaisia oman kulttuurinsa esittämiseen. Kulttuuri eräänä yhteisen sosiaalisen tietoisuuden ja poliittisen kamppailun muotona voi inhimillistää siirtolaisen elinehtoja. Kulttuuri siirtolaisten sosiaalisten kokemusten positiivisena järjestelmänä voi murtaa hiljaisuuden kulttuurin, joka on eräänlaista yhteiskunnallisten olosuhteiden pakosta syntynyttä tyhjäksi tekmistä. Siinä tietoisuuskäsite vastaa siirtolaisten asemaa yhteiskunnassa: se on hiljaisuuden tietoisuutta. Mitä enemmän tätä hiljaisuutta rikotaan, sitä enemmän tulee näkyviin painostava todellisuus, josta se kasvaa. Kulttuuri on välttämättömyyksi, että se pystyy selittämään ja tekemään tietoiseksi.¹

5.3. Siirtolaisuuspolitiikan vaikutus ruotsinsuomalaisten erityisidentiteetin syntymiseen²

Ruotsin maahanmuuttajapolitiikan tärkeimpiä avainsanoja 1960-luvun lopulta lähtien on ollut sopeuttaminen. Alkuaikoina, kun maahanmuuttajapolitiikan linjoja etsittiin, sanan käyttö oli horjuvaa. Perustavoite ilmaistiin assimiloitumisena, integroitumisena ja viimein sopeutumisena - nimenomaan tässä suosioaseman aikajärjestyksessä. Vahvistetuksi tavoitteeksi tuli sellainen yksilöitä ja ryhmiä koskeva prosessi, jonka luonnetta saatettaisiin kuvata sanalla sopeutuminen. Sananvalinnan syykin on selvä. Maahanmuuttajapolitiikka sai nopeasti humanin ja liberaalin sisällön. Maahanmuuttajien piti olla yhteisöön kuuluvina ryhminä tasa-arvoisia kantaväestöön kuuluvien ihmisen kanssa. Yhteiskuntasuunnittelu enempää kuin poliittinen toiminta yleensäkin ei saanut sisältää minkäänlaista maahanmuuttajien syrjintää. Prosessin oli oltava kaksisuuntainen, jotta periaatteet olisivat toteutuneet. Maahanmuuttajien tuli sopeutua uuteen yhteiskuntaan ja ruotsalaisten uusiin väestöryhmiin. Sopeutumisen viimeksi mainittu osa on toteutunut niin,

¹ von Kreitor: Mitä on olla siirtolainen, HS 1977.

² Luku perustuu Hormian puheenvuoroon Ruotsin siirtolaisuuden seminaarissa Turussa 1978. Siirtolaisuustuktimuksia A7, 175 - 179, Vaasa 1979.

että suurimmille maahanmuuttajaryhmille on luotu hyvät järjestäytyneen oma-toimisuuden taloudelliset edellytykset, muuten se ei juuri olekaan toteutunut. Seurauksena siihen, että viralliset siirtolaispoliittiset tavoitteet ovat eronneet vähemmistön tarpeen sanelemista tavoitteista, on Hormian mainitsema eriytymisilmiö. Kielen ja kulttuurin merkitystä ei ole vaikea arvioida siinä kehityksessä, jota ruotsinsuomalainen kielivähemmistö on par'aikaa käymässä identiteettinsä puolesta institutionalisoidun aseman saavuttamiseksi. Tässä prosessissa kielen ja kulttuurin säilyminen on asetettu tärkeimmäksi tavoitteeksi, sillä kulttuuri eräänä yhteisen sosiaalisen tietoisuuden ja poliittisen kamppailun muotona voi inhimillistää siirtolaisten elinehtoja.

Mutta mitä sopeutuminen on tai mitä sillä tarkoitetaan Ruotsin siirtolaisuuspoliittisten periaatteiden mukaan? Vastaaminen ei ole helppoa. Nähtävästi ei kukaan tarkalleen tiedä, mitä sopeutuminen oikeastaan on ja mitä sen pitäisi olla. Ainakaan mitään yleistä ja yhteistä kantaa ei ole olemassa. Tärkeä ja alituisen toistettu sopeutumisen käsite on jäänyt definioimatta ja definioimaton se on tänäkin päivänä.¹ Yksimielisiä ollaan siitä, että sopeutuminen ei ole juuri mahdollista, elleivät maahanmuuttajat opi kommunikoimaan ruotsalaisten tovereidensa kanssa ja elleivät he opi ruotsia. Kielen oppiminen on todellinen vaatimus ja vaatimuksen tehostamiseksi on säädetty laki ruotsin kielen opettamisesta palkallisena työaikana.² Vaatimusta on toki modifioitu politiikan yleisten humanisuusnormien mukaisesti.

Maahanmuuttajille on periaatteessa turvattu oikeus äidinkielen säilyttämiseen ja kehittämiseenkin. Tässä uudistustoiminnassa voidaan kuitenkin Hormian mukaan havaita eräitä piirteitä, jotka eivät ole sopusoinnussa tasavertaisuusperiaatteen kanssa. Hän ottaa esimerkin uudistetusta oppivelvollisuuskoulusta, jossa maahanmuuttajalapsille ei opeteta ainetta, jonka nimi on äidinkieli. Aineen nimeksi on tämän sijasta valittu kotikieli, mikä seikka Hormian mukaan selvästi kuvastaa perinnäisten asenteiden ja poliittisten valintojen välistä ristiriitaa.

1 Westin 1970, 1 - 2.

2 Laki 240 tunnin kielenopetuksesta maahanmuuttajille tuli voimaan 1.7.1973.

Mutta pelkkä kielellinen sopeutuminen ei ole riittävää. Maahanmuuttajan pitää onnistua sopeutumaan myös ajattelussaan, ja hänen pitää toimia yhteiskuntaan sopeutuneen ihmisen tavoin, rakentavasti ja hyväksyttävästi. Maahanmuuttajan pitää mahdollisuuksien mukaan omaksua yhteiskunnassa vallitsevat keskimääräisarvostukset ja käyttäytyä niiden mukaisesti.

Tämä merkitsee kuitenkin eri asioita sen mukaan, mistä maahanmuuttajaryhmästä on kysymys. Ruotsin maahanmuuttopolitiikan suunnittelijat ovat kokeneet pelottavaksi sen yhteiskuntarauhaa vaarantavan mahdollisuuden, että syntyisi kitkaa erilaisten kulttuuriperinteiden välille, ja tämä pelko on ollut aiheellista. Läntisen maailman taloudellinen lama ja siitä seurannut yksilökohtainen turvattomuuden ja epävarmuuden tunne on suuresti lisännyt Ruotsin kantaväestön itsesuojautumistarpeita, ja kohde on löytynyt helposti: maahanmuuttajat.

Hormian mukaan syy ei yksinomaan ole siinä, että he kilpailevat yhä vähenevistä työpaikoista, vaan myös siitä, että he toisenlaisten kulttuuriperinteiden edustajina ja toisella tapaa käyttäytyvinä ihmisinä ilmeisestikään eivät tunne solidaarisuutta yli oman ryhmänsä rajojen eivätkä siis ole mahdollisia yhteistyökumppaneina parempien elinehtojen palauttamiseen pyrittäessä. Tämä ajattelu johtaa muukalaisvihaan, jonka olemassaolosta on lukuisia todisteita.

Voittopuolisesti muukalaisviha on kohdistunut kuitenkin eteläisistä maista saapuneisiin maahanmuuttajiin. Hormian mukaan monista keskustelusta ja myös toisenkäden tiedoista on voinut saada sen varmalta tuntuvan vaikutelman, että suomalaisryhmän enemmistö samaistaa itsensä helpommin maan kanta väestöön kuin ulkoskandinaavisiin muuttajiin. On jopa tietoja siitä, että ruotsinsuomalaiset asennoituvat melko samalla tavoin syrjivästi ja muukalaisvihamielisesti eräihin maahanmuuttajaryhmiin kuin ruotsalaisetkin.

Ruotsinsuomalaisten sopeutumista luonnehtiessaan Hormia vetoaa kestävämpiin argumentteihin kuin pelkkiin huomioihin: ruotsinsuomalaisten kirjailijoiden ja kirjoittajien teksteihin, joita on erittäin runsaasti kenen tahansa

halukkaan helposti käytettävissä. Valtaosaltaan tämä painettu ja käsin-kirjoitteina oleva proosakirjallisuus on siirtolaisolojen kuvausta, joka ilmentää Hormian mukaan lähes kauttaaltaan eriasteista vierautta, irrallisuutta ja sopeutumattomuutta. Kuvaukset suomalaisten maahanmuuttajien suhteista ruotsalaisiin tovereihin ja tuttaviiin osoittavat, että varuillaan olo ja epäluuloisuus kuuluu niiden suhteiden pohjimmaisiin sävyttäjiin. suomalainen on kuvatuissa yhteyksissä jokseenkin aina paikkaansa vaivalloisesti etsivä tulokas, ja oman sosiaaliaseman varmistumisen pahimpia esteitä ovat normaalisti kielivaikeudet ja ympäristön outous, toteaa Hormia. Hänen mielestään todisteiksi hyvin kelpaavien kaunokirjallisten kuvausten mukaan ruotsinsuomalainen ei siis yleensä ole sosiaalisesti sopeutunut. Olennaista kuitenkin on, ettei hän edes pyri sopeutumaan sillä tavalla kuin maahanmuuttajapoliittiset ihanteet ja tavoitteet edellyttäisivät. Keskimääräiskuvaa silmällä pidettäessä ruotsinsuomalainen näyttäisi etsivän kerraassaan muita tietä, muita tyydyttävän sopeutuneisuuden muotoja.

Ulottuvilla olevana päämääränä näyttäisi olevan erityisidentiteetti, oman ryhmän organisatorinen vahvistaminen ja oman pienyhteisön institutionaalistaminen. Ilmiselvästi nämä tavoitteet ovat näkyvissä ruotsinsuomalaisten erittäin laajassa järjestäytyneessä toiminnassa, mm. omassa etujärjestössä, omakielisissä puolueyhdistyksissä, omissa kulttuuritoimintaryhmissä ja niissä omissa, lähinnä ammatillisia etuja valvovissa järjestöissä, joita jo on muutama olemassa.¹ Hormian mukaan tällä tavoin mahdollistuva kulttuurinen sopeutuminen ei siis tapahdu Ruotsin maahanmuuttajapolitiikan suunta-merkkien viitoittamalla tavalla eikä kyseisen väestöryhmän ulkopuolelta määräytyvin ehdoin. Edelleen hänen mukaansa noudatettavaksi kelpaavia ja

¹ RSKL:n ja FRIS:n lisäksi voidaan mainita seuraavat yhdistykset:
 Ruotsin Suomalainen Opettajayhdistys
 Ruotsinsuomalaisten Opiskelijajärjestöjen Keskusliitto
 Ruotsin suomenkieliset paikallisradiotoimittajat
 Koti- ja koulu-liike
 Ruotsinsuomalaisten kirjoittajien yhdistys
 Ruotsinsuomalaisten kuvataiteilijoiden yhdistys
 Suomenkielisiä puolueosastoja oli sosiaalidemokraateilla 1982
 82 kpl ja kommunisteilla 37 kpl
 Jaakkola 1983, 101 - 106 ja 122 - 123.

myönteisen prosessin perusteihin vaikuttavia ohjeita eivät voi antaa Ruotsin eivätkä semminkään Suomen päätöksentekijät siitä syystä, että päätöksentekijöillä ei ole sosiaalispsykologisiin ja yksilöpsykologisiin vaikuttimiin asti ulottuvaa tarkkaa asiantuntemusta. Tätä asiantuntemusta on ainoastaan Ruotsin suomalaisväestöön kuuluvilla ihmisillä ja perin harvoilla heistäkin. Mutta nämä perin harvat asiantuntijat ovat ympäristössään yleensä vaikuttajayksilöitä siihen katsomatta, mikä muodollinen pätevyys heillä on ja mikä asema heillä on väestöryhmän organisatorisessa rakenteessa. Ruotsinsuomalainen erityisidentiteetti on laajalti olemassa ja se on kaiken aikaa vahvistumassa juuri näiden sekä näkyvien että näkymättömien asiantuntijoiden ansiosta.¹

Ruotsinsuomalaisten identiteettiongelmista ja siitä kehityksestä joka parhaillaan on muuttamassa monisatatuhanntisen taloudellisten pakolaisten ryhmän todelliseksi uuden kotimaan kieli- ja kulttuurivähemmistöksi, ei ole olemassa mitään kattavia tutkimuksia. Ruotsinsuomalaisten kulttuurinen oma-toimisuus on saavuttanut kehitysasteen, joka ei ole tyypillistä immigranttien keskuudessa. Heidän voidaan katsoa elävän voimakasta kulttuurista erillistymis- ja itsenäistymisprosessin vaihetta.² Erillistymis- ja itsenäistymisprosessilla tarkoitetaan ruotsinsuomalaisten pyrkimyksiä saavuttaa omaehtoisen järjestötoiminnan ja muun toiminnan kautta institutionaalisesti tunnustettu asema ruotsalaisessa yhteiskunnassa: siis asema, joka ei olisi vuonna 1975 hyväksyttyjen Ruotsin siirtolaisuuspoliittisten tavoitteiden ja periaatteiden kanssa täydessä sopusoinnussa, eikä erityisesti sen käytännön, jolla näitä tavoitteita on toteutettu.

5.4. Kansallinen vai kulttuurivähemmistö

Artturi Similä on käsitellyt ruotsinsuomalaisten identiteetti- ja kielikysymystä toisesta näkökulmasta kuin Hormia.³ Hänen näkemyksensä mukaan kysymys on kielellisestä ja kansallisesta vähemmistöstä.

¹ Hormia 1979, 178 - 179; ks. myös Pöysälä 1975.

² Hormia 1979, 179.

³ Suomen Kuvalehti 47/1978, Similä.

Similä katsoo, että ruotsinsuomalaisten tulisi kansallisena vähemmistönä rekisteröityä Euroopan Neuvostossa, jotta he voisivat suojautua sulautumiselta Ruotsin yhteiskuntaan. Hänen mukaansa, huolimatta pohjoismaisesta kulttuurisopimuksesta, Ruotsi ei toteuta käytännössä tämän sopimuksen edellyttämiä toimenpiteitä. Hän katsoo, että Ruotsin siirtolaispolitiikka kauniine periaatteineen on vain ulospäin näkyvää kulissia. Similä toteaa, että esimerkiksi säädetty laki kotikielen opetuksesta ei alkuunkaan riitä turvaamaan kielen säilymistä siirtolaisten keskuudessa. Tosiasiallisesti Ruotsin yhteiskunta pyrkii edelleenkin sulauttamaan maahanmuuttajat kielen ja kulttuurin suhteen, vaikka hän katsoo suomalaisten siirtolaisten jo suurelta osin muuttuneen pysyväksi kansanosaksi Ruotsissa ja siirtolaisten lukumääräisen kasvukehityksen jatkuvan muuttoliikkeen tuonti- tai vientivoittoisuudesta riippumatta. Tämä perustuu tietoon, että lähes joka kymmenes suomalaislapsi syntyy Ruotsissa ja takaa vähemmistön kasvun. Edelleen Similä toteaa suomalaisten keskuudessa toimivan lähes 200 suomalaista seura, joilla on piirijärjestöt ja keskusliitto. Niinikään on eri alojen kulttuuritoimintaa edistäviä yhdistyksiä ja ruotsinsuomalaisten kulttuuripäivät, jotka todistavat varsin laajaa kulttuuritoimintaa ilman merkittävää taloudellista tukea. Similä esittääkin, että kielen ja kulttuurin säilyminen ruotsinsuomalaisten keskuudessa vaatii viipymättä toimenpiteitä, jotka antavat sille rekisteröidyn vähemmistön oikeudet Ruotsissa.

Yhteistä Hormian ja Similän näkemyksille on, että molemmat tunnustavat ruotsinsuomalaisten toiminnan saavuttaneen monilla eri sektoreilla sellaisen kehitystason, että voidaan puhua erillistymis- ja itsenäistymisprosesista. Mutta kehityksen vastaisesta kulusta ja suunnasta Hormian ja Similän käsitykset eroavat. Similä esittää ruotsinsuomalaisten kielen ja kulttuurin kehityksen turvaamiseksi ja kansallisten siteiden lujittamiseksi rekisteröitymistä, joka hänen mukaansa estäisi sulautumisen ruotsalaiseen yhteiskuntaan.¹ Hormia taas näkee ruotsinsuomalaisen kulttuurin suuntautumisen

¹ Martti Pöysälä (haastattelu 1970) ei näe vähemmistön rekisteröimistä ratkaisuna, koska: 1) suomalainen asutus on hajaantunut ympäri maata, 2) väestön liikkuvuus on suurta (muutto) ja 3) Ruotsin kansalaisuuden hankkii huomattava osa suomalaisista siirtolaisista.

voivan jatkaa itsenäisenä ja omaehtoisena, mitä ei tule sitoa kansalliselle pohjalle perustuvaksi.

Similän ja Hormian näkemykselliset erot ruotsinsuomalaisten asemasta ja RSKL:n luonteesta ovat joutuneet vastakkain aiemminkin. RSKL:n liittokokouksessa Sundbybergissä 22. - 23. toukokuuta 1971 Similä kokosi voimia vastaehdokkaan löytämiseksi puheenjohtaja Hormialle iskulauseen "Keskusliiton pitää olla kansallinen taistelujärjestö" taakse. Hormian kanta oli silloin sama kuin myöhemminkin: kysymyksessä on ruotsinsuomalaiselle eikä kansalliselle pohjalle rakentuva järjestö.¹

Similä tarkastelee suomenkielistä vähemmistöä kansallisena kysymyksenä. Hänen toimintastrategiansa on rakentunut johdonmukaisesti siihen näkemykseen, että Ruotsin tulee perustaa vähemmistöpolitiikkansa ensisijassa suomalaisen vähemmistön tunnustamiseen.

1960-luvun lopussa Similä uskoi parhaiten päästävän päämäärään vähemmistöpuoluehankkeen kautta, mutta ajatukselle eivät syttyneet enempää hänen oma puolueensa keskustapuolue kuin muutkaan puolueet. Ruotsin siirtolaisuuspolitiikassa oli vasta tällöin pyrkimys siirtyä sulauttamisajattelusta sopeuttamiseen. Puhe kansallisista vähemmistöistä tuntui tuolloin radikaalilta ja epärealistiselta.

Hormian ajatus ruotsalaiseen yhteiskuntaan sopeutuneesta kieli- ja kulttuuri-vähemmistöstä oli ajanhenkeen ja harjoitettuun politiikkaan katsoen realistisempi ja toteuttamiskelpoisempi vaihtoehto. Tämän ajattelutavan hyväksyi niin hänen oma puolueensa sosiaalidemokraatit kuin myös ruotsalainen yhteiskunta.

Niin Similä kuin Hormiakin saattoivat sisällyttää ajattelustrategiaansa myös taktisen näkökulman: ruotsinsuomalainen kulttuuri on muotoutunut tai

muotoutumassa sekä harrastajiensa elinkeinorakenteesta että elinolosuhteista johtuen työväenkulttuuriksi tai sen haaraksi. Kuitenkin ruotsinsuomalaisista huomattavan osan lähtöjuuret ovat maaseudulla, Pohjois-Suomessa, Lapissa tai Pohjanmaalla.

Kun puhutaan kulttuurivähemmistöstä, korostuu se mitä omaleimaista ruotsinsuomalaiset ovat kulttuurissaan luoneet omista nykyisistä elinolosuhteistaan lähtien. Voidaan ajatella, että korostettaessa kulttuurivähemmistön asemaa, korostuvat myös nykyiset elämäolosuhteet, jotka luontaisesti kytkeytyvät pääosin työväenluokkaan ja sitä kautta työväen ideologiaan. Puhuttaessa taas kansallisesta vähemmistöstä painottuu enemmän suomalainen synty-perä ja lähtöjuuret. Kansallispainotteisessa ajattelussa ruotsinsuomalainen vähemmistö kytkeytyy luonnonomukaisemmin suomalaiskansallisiin arvolähtökohtiin. Ideologisesti tarkastellen ajatteluero voitaneen määrittää siten, että kansallisiin arvolähtökohtiin painottuvalle ajattelulle löytyy yhteneväisyyksiä porvarillisesta arvomaailmasta. Painotettaessa termiä kulttuurivähemmistö, on arvolähtökohtana ruotsinsuomalaisten omaehtoinen kulttuuri, joka työväen-kulttuurina on lähempänä sosialistista arvomaailmaa.

Pelkistetysti voidaan todeta, että siinä missä Similä haki ratkaisun ideologista perustaa vähemmistökysymykseen kansallisista juurista, perustui Hormian lähtökohta ongelman ratkaisemiseksi ruotsinsuomalaisten nykypäivän todellisuuden näkemiseen ja tunnistamiseen. Käytännössä kuitenkin henkilöiden ajattelu ei kulkenut näin ideologisia ajatusratoja, mutta ilmeisen selvästi he olivat tiedostaneet myös mainitun lähtökohdan kysymyksen ratkaisemisessa.¹

Tarkasteltaessa RSKL:ssa vähemmistökysymyksen ratkaisemiseksi asetettuja tavoitteita tällä hetkellä, lienevät ne lähempänä Similän kuin Hormian ajattelun lähtökohtia. Kansallinen vähemmistöasema perustuu luonnollisesti yhteiseen alkuperään kansalaisuuteen ja kieleen, mutta vähemmistöaseman tulee voida perustua ilmeisen yksimielisen ruotsinsuomalaisen käsityksen

1

Kirjoittaja on käynyt molempien henkilöiden kanssa kysymyksistä laajoja keskusteluja vuosina 1976 - 1979.

mukaan myös omaehtoisesti rakentuneeseen ja toimivaan kulttuuri- ja sosiaalirakenteeseen. Tässä väitteessään¹ Hormia oli todellisuudentajuisempi kuin Similä, joka erityisesti 1960-luvulla - mutta myöskin vuosikymmentä myöhemmin - piti vähemmistöaseman saamisessa suomalaiskansallisten kulttuuriarvojen säilymistä tärkeänä.²

¹ Hormia 1979, 178.

² Suomen Kuvalehti 47/1978, Similä.

6. RUOTSINSUOMALAISUUS KIINTEÄ, MUTTA ITSENÄINEN OSA RUOTSALAISTA YHTEISKUNTAA

Suomalaisten muutto Ruotsiin vilkastui pohjoismaisen työmarkkinasopimuksen tultua voimaan 1954. Tosiasiallisesti työmarkkinat olivat olleet avoimina jo ennen vuonna 1954 tapahtunutta asian muodollista ratkaisua. Samana vuonna tehtiin ensimmäinen yritys keskusliiton perustamiseksi Suomi-seuroille.

Ruotsin teollisuuden kasvuvauhti oli voimakas ja teollisuus tarvitsi kipeästi työvoimaa perustuotantoon ja palveluihin. Samanaikaisesti tapahtuneen julkisen sektorin laajenemisen vuoksi perustuotannossa vallitsi entistä suurempi työvoimapula. Puuttuva työvoima tuotiin ulkoa, lähinnä Suomesta ja Etelä-Euroopan maista. Sopimus pohjoismaisista työmarkkinoista olikin poliittista hymistelyä, jota ruotsalaiset työvoimanostajat keinotekoisien ja hurskaan veljeyden nimissä käyttivät hyväkseen.

Ruotsin yhteiskunta ei ollut vielä valmistautunut tilanteeseen, kun teollisuuden tarvitsemat sadattuhannet siirtotyöläiset eri maista perheineen vyöryivät Ruotsiin. Näistä parhaassa työiässä olevista tuli hyvinvointi-Ruotsin rakentajia, ikäisimmän ja raskaimman työn suorittajia. Heidät Ruotsi sai kustannuksitta joutumatta osallistumaan heidän koulutukseensa, kasvatukseensa tai muihin menoihin. Yhteiskunnallisesti valmistautumattomana ratkaisuihin, joilla voitiin vähentää esimerkiksi uuden siirtolaisväestöryhmän keskuudessa syntyneitä sosiaalisia, koulutuksellisia, kultturellisia tai taloudellisia ongelmia haettiin yksinkertaisia ja nopeita ratkaisuja, tai ainakin ne koettiin sellaisiksi niitä suunniteltaessa.

Siirtolaisuutta kuviteltiin lyhytaikaiseksi tai ohimeneväksi ilmiöksi, jossa pääosa siirtolaisista säästettyään jonkin aikaa palaa takaisin kotimaahansa. Ne, jotka jäisivät Ruotsiin, sulautuisivat kantaväestöön. Näin ei kuitenkaan tullut käymään. 1960-luvun puolivälissä alettiinkin huomata,

että siirtolaisuudesta oli tulossa pysyvä ilmiö ja siirtolaisista oli kasvamassa Ruotsiin vähemmistöryhmiä - tahdottiin tai ei. Ruotsin ulkoisesti liberaaliksi ja edistykselliseksi koetun yhteiskuntakuvan säilyminen vaati myös, että Ruotsin siirtolaisuuspolitiikka olisi sopusoinnussa tämän kuvan kanssa.

Ruotsi lähti luomaan uutta siirtolaisuuspolitiikkaansa ammattiyhdistysliikkeen kulkiessa kärjessä ja toimiessa "päällepainajana". Ruotsi rakensi siirtolaisuuspolitiikan, joka ainakin suhteellisesti tarkastellen voitiin sanoa edistykselliseksi. Se perustui kolmeen periaatteeseen: tasa-arvoisuuteen, valinnan vapauteen ja yhteistyöhön. Siirtolaisilla tuli olla hyvinvointi-Ruotsissa sosiaalisesti, sivistyksellisesti, taloudellisesti ja poliittisesti turvattu ja tasa-arvoinen asema maan kantaväestön kanssa.

Tämä asema ei syntynyt siirtolaisten itsensä vaikuttamatta asemansa kehittymiseen suoraan tai epäsuorasti. Erityisen aktiivinen panos tässä vähemmistöjen oikeustaistelussa on ollut suomalaisilla siirtolaisilla. He saivat apua tässä työssään aina tasavallan presidentiltä.¹ Eri ruotsinsuomalaisten järjestötahojen perustamalla siirtolaisasiain viiteryhmällä että Ruotsin suomalaisseurojen keskusliitolla on ollut merkittävä osuutensa Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan kehitykseen nykyiselle tasolleen.

Toisen maailmansodan jälkeisen uuden muuttoaallon mukana tulleet suomalais-siirtolaiset järjestäytyivät nopeasti ja eri puolille Ruotsia syntyi Suomi-seuroja. Pian havaittiin myös seurojen välinen yhdysside välttämättömäksi ja kattojärjestöksi perustettiin vuonna 1957 Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto. Keskusliiton rooli oli aluksi verrattain merkityksetön varojen puuttuessa. Lähinnä se koordinoi ja järjesti harrastustoimintaa. Sinänsä tärkeät urheilu- ja tanhuharrastus värittivät keskusliiton ensi vuosien kansallispainotteista toimintaa. Ruotsiin siirtyneiden suomalaisten edunvalvontaa koskevat kysymykset, heidän sosiaaliseen hyvinvointiinsa ja

¹ Tasavallan presidentin puhe Tukholman konserttitalossa 17.3.1974
Pohjola-Norden julkaisi puheen vihkosena 1974.

työelämään liittyneet ongelmat eivät keskusliittoa jaksaneet koskettaa. Siirtolaiset tarvitsivat kuitenkin uudessa elämäntilanteessaan jotain muuta kuin vanhojen kansallisten harrasteiden virittelyä. Kieliongelmat olivat suuret pohjoisen Suomen maaseudulta muuttaneilla maanmiehillä. Oli erilaisia sosiaalisia ongelmia, oli vaikeuksia sopeutua uuteen tehokkuusajatteluun pohjautuvaan teollisuustyöhön.

Ammattiyhdistysliikkeen piirissä tilanne tiedostettiin selkeämmin. Siirtolaisten määrän yhä kasvaessa jotain oli tehtävä. Vaihtoehtoiselle ajattelulle oli löydettävä kanava. Ammattiyhdistysliike oli sitä osaltaan, mutta oli tärkeää saada siirtolaiset heräämään yhteiskunnallisesti ja poliittisesti.

Tukholmaan syntyi vuonna 1965 ensimmäinen suomenkielinen sosiaalidemokraattinen yhdistys Tukholman suomenkielisen sosiaalidemokraattisen ammattiyhdistysväen kerho. Suomenkielisiä sosiaalidemokraatteja maassa oli jo tuhan-
sia. Sosiaalidemokraattinen yhdistystoiminta levisi nopeasti ympäri maata. Yhdistyksissä kiinnitettiin huomiota moniin siirtolaisten kannalta keskeisiin tarpeisiin. Toiminnan kautta tiedostettiin keskusliiton linja yhä etäisemmäksi siirtolaisten todellisista tarpeista. RSKL:n linjan oli muututtava siirtolaisten jokapäiväiseen elämään liittyviä tarpeita enemmän palvele-
viksi. Liiton johto vaihtuikin huolellisen valmistelun jälkeen vuonna 1970 Landskronan liittokokouksessa. Liiton puheenjohtajaksi tuli Osmo Hormia ja pääsihteeriksi Martti Pöysälä.

Seuraavat viisi vuotta muodostuivat niin keskusliiton kuin myös Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan kehityksen kannalta merkittäviksi. RSKL:stä kehittyi todellinen etujärjestö, joka otti kantaa kaikkiin siirtolaisuutta koskeviin kysymyksiin. Suurimpana siirtolaisjärjestönä sillä oli merkittävä painoarvo myös Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan yleisessä kehityksessä linjoiltaan ehkä maailman edistyneimmäksi siirtolaisuuspolitiikaksi. Poliittikka oli jopa niin edistyneistä aiempaan ajattelutapaan verrattuna, ettei se kaikilta osiltaan ollut hyväksyttävissä kansan syvissä riveissä.

Eräs kaukonäköinen henkilö ammattiyhdistysliikkeen piirissä on todennut, että ammattiyhdistysliike ja SAP löivät aikoinaan laimin tässä suhteessa asennekasvatuksen ja se on kovin hidasta jälkeinpäin korjata.

Edunvalvonnallinen kehitys keskusliitossa johti jopa siihen, että sitoutumattoman ja riippumattoman RSKL:n piirissä tehtiin esitys järjestön julistamiseksi työväenjärjestöksi. Huolimatta siitä, että järjestö kokonaisuudessaan olikin hyvin sosiaalidemokraattisjohtoinen ja myös jäsenkunnassa aate oli vahvasti edustettuna, herätti ajatus tämän kaltaisesta sitoutumisesta kentässä epäilyksiä. RSKL haluttiin säilyttää poliittisesti ideologioista vapaana kaikille suomalaisille siirtolaisyhdistyksille tarkoitettuna keskusjärjestönä, vaikka tosiasiallisesti sosiaalidemokraattinen panos järjestössä onkin vahva. Esityksen tehnyt liiton puheenjohtaja vetikin esityksensä takaisin epärealistisena. Pääsihteeri, joka edusti asiassa toista näkemystä, katsoi, ettei sosiaalidemokraattisen työväenliikkeen kannalta ollut edullista muuttaa tilannetta, joka tällaisenaankin oli sen vaikutusvallassa.

Tästä syntynyt ristiriita ja Joutsenlammen siirtolaisseminaarissa 1974 sattunut kärjistynyt tilanne johtivat siihen, että liiton johdon ja toimiston väliset suhteet vaikeutuivat ja Skövdessä keväällä 1975 yksimielisesti valittu puheenjohtaja jätti yllättäen paikkansa. Myös pääsihteeri siirtyi Suomeen parin vuoden kuluttua ja liitto sai uuden, edelleen sosiaalidemokraateista koostuvan johdon.

6.1. Johtopäätökset

Keskusliiton uuden johdon aikana järjestön kehitys on jatkunut rauhallisena ja se on vahvistanut suhteitaan ammattiyhdistysliikkeeseen ja viranomaisiin. Suomen kielen asema on parantunut, joskin suomenkieliset koulupalvelut ovat edelleen kuntien ratkaistavissa ja tilanne tässä suhteessa ei ole vielä kukaan tyydyttävä. Jotta ruotsinsuomalainen identiteetti ja omailemainen

kulttuuri tulevaisuudessakin löytävät kasvupohjansa, on suomenkielen asema turvattava. Siihen ei nykyinen keinovalikoima näytä riittävän.

Ruotsin yhteiskunta ja sen harjoittama siirtolaisuuspolitiikka ovat tulevina vuosina ehkä vaikeimman haasteensa edessä. Muut siirtolaiskeskusjärjestöt tunnustavat suomalaisten erityisaseman heidän lukumääräisen suuruutensa vuoksi ja siksi, että suomalaiset osana pohjoismaista yhteisöä kuuluvat Pohjoismaiden keskinäisen kulttuurisopimuksen piiriin.

Jan-Magnus Jansson totesi vuonna 1979 ruotsinsuomalaisista seuraavaa:

"Suuri Ruotsissa oleva suomenkielinen vähemmistö nostaa oman tunnon kysymyksiä suomenruotsalaisissa ja koko Pohjolassa. Vuoden 2000 tienoilla se on suunnilleen kaksi kertaa niin suuri joukko kuin suomenruotsalaiset. Ajankohtana, jota leimaa tasa-arvoajattelu ja jolloin historiallisilla näkökohdilla on vähäinen merkitys, on selvää, että tullaan tekemään vertailuja näiden molempien vähemmistöjen aseman välillä.

Jos vaadimme, että ruotsin kielen tulee säilyttää asemansa Suomessa - ja sitä pidän luonnollisena tavoitteena sekä suomalaisesta että pohjoismaisesta näkökulmasta - on yhtä selvää, että Ruotsissa oleva suomalainen vähemmistö voidaan tehokkaasti toimia sillanrakentajana muihin suuntiin tarvitsee merkittävästi vahvemman aseman kuin nyt. Sen ei tarvitse merkitä vain laillisia oikeuksia, vaan myös ennen kaikkea omia kulttuurilaitoksia, jotka antavat sille identiteetin ja ilmaismahdollisuudet. Voidaan lyhyesti sanoa, että harvat investoinnit ajatellen vuotta 2000 suomenruotsalaisesta näkökulmasta ovat niin tärkeitä kuin Ruotsissa asuvien suomalaisten tukeminen."

Ruotsin silloinen siirtolaisministeri Karin Andersson on puolestaan todennut seuraavaa:

"Ruotsinsuomalaisten aseman kannalta on erittäin tärkeää suomenkielisten palvelujen saaminen, suomenkielisen henkilökunnan palkkaaminen ja koulutus eri ammatteihin, mikä lisää kaksikielisten määrää Ruotsin valtion ja kunnan viranomaisissa, opetuslaitoksessa, terveyden- ja sosiaalihuollossa, yrityksissä ja ammatillisissa järjestöissä. Suomenkielisten virkojen

ja toimien tarve tulee tyydyttää ensisijaisesti ottamalla palvelukseen ruotsinsuomalaisia ja Ruotsissa tapahtuvalla koulutuksella."¹

Tarkasteltaessa näitä lausuntoja sitä taustaa vasten, että ruotsinsuomalaisten määrä kohoaa lähes 400 000:een ja se on kasvava riippumatta siitä, onko muuttoliike tuova vai vievä, voi todeta, että ruotsinsuomalaisiin kohdistuvassa yhteiskuntapolitiikassa on tultu tietynlaiseen murrosvaiheeseen. Edellä kuvatut näkemykset osoittavat sekä Ruotsissa että Suomessa havahduttuun ajattelemaan aikaisempaa tarkemmin ruotsinsuomalaista tulevaisuutta.

Ruotsin Suomalainen palauttaa pääkirjoituksessaan² mieliin, että keskusliitto on toistuvasti esittänyt suuren joukon konkreettisia parannusehdotuksia, joihin on suhtauduttu hyvin kirjavasti ja käytännön toimenpiteitä on näkynyt vain vähäisessä määrin.

Ruotsissa ollaan ilmeisesti kuitenkin vähitellen valmiita suuntaamaan siirtolais- ja vähemmistöpoliittista ajattelua varovasti siihen suuntaan, että eri ryhmät tarvitsevat kyllä tasa-arvoista kohtelua, mutta eriytettyjä toimenpiteitä. Lähtökohta-ajattelun ja asenteiden muutoksesta kertoo se, että virallinen Ruotsi on tunnustanut siirtolaisuuden pysyväksi ilmiöksi³ ja siirtolaisten sijasta on alettu puhua kansallisista vähemmistöistä.⁴ Tällöin ei olla enää kovin kaukana Similän ajatuksesta vähemmistön tunnustamisesta virallisen rekiströinnin kautta. Onpa D. Schwarz herätellyt henkiin ajatusta vähemmistöpuolueesta.⁵

Ruotsinsuomalainen vähemmistö odottaa ruotsalaisen yhteiskunnan päättäjiltä seuraavana institutionalisoidun aseman tunnustamista, jolloin vähemmistöasema kielen ja koulutuksen suhteen muodostuisi valtakunnan kaikissa

1 Ruotsin Suomalainen 3.6.1980.

2 Ruotsin Suomalainen 3.6.1980.

3 Mm. Invandringspolitiken SOU 1982:49.

4 RSKL:n pääsihteeri Tuomo Tirkkosen haastattelu/Suomen Sosialidemokraatti 21.6.1983.

5 Invandrare och Minoriteter 4/79.

osissa yhtäläiseksi eikä vaihtelisi kunnasta toiseen.¹ Suomalaisten institutionalisoidun vähemmistöaseman tunnustamiseksi on olemassa seuraavia perusteita:

A) Historiallisgeopoliittiset syyt

Suomi on ollut vuosisataisessa valtiosuhteudessa Ruotsiin. Siirtolaisina suomalaiset ovat palanneet entiseen emämaahansa. Suomalaiset ovat Ruotsissa Pohjolan yhteisön yhtä täysivaltaisia jäseniä kuin he olisivat asuessaan Suomessa, Ruotsin naapurimaassa. Tämä tasa-arvo on vahvistettu Pohjoismaiden keskeisin kulttuuri-, koulutus-, sosiaali- ja avoimin työmarkkinasopimuksin.

B) Suomalaissiirtolaisten lukumäärään perustuva syy

Suomalaiset muodostavat ylivoimaisesti suurimman vähemmistöryhmän Ruotsissa. Heitä on miltei yhtä paljon kuin muita siirtolaisia yhteensä.

C) Institutionalisoitumisen aste - vahva organisatorinen rakenne ja omailmeinen kulttuuri

Suomalaisia yhdistää voimakas yhtenäinen keskusjärjestö. Suomalaiset ovat perustaneet omia ammatillisia järjestöjään. Siirtosuomalaisten keskuuteen on syntynyt elävä, omailmeinen ja -leimainen kulttuuri. Suomalaiset ovat Ruotsissa jäädäkseen.

D) Siirtolaisjärjestöjen yhteinen kanta

Muut siirtolaiskeskusjärjestöt tunnustavat suomalaisten erityisaseman Ruotsissa ja ovat toimittaneet yhteisen näkemyksensä Ruotsin hallituksen tietoon.

E) Suomen esimerkki suhtautumisesta omaan kielivähemmistöön.

¹ Tällä hetkellä kunnat voivat päättää perustetaanko äidinkielistä luokkia.

Yhden vähemmistökansallisuuden tunnustaminen on kuitenkin aina ongelmallinen ratkaisu yli sadan vähemmistöryhmittymän maassa. Ruotsilla on huolehdittavana miljoonan ihmisen pysyvä vähemmistö, joille kaikille olisi löydettävä sijansa kansankodista. Siirtolaispolitiikan suuria kysymyksiä onkin, onnistuvatko siirtolaisryhmät säilyttämään kielensä, kulttuurinsa ja omlleimaaisuutensa, joka rikastuttaa koko yhteiskuntaa, vai koituuko niiden kohtaloksi sulautua näkymättömäksi osaksi enemmistöä ja sen kulttuuria?

Tässä vaiheessa vastausta on turha käydä arvuuttelemaan. Sen helpompaa ei ole arvalla, riittääkö ruotsalaisen yhteiskunnan joustavuus siihen, että prosessista selvittäisiin törmäyksittä ja ettei vähemmistöä pakotettaisi enemmistön tahtoon. Ruotsi on tähän saakka pystynyt elämään siirtolaistensa kanssa sopuisammin ja ennakkoluulottomammin kuin useimmat muut siirtolaismaat. Myös siirtolaisten oikeudet ja heille suunnatut uudistukset kestävät puutteistaan huolimatta vertailun. Kannattaa kuitenkin muistaa, että näihin vuosiin saakka maahan tullut siirtolaismäki on tuottanut ruotsalaisille suoranaista taloudellista hyötyä. Se on tehnyt työtä ja maksanut veroja enemmän kuin kuluttanut eläkkeitä ja sosiaalipalveluita. Nyt suuri joukko työkäisiä siirtolaisia lähestyy eläkeikää ja alkaa tarvita yhä kalliimpia sairaanhoitopalveluita. Koulunpenkillä istuu jo siirtolaislasten sukupolvi, jonka opetuksen järjestäminen ei suju ilman ylimääräisiä kustannuksia.

Siirtolaisuuden tuottaman hyödyn ja kustannusten tasaantuminen osuu aikaan, jona Ruotsin talouden kestävyys on muutenkin lujilla. Samalla on kiristynyt työpaikoista käytävä kilpailu, jossa siirtolaisetkin ovat mukana. Työelämässä ilmitulleet syrjintätapaukset viittaavat siihen, että talouden kiristyessä vapaamielisenkin yhteiskunnan joustovara supistuu. Ei ole kuitenkaan syytä suurennella oireita, jotka sitä paitsi ovat hyvin Ruotsin viranomaisten ja heidän kanssaan yhteistyötä tekevien siirtolaisjärjestöjen tiedossa.

Kun Ruotsi tulevaisuudessa ratkoo vähemmistöjensä ongelmia, se on monessa asiassa edelläkävijä. Omiin ratkaisuihinsa viitaten ei yksikään maa kykene Ruotsia opettamaan. Kaikkein vähiten neuvojen jakajaksi pystyy siirtolais-ten suurin lähettäjä Suomi, joka on käännittänyt oveltaan jo riittävän monta pakolaista naapurimaansa huoleksi.

L A H D E L U E T T E L O

Kirjallisuus

- Allardt, Erik - Starck, Kristian: Vähemmistö, kieli ja yhteiskunta. Porvoo 1981.
- Aune, Aila: De finländska invandrarnas fackliga aktivitet inom Metallindustiriarbetarförbunder. En intensivstudie av några lokalydelningar i Västmanlands län. Statsvetenskapliga institutionen, stencil, Lic.avh. Umeå universitet 1970.
- Bergman, Turo: Maastamuutto ja työvoimapolitiikka. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos. Katsaus nro 1/1974.
- Bogue, Donald J. Principles of Demography. John Wiley & Sons, New York 1969.
- Bäck, Henry: Invandrarnas riksorganisationer. Stockholm 1983.
- Edgren, Christian: Suomalaisen siirtolaistyövoiman rakenne ja taloudellinen asema Ruotsissa. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Helsinki 1974.
- Eek, Hilding: Om främlingskap. Stockholm 1955.
- Ekberg, Jan: Intermigration i Sverige orsaker och effekter. Migration studies nr 10. Växjö 1978.
- Långsiktseffekter av immigration. Migration studies nr 6. Växjö 1977.
- Eskola, Antti Vuorovaikutus, muutos ja merkitys. Helsinki 1982
- De Geer, Eric: Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin 1808 - 1945. Teoksessa Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. Toim. Olavi Koivukangas. Turku 1981.
- Hammar, Tomas: Sverige åt svenskarna Invandringspolitik, utlännings kontroll och osylrätt 1900 - 1932. Stockholm 1964.
- Det första invandrarvalet. Stockholm 1979.

- Hammar, Tomas - Ko-Chih Tung, Roger: Invandrare och politik. Finländare i Södertälje. Södertälje 1975.
- Hansegård, Nils Erik: Tvåspråkighet eller halvspråkighet. Stockholm 1978.
- Hedberg, Hans: Detta fantastiskaland. Stockholm 1973.
- Heikkinen, Sirkka-Liisa: Ruotsista palanneet. Työvoimaministeriön siirtolaisuustutkimuksia 5. Helsinki 1974.
- Hersigny, Theo - Rehle, Anders - Swedner, Harald: Uppsökande verksamhet bland invandrare i Malmö inför kommunalvalet år 1976. Lund 1977.
- Hietala, Kari: Muuttohalukkuus ja informaatio. Työvoimaministeriön siirtolaisuustutkimuksia 7. Helsinki 1974.
- Migrations flows between the Nordic countries in 1963 - 1975. Publications of the Demographic Society in Finland Nr 4. Helsinki 1978.
- Muuttoliike ja epätäydelliset työmarkkinat. Työvoimaministeriön siirtolaisuustutkimuksia Nr 16. Helsinki 1980.
- De direkta investeringarna mellan de nordiska länderna. Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja. Sarja B 43. Helsinki 1980 B.
- Työvoiman ja pääoman liikkuvuus Pohjolassa. Taloustieteellisen seuran vuosikirja 1981/82. Eripainos 1982.
- Hormia, Osmo: Ruotsinsuomalaisten kulttuurisesta sopeutumisesta. Teoksessa Munter, A. (toim.) Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4. - 5.5.1978. Siirtolaisuustutkimuksia A7. Siirtolaisuusinstituutti Vaasa 1979.
- Hujanen, Taisto: Siirtolaisinformaatio Länsi-Euroopan maiden siirtolaispolitiikassa. Tiedotusopin lisensiaattityö. Tampereen yliopisto 1976.
- Jaakkola, Magdalena: Finnish Immigrants in Swedish Politics. Committee of Experts on Immigration Research (EIFO), Rapport No/ed Jonas Widgren. Stockholm 1976.
- Ruotsinsuomalaisten etninen järjestäytyminen. Siirtolaisuustutkimuksia A12. Siirtolaisuusintituutti Turku 1983.

- Jensen, Hilja: Suomalaista seuratoimintaa Ruotsissa. Teoksessa Ruotsin suomalaiset. Oulu 1972.
- Kekkonen, Heikki - Paajanen, Manu: Isänmaan pakolaiset. Hämeenlinna 1970.
- Kekkonen, Urho: Tasavallan presidentin puhe Tukholmassa 17.3.1974. Pohjola-Norden 1974.
- Koiranen, Vilho: Suomalaisten siirtolaisten sulautuminen Ruotsissa. Sosiologinen tutkimus Ruotsiin vuosina 1945 - 59 muuttaneiden suomenkielisten siirtolaisten kulttuurin muuttumisesta. Helsingin yliopisto. Porvoo 1966.
- Korkiasaari, Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980 - 81 palanneet. Siirtolaisuustutkimuksia A9. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1983.
- Kotiranta, Hilikka - Suokas, Merja: Ruotsinsuomalaiset ja eduskuntavaalit 1975. Valtio-opin pro gradu -tutkielma. Poliittikan tutkimuslaitos. Tampereen yliopisto 1977.
- v. Kreitor, Nikolaj-Klaus: Stigma och identitet. Artikkel i Invandrare och Minoriteter lehdessä 1978.
- Mitä on olla siirtolainen. Helsingin Sanomat 1977.
- Kuusela, Jorma: Sex slags liv. Ett försök till systematisk analys av invandrarnas anpassning. Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. Stockholm 1974, D-uppsats. En studie av assimilation och anpassning sociologiska institutionen vid Stockholms universitet 1973, C-uppsats.
- Lee, Everett: A Theory of Migration. Teoksessa Jackson, J. A. (ed.) Migration Sociological Studies 2. Cambridge University 1969.
- Lehtonen, Lasse: Ruotsin suomalaisseurojen keskusliiton 10-vuotishistoria. Moniste Hofors 1967.
- Lind, Jouko: Suomalaisten työntekijöiden asema ja työolosuhteet Ruotsissa. Työvoimaministeriön siirtolaisuustutkimuksia 8 Helsinki 1974.

- Majava, Altti: Migration Research in Scandinavian Proceedings of the Nordic seminar on migration research held at Siikaranta, Finland on January 3. - 5.1973. Migration reports nr 4. Helsinki 1973.
Migration between Finland and Sweden from 1946 to 1974. Ademografic Analysis lic.avh. Gothenburg University Ministry of Lavour 1975.
Siirtolaisuus Ruotsiin toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Munter, A. (toim.) Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4. - 5.5.1978. Siirtolaisuustutkimuksia A7, siirtolaisuusinstituutti. Vaasa 1979.
Ruotsinsuomalaiset toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Olavi Koivukangas (toim.) Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1981.
- Mangalam, J. J.: Human Migration. A Guide to Migration Litterature in English 1955 - 1962. University of Kentucky, Press, Lexington 1968.
- Niitemaa, Vilho: Seminaarin päätössanat. Teoksessa Munter, A. (toim.) Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4. - 5.5.1978. Siirtolaisuus tutkimuksia A7. Siirtolaisuusinstituutti. Vaasa 1979.
- Nyberg, Jan: Fackföreningsrörelse och invandrarna stencil L0/Stockholm 1978.
- Nyberg, Peter: Emigration ekonomisk tillväxt och stabilitet. En teoretisk undersökning kring emigrationens orsaker effekter på medellångsikt. Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja. Sarja B. Helsinki 1980.
- Pettersson, Olof: Väljarna och valet 1976. Statistiska Centralbyråns valundersökningar rapport nr 2. Stockholm 1977.

- Pöysälä, Martti: Lähisiirtolaisuuden identiteetti- ja integraatiokysymykset. Ulkosuomalaisuuden kongressin esitelmät ja puheenvuorot 27. - 28.6.1975. Siirtolaisuustutkimuksia A3 (toim. M-L. Kalhama. Turku 1975.
- Rytkönen, Marketta: Työvoimaministeriön siirtolaisuusprojekti. Teoksessa Munter, A. (toim.) Ruotsiin muuton ongelmat, Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4. - 55.5.1978. Siirtolaisuustutkimuksia A7, Siirtolaisuusinstituutti. Vaasa 1979.
- Schwarz, David: Utlänningsproblem i Sverige. Dagens Nyheter 21.10.1964. (ed.) Svenska minoriteter. En handbok som kartlägger invandringspolitiken och befolkningsminoriteternas ställning inom det svenska samhället. Stockholm 1966. Invandrarna och valet 1976. Rapport nr 1 Stencil. Statens invandrarverket 1977. Svensk invandrar och minoritetspolitik 1945 - 1968, Stockholm 1971 A. Identitet och minoritet. Teori och politik idagens Sverige. Stockholm 1971 B.
- Soininen, Maritta: Riksförbundet finska föreningar i Sverige och den nordiska rösträttsreformen för invandrare. Stencil. Stockholm 1976. Invandrarvalet 1979 lehdessä Invandrare och minoriteter 1980.
- Swedin, Bo: Rösträttsprojekt en slutrapport Statens invandrarverket. Norrköping 1977.
- Tammenoksa, Erkki: Ruotsinsuomalaisten poliittinen toiminta. Teoksessa Ruotsin suomalaiset, Oulu 1972.
- Tissari, Jukka: Ruotsiin muuton motiivit. Työvoimaministeriön siirtolaisuustutkimuksia 3. Helsinki 1973.
- Toivio, Reino: Osallistujia vai vaikenijoita. Tutkimus ruotsinsuomalaisten osallitumisesta Suomen eduskuntavaaleihin 1979 sekä vaalitiedotuksesta. Komiteanmietintö 1981:60 (Siirtolaisasiain neuvottelukuun VI osamietintö.) Yleisen valtio-opin laudaturtutkielma/Helsingin yliopisto 1980.

- Toivonen, Anna-Leena: Etelä-Pohjanmaan valtamerentakainen siirtolaisuus 1967 - 1930. Historiallisen seuran tutkimuksia LXVI, akat. väit.kirja. Helsinki 1963.
- Trankell, Arne: Svenskarnas fördomar mot invandrare. Invandrarutredningen 4. SOU 1974:70, Stockholm 1974.
- Wadensjö, Eskil: Immigration och samhällsekonomi I - II, dr.avh. Lund 1972.
Obalansen på arbetsmarknaden i Göteborgs region. Göteborg 1976.
- Westin, Charles: Existens och identitet. Invandrares problem belysta av invandrare i svårigheter. Pedagogiska institutionen. dr.avh. Stockholm 1983.
Diskussion av anpassningsbegreppet. Bakgrund och teoretisk referensram. Rapport nr 1. Pedagogiska institutioner Stockholm 1970.
- Widgren, Jonas: Svensk invandrapolitik. Lund 1980.
- Wiman, Ronald: Maalta kaupunkiin. Suomen taloushistoria 2. Helsinki 1982.
Työvoiman kansanvälisen muuttoliikkeen mekanismi. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Sarja B:9. Helsinki 1975.
- Virrankoski, Pentti: Suomen taloushistoria. Keuruu 1975.
- Virtanen, Pirjo: Ruotsissa työskentelevien siirtolaisten järjestäytyneisyys hotelli- ja ravintola- sekä kiinteistöalalla. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma. Helsinki 1974.
- Ylärankola, Arvo: Ulkomaalaisten järjestötoimintaa Ruotsissa vuosina 1874 - 1924. Teoksessa Ruotsin suomalaiset. Oulu 1972.
Vähemmistöpuoluehanke savuna ilmaan. Ruotsin suomalaiset. Oulu 1972.
80 vuotta ruotsinsuomalaista siirtolaistoimintaa. Marieham 1974.
Vertaileva tutkimus Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton hallituksen ja hallituksen työvaliokunnan toimpiteistä vuosina 1970 - 1977, Moniste. Handen 1978.
- Ruotsinsuomalaiset. Nykyhetki ja tulevaisuus. Porvoo 1972.
- Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton syntyä ja varhaisvuosia koskeva muistio 14.11.1962/Osmo Hormian arkisto.

Suomen työnantajain Keskusliiton, STK:n taloudellinen katsaus elokuu 1982

Komiteanmietinnöt

R u o t s i

Statens offentliga utredningar 1967:18 Invandringen.

Statens offentliga utredningar 1974:69 Invandrarutredningen.

Statens offentliga utredningar 1974:70 Invandrarutredningen.

S u o m i

Komiteanmietintö 1981:60 Siirtolaisasiain neuvottelukunnan VI osamietintö.

Muut

Nordisk utredningsserie nr 16/70.

Lakiesitykset, pöytäkirjat, kirjelmät

Prop 1975:26 (Invandrarlag)

Invandrarrådet 11.1.1973.

Pressmeddelande KAN 12/1982 Arbetsmarknadsdepartement.

Kirjelmä 1709/003/82 Työvoimaministeriö

Tilastot

SCB: AKU 1970 - 80.

SCB: Invandringen 1964 - 65.

AMS: Arbetsmarknadstatistik 1961.

Järjestöjä koskevat asiakirjat

Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto:

- Perustavan kokouksen pöytäkirja 24.11.1957
- Vuosikokouksen pöytäkirjat 1960, 1965
- Hallituksen pöytäkirjat 1962, 1964, 1967
- Toimintakertomukset 1958 - 1965
- Oiva Arselan kirje puheenjohtaja Jorma Nurmelle 8.11.1959
- Erkki Tammenoksan kirje Erkki Raatikaiselle 1965
- Keskusteluseura -62:n kokouspöytäkirjat 1967
- Ministeri Karin Anderssonille 9.6.1981 RSKL:n erityisasemasta suhteessa muihin siirtolaisryhmiin jätetty kirjelmä, jonka allekirjoittivat seuraavat viisi siirtolaiskeskusjärjestöä: Grekgiska Riksförbundet, Jugoslaviska Riksförbundet, Turkiska Riksförbundet, Italienska Riksförbundet ja Spanska Riksförbundet

Landorganisationen i Sverige (LO):

- Maasihteeristön lausunto kesäkuu 1967
- STULO 1976 (1976 edustajakokoukselle annettu selonteko siirtolaisopetuksesta, koulutuksesta ja -informaatiosta)
- LO:n jäsenliitoille osoittama kysely siirtolaisjäsenten määrästä 1973
- Edustajakokousaloite 1976 nr 0 - 10

Sveriges Socialdemokratiska Arbetarparti (SAP):

- Puoluekokousraportit 1964, 1968, 1972
- Puoluekokouspöytäkirjat 1968 - 1969
- Puoluekokousaloitteet 1969, 1975
- Puoluekokousasiakirjat 1975
- Pikapöytäkirja 1975 (nr 6)
- SAP:n ohjelma ja säännöt 1975
- SAP:n siirtolaispoliittinen ohjelma ja luonnos 1975 - 78

Lehdistö

P ä i v ä l e h d i s t ö

Dagens Nyheter 1964	sit
Helsingin Sanomat 1977	sit
Suomen Sosialidemokraatti 1983	SDP

A i k a k a u s i l e h d e t

Fackföreningsrörelse 1962 - 68	LO
Invandrare och Minoriteter 1978 - 80	sit
Metallarbetaren 1966	Metall
Ruotsin Suomalainen 1965 - 80	RSKL
Ruotsin Uutisia 1964 - 67	sit (LO)
Suomen Kuvalehti 1978	sit
Tiden 1964 - 77	SAP

Haastattelut ja keskustelut

Fagerholm Liisa	1977	RSKL
Hautala Jorma	1978	TSSY/TSS
Hintukainen Jaakko	1976	TSSY/TSS
Hormia Osmo	1978	RSKL
Huovinen Suilo	1977	RSKL
Inkinen Anna-Lovisa	1977	RSKL
Korhonen Matti J.	1977	RSKL
Laakkonen Risto	1978	Suomen Suurlähetystö/ Tukholma
Lammasaitta Kauko	1978	RS
Lehtinen Martti	1978	Suomalaisen seurakuntatyö- keskus
Peltonen Pirkko	1978	Demokraatti/SAP

Pitkänen Pertti	1977	TSS
Pöysälä Martti	1978	RSKL
Rantanen Jalmar	1978	LO/TSSY
Rosenqvist Veikko	1976	RSTL
Sevilä Pentti	1978	Metalli
Similä Artturi	1979	RSKL
Tammenoksa Erkki	1978	TSSY
Tirkkonen Tuomo	1979	RSKL
Widgren Jonas (Jan Nyberg haastatellut)	1977	Parlamentaarinen siirto- laiskomitea
Yläräkkölä Arvo	1978	TSSY/TSS

Bibliografiat

- Böök-Cederström, Lena: Invandrarna i Sverige 1965 - 1974. En bibliografi, Borås 1977.
- Hammar, Tomas and Lindgy, Kerstin: Swedish Immigration Research, Introductory Survey and annotated Bibliography. Commission on Immigration Research, Report No 10. Stockholm 1979.
- Koivukangas, Olavi - Toivonen, Simo: Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia. Turku 1978.
- Schwarz, David: Invandrar- och minoritetsfrågor. Nordisk bibliografi. Stockholm 1976.

T A U L U K O T

TAULUKKO 1.	Ammatissa toimiva väestö 1950, 1960, 1970, 1975	18
TAULUKKO 2.	Lähtömuuton tärkeimmät syyt vuosina 1974 - 83 valmistuneiden tutkimusten mukaan	26
TAULUKKO 3.	Ruotsiin ja Ruotsista muuttajien määrät 1946 - 1979	28
TAULUKKO 4.	Ruotsin 12 huomattavaa suomalaiskeskusta	30
TAULUKKO 5.	Suomalaisten koulutusjakauma	32
TAULUKKO 6.	Ruotsinsuomalaisten elinkeinorakenne	32

K U V I O T

KUVIO 1.	Suomen ja Ruotsin väliset muuttovirrat 1946 - 1979	28
KUVIO 2.	Suomalaisten asuinalueet Ruotsissa 1978	31

L A S K E L M A T

LASKELMA	Laskelma ruotsinsuomalaisista	29
----------	-------------------------------	----

L Y H E N T E E T

ABF	Arbetarnas Bildning Förbundet
EEC	The European Economic Community
EIFO	Expertgruppen för Invandrarforskning
FCO	Federativ co-organisation (LO:n paikallinen yhteisjärjestö)
IPOK	Invandarpolitiska komittén
IMFO	Arbetsgruppen för invandrar och minoritetsforskning
KL	Keskusliitto
LO	Landorganisation i Sverige
PFI	Programkommitteen för forskning i invandrarfrågor
RS	Ruotsin Suomalainen
RSKL	Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto
SAF	Sveriges Arbetsgivare Förening
SAP	Sveriges Socialdemokratiska Arbetarpartie
SIV	Statens Invandrarverket
TSL	Työväen Sivistysliitto
TSS	Tukholman Suomalainen seura
TSSY	Tukholman Suomenkielisen Ammattiyhdistysväen Sosialidemokraattinen Yhdistys
OECD	The organisation for economical co-operation and development

HENKILÖREKISTERI

Aho	69
Ahlvarsson	39
Andersson	100
Arsela	59, 64, 66, 67, 71, 72
Asikainen	58
Böök	76
Fereira	86
Friman	77, 78
Geijer	70
Haanvako	64
Hagnell	38
Halinen	64
Heino	55, 58
Hetemäki	66
Hintukainen	64
Hormia	58, 60, 63, 76, 88 - 93, 95
Inkinen, A-L	61, 62, 63
Inkinen, M	63
Jensen	72
Johansson	69
Karjalainen	56
Klockare	69
Koiranen	9, 58, 66, 67
Koivumäki	68, 70
Laakkonen	75
Launikari	76
Lehtonen	60, 64, 65
Lindeman	78
Lounela	76
Luotsinen	68, 70, 72

Nurmi	57, 71
Olsson	69
Pitkänen	67
Pöysälä	76
Raatikainen	74
Rantanen	53, 69, 74, 78
Rosenqvist	58
Sauhke	58
Saviharju	66
Schwarz	43
Schwela	63 :
Similä	67, 70, 72, 77, 78, 81, 91, 92, 93, 95
Sundberg	64, 67
Tammenoksa	72, 74, 76
Tiinus	63
Tuomioja	65, 66
Widgren	51